

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

ГОД. XXV

ДЕЦЕМБАР, 1904

БРОЈ 12

СЛУЖБЕНИ ДЕО

УКАЗИ ЊЕГОВОГА ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ ПЕТРА I

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

ПОСТАВЉЕЊЕ

Његово Величанство Краљ Србије Петар I, превисоким указом својим од 27 новембра 1904 године благоволео је поставити за министра просвете и црквених послова г. **Андру Николића**, државног саветника.

Истим указом уважена је оставка г. *Љубомиру Давидовићу*, пређашњем Министру просвете и црквених послова.

ОДЛИКОВАЊА

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I од 17 новембра 1904 године, на предлог Господина Министра просвете и црквених послова, одликован је:

Орденом Светога Саве четвртога реда:

г. *Милорад Гавриловић* стални члан и редитељ Народног Позоришта

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I од 12 декембра 1904 год. на предлог г. Министра просвете и црквених послова одликован је:

Орденом Светога Саве четвртога реда:

г. *Мијаило Ђ. Бабамилкић*, председник општине лесковачке, среза лесковачког, округа врањског.

СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

ПОСТАВЉЕЊА

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I од 12 новембра 1904 године, на предлог Господина Министра Просвете и Црквених Послова, постављени су:

у Првој Београдској Гимназији: за суплента г. *Радоје Дединац*, свршени филозоф; и

у Чачанској Гимназији: за суплента г. *Анта Петровић*, свршени филозоф.

ДУХОВНИ СУДОВИ

ПОСТАВЉЕЊА

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I од 2 новембра 1904 године, на предлог Господина Министра Просвете и Црквених послова постављен је:

у Духовном Суду Епархије Нишке: за писара треће класе ђакон г. *Станимир Лукић*, званичник истог суда;

Указом Његовог Величанства Краља Србије Петра I од 11 декембра 1904 на предлог г. Министра просвете и црквених послова постављен је:

у Духовном Суду Епархије Жичве: за писара треће класе ђакон г. *Љубомир Бурић*, званичник истог суда.

ПРЕТПИСИ МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

ПОСТАВЉЕЊА ПО НОВОМ ЗАКОНУ О НАРОДНИМ ШКОЛАМА

Постављени су претписима г. Министра просвете за:

округ широтски:

Бождар Миросавић, свр. богослов привр. за заст. учит. у Рудињу; Панта Илић, учит. у пенз. за учит. у Горњој Крњини;

округ подрински:

Милица Ралићева, свр. уч. учит. школе с испитом за заст. учит. у Белој Цркви;

округ пожаревачки:

Јеврем Љујић, пређ. учит. заст. за заст. учит. у Дубочкој; Борђе Николић, пређ. учит. за заст. учит. у Каони; Богољуб Поповић, пређ. уч. заст. за заст. учит. у Крвијама; Радисав Мицовић, пређ. учит. заст. за заст. учит. у Вуковику; Јован Богдановић, учит. у пенз. за учит. у Винцима; Марија Цукавчева, свр. уч. учит. школе са испитом за заст. учит. у Орешковцу; Даринка Марковићка, пређ. учит. за заст. учит. у Нересници;

округ тимочки:

Анка Борђевићева, свр. учен. жен. учит. школе с испитом за заст. учит. у Шарбановцу; Теофило Вујић, свр. ђак учит. школе с испитом за заст. учит. у Савинцу; Косара Марковићка, пређ. учит. за заст. учит. у Бучју; Данило Радић, учит. у пенз. за заст. учит. у Кожељу;

округ чачански:

Борђе Димитријевић, сврш. богослов за заст. учит. на Рашкој; Милева Јелићка, пређ. учит. за заст. учит. на Рашкој;

WWW.UNIBS.RS

округ врањски :

Манојло Сентић, сврш. ђак. учит. школе с испитом за заст. учит. у Првонегу.

округ крагујевачки :

Лазар Ђурчиновић, сврш. ђак. учит. школе с матуром за заст. уч. у Маскару; Милица Јовановићева, пређ. учит. заст. за заст. учит. на Рамаћи; Стеван Ђирковић, уч. у пен. за учит. у Љубичевцу;

округ крајински :

Милица Недељковићева, сврш. учен. учит. школе с испитом за заступ. учит., у Уровици;

УМРЛИ НАСТАВНИЦИ

Свештеник *Стеван Јовичић*, професор зајечарске гимназије, преминуо је у Зајечару 13 новембра о. г.

Андра Стошић, учит. цртања јагодинске гимназије у пензији, преминуо је 18 децембра 1904 у Београду.

ПРАВИЛА О РАЗРЕДНИМ СТАРЕШИНАМА СРЕДЊИХ ШКОЛА

Члан 1. Према чл. 82. закона о средњим школама прописују се ова правила за разредне старешине.

I Опште одредбе

Члан 2. Сваки разред као и свако разредно одељење има свога разредног старешину, кога именује директор међу професорима, Само где нема довољно професора, разредно старешинство може се поверити и супленту (чл. 81. закона о средњим школама).

Директор ће гледати да за разредног старешину постави оног професора који у том разреду има највише часова (исти члан истог закона).

Разредни старешина не треба да има више часова од законског минимума.

При грађењу школског распореда треба пазити да разредни старешина има у своме разреду час понодељником и суботом или бар у један од та два дана. Часови његови уопште не треба да долазе један за другим.

Члан 3. Кад је који разредни старешина болестан или на одсуству, директор му одређује једнога од заменика, који се одређују у почетку године, пазећи при том да и он има погодбе чл. 2. ових правила.

Члан 4. Дужности су разредног старешине :

1. Да води бригу о свеколиком умном, моралном и физичком напредувању својих ученика;
2. Да походи предавања наставника свога разреда и даје потребна упутства (чл. 82. зак.);
3. Да пази да се предмети прелазе по програму;
4. Да пази да се ученици не преоптерећују претераним лекцијама и домаћим задацима;
5. Да одржава везу између школе и родитеља својих ученика;

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

6. Да врши сву администрацију у своме разреду; и
7. Да подноси директору сва потребна извешћа о њему.

II Разредни старешина према ученицима

Члан 5. У почетку школске године разредни старешина одмах у првим данима предавања упознаје ученике са правилима о владању њихову, саопштава им распоред предмета по данима и часовима, као и уџбенике које треба да набаве по одлуци разредног већа; распоређује ученике по клупама, пазећи да мањи седе у предњим, а већи у задњим клупама.

Члан 6. У току школске године разредни старешина саопштава распоред писмених задатака, распоред идења у цркву, као и све одлуке разредног већа или професорског савета, а које не саопштава директор; поставља редаре по чл. 30. правила о владању ученика.

Члан 7. Разредни старешина брине се да сваки ученик на време набави све препоручене уџбенике и школске потребе, као и да сваки ученик има у свако доба потребан број веџбанака и свезака за писмене радове и приделешке, као и све друге школске потребе. Он ће бар једанпут у месецу прегледати књиге, писмене радове и цртеже ученичке, те да се увери о чистоћи, уредности и марљивости ученичкој.

Члан 8. Разредни старешина пази на испуњавање свију хигијенских захтева у учионици свог разреда, као и на чистоћу тела и одела ученика и на исправност у поступцима.

Члан 9. *Разредни старешина трсба што чешће да долази у свој разред и између часова, као и за време часова.*

Члан 10. Разредни старешина надгледаће по потреби ученичке станове, као и ученике и живот њихов. Ово ће нарочито чинити код ученика који не станују код родитеља.

Члан 11. Разредни старешина брине се да ученици тачно и уредно долазе у школу и у цркву. Он присуствује тумачењу јеванђеља и води ученике свога разреда по распореду у цркву.

Члан 12. Кад неки ученик не дође у школу целог једног дана, а родитељи нису ништа јавили, онда ће разредни старешина одмах сутра дан известити о томе родитеље или стараоце. Ако такав ученик не долази шест дана, а о њему нико ништа не јави, онда ће разредни старешина седмог дана сазвати разредно веће. Одлуку разредног већа саопштиће одмах родитељима и директору.

Члан 13. Разредни старешина може дати појединим ученицима одсуство до једнога дана, с тим да то одсуство по доласку у школу оправдају, као и сваки други изостанак (чл. 14. и 15. правила о владању ученика).

Члан 14. Разредни старешина расправља жалбе и размирице између ученика свога разреда, кад год је то могућно, ван часова предавања.

Члан 15. Разредни старешина упућиваће ученике своје на уредност и марљивост у раду, на тачно вршење дужности, на послушност и пристojност у понашању према наставницима и свима старијима, на слагање и уљудно држање међу собом. Ако ученик не послуша опомене, разредни га старешина кажњава.

Члан 16. Разредни старешина може казнити ученике за неуредности и лакше кривце опоменом, укором, стајањем ван клупе (у нижим разредима) и затвором до два часа (према чл. 2., 3. и 11. правила о кажњавању ученика).

III Разредни старешина према разредном већу и наставницима свога разреда

Члан 17. Разредни старешина ће настојавати да наставници подједнако поступају према ученицима и да одржавају што тежњу везу у наставним предметима, како би се тим сложним радом постигао што бољи напредак; стога разредни старешина и има права и дужност да присуствује предавањима свих наставника у своме разреду (чл. 82. закона).

Члан 18. Разредни старешина дужан је да присуствује при пропитивању нарочито слабих ученика, те да се лично увери о њихову напретку. *Ово ће чинити особито последњег месеца у сваком тромесечју.*

Члан 19. Разредни старешина paziће да никојим начином не побија углед појединих наставника пред ученицима, и према томе и не може ништа изменити што су они наредили или урадили пре него што се с њима споразуме, или, у случају немогућег споразума, пре него што о томе одлучи разредно веће.

По како је разредни старешина одговоран у првом реду за ред у своме разреду, то и поједини наставници не могу предузимати и наређивати ништа знатније без споразума са разредним старешином.

Члан 20. Разредни старешина дужан је пазити да се у његовом разреду не употребљава уџбеник који није одобрен, као и да се у току школске године не мења уџбеник који је већ усвојен разредним већем у почетку године. За ово је одговоран с предметним наставником (Правила о штампању уџбеника чл. 53).

Члан 21. Разредни старешина споразумева се са појединим наставницима свога разреда о вођењу ученика у екскурзије, а по потреби води их и сам, но свакад са одобрењем и знањем директоровим.

Члан 22. За сваку кривицу коју му саопшти наставник, било писмено (у школском дневнику) или усмено, разредни старешина треба да изрекне казну у споразуму са самим тим наставником. Тога ради дужан је сваки наставник, увек и на првом месту, јавити разредном старешини свако неуљудно понашање ученика у школи и ван школе, као и сваки недостатак који опази на неком ученику, како би узајамним договором подесили најбољи и најбржи начин, те да се оно што је неупутно отклони и на прави пут изведе.

Члан 23. Разредни старешина сазива наставнике свога разреда на редовне и ванредне састанке разредног већа (чл. 85. закона). На овим састанцима он председава и води записник.

IV Разредни старешина према директору

Члан 24. Разредни старешина извештава директора о своме разреду према потреби у свако доба, а крајем сваког тромесечја извештава и професорски савет о стању и напредовању свога разреда.

По завршетку сваког тромесечја подноси писмени извештај директору, у коме казује:

1. Да ли је настава текла уредно, без сметња и ремећења;
2. Јесу ли наставници прешли сразмерни део програма; који нису, зашто нису;
3. Какав је успех у појединим предметима (са аритметичком средином у стотим деловима успеха сваког обавезног предмета);
4. Какав је општи резултат из владања и вредноће у његову разреду;
5. Шта је веће предузимало за поправку наставе и васпитања;

6. Похођење часова од разредног старешине;
7. Је ли било каквих екскурзија ученичких;
8. Састанци и знатније одлуке разредног већа (број састанака);
9. Статистика ученика:
 - а.) број ученика у почетку и на крају тромесечја;
 - б.) број приновљених, отпуштених и исписаних (или су напустили школу) ученика;
 - в.) статистика слабих ученика по предметима;
 - г.) стање здравља (број ученика који су боловали);
 - д.) похођење школе (број оправданих и неоправданих изостанака);
 - ђ.) кажњавање ученика (број кажњених разредним старешином, већем, директором и саветом).

Члан 25. На завршетку године подноси разредни старешина директору ове податке:

1. Који су уџбеници употребљавани у току године за поједине предмете;
2. Који су задаци давани ученицима у току године из српског и страних језика у вишим разредима (од V до VIII разреда).
3. Јесу ли ученици ишли у екскурзије, кад, у какве и с којим наставницима (најкраћи опис рада у екскурзијама);
4. Да ли је завршен програм из свих предмета и ако није у ком обиму.

V Административни посао разредног старешине

Члан 26. Разредни старешина врши ове административне послове у своје разреду:

- а.) исписује по азбучном реду имена и прописане податке о ученицима свога разреда у дневник, као и у уџбеницу;
- б.) предлаже разредном већу оцене владања и вредноће и заводи све ученичке оцене крајем сваког тромесечја, као и годишњи резултат, и у дневник и у уџбеницу;
- в.) своди и заводи оправдане и неоправдане изостанке, као и казне ученичке;
- г.) за свако тромесечје исписује имена ученичка и предмете у тромесечни прозивник;
- д.) исписује распоред часова, писмених задатака и идеја у цркву, који ће стојати на зиду у учионици преко целе године;
- ђ.) исписује уверења и школска сведочанства за све ученике свога разреда.

Члан 27. Крајем сваког месеца извештава родитеље или стараоце рђавих, слабих или неуредних ученика о њихову владању и посећивању школе и цркве, а крајем тромесечја о успеху, владању и изостанцима свих ученика.

Сваку већу казну дужан је разредни старешина, чим се она изрече, саопштити родитељу или старатељу кажњена ученика.

Члан 28. Разредни старешина одређује време кад ће кажњени ученици издржати затвор, којим их је казнио било он, било директор, веће или савет. Он саопштава и задатак или лекције које ће кажњени ученици у затвору изградити.

Разредни старешина води надзор над ученицима затвором кажњеним, а задатке у затвору израђене поправља он или наставник из чијег је предмета задатак.

ПБр. 17887

12 октобра 1904 год.

Београд.

Министар
просвете и црквених послова
Љуб. Давидовић, с. р.

РАДЊА ГЛАВНОГА ПРОСВЕТНОГА САВЕТА

886. РЕДОВНИ САСТАНАК

13. октобра 1904. год.

Били су: председник д-р В. Бакић, потпредседник Ст. Ловчевић; редовни чланови: Јанко Лукић, Павле Поповић, д-р Чед. Митровић, Ср. Ј. Стојковић, Васа Димић, Јован Н. Томић, Љубомир М. Протић, и Ранко Петровић.

Пословое: Миладин И. Шеварлић.

I

Прочитан је и примљен записник 885 састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 11. овога месеца, ПБр. 17839, којим се захтева да Главни Просветни Савет, на основу чл. 84. закона о народним школама, кандидује из сваке средње школе по *три* наставника и по *три* учитеља из сваког округа, који би се по потреби могли изашиљати у току школске године да прегледају рад у основним школама, и уопште ако би се појавила потреба да буду у неке основне школе изашиљани као министарски изасланици.

Савет је одлучио: да г.г. Васа Димић, Љубомир М. Протић и Ранко Петровић, редовни чланови Савета, изврше избор ових кандидата и да о томе Савету реферују.

III

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 9. овога месеца, ПБр. 17637, којим је спроведена Савету на оцену молба г. Вука Ивановића, учитеља из Ланишта, који је молио да се стави у пензију према поднесеном лекарском уверењу.

По прегледу поднесеног лекарског уверења, а на основу чл. 33. тач. 10. закона о народним школама

Савет је дао мишљење: да се г. Вук Ивановић, учитељ у Ланишту, може ставити у пензију.

IV

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 25. септембра ове године ПБр. 9827, којим је спроведена Савету на оцену молба г. д-ра Милана Шевића, професора, који је молио да се, према Правилима о уџбеницима, и даље употребљава као уџбеник у средњим школама његова „Српска читанка за средње школе; књига II“, која је била државно издање до краја школске 1903—1904 године, према одлуци г. Министра просвете и црквених послова од 5. јула 1900. године, ПБр. 6240.

Савет је одлучио: да г. Павле Ј. Поповић, редовни члан Савета, проучи ову молбу г. д-ра Шевића и да о њој Савету реферује.

V

Прочитано је писмо г. д-ра Радована Кошутића, лектора Велике Школе, којим извештава Савет да му није могућно прегледати књигу: „Учитељ руског језика“ од проф. Петра С. Протића, који је молио за одобрење да се ова његова књига може употребљавати као уџбеник у школама, у којима се предаје руски језик.

Савет је одлучио: да се умоли г. Стеван М. Веселиновић, професор Богословије Св. Саве, да с г.г. Јованом Максимовићем и Павлом Швабићем, професорима, који су раније одређени за референте ове књиге, прегледа ову књигу и да Савету реферује о томе: да ли се она може употребљавати за уџбеник руског језика у нашим средњим и стручним школама.

VI

Прочитан је реферат г.г. Ср. Ј. Стојковића и Живка Југовића о квалификацији г. Михаила Врбице, академског сликара, који је молио за место учитеља цртања у нашим средњим школама.

Према реферату г.г. Ср. Ј. Стојковића и Живка Југовића Савет је одлучио: да г. Михаило Врбица, академски сликар, има квалификације за учитеља цртања у средњим школама, које се траже чл. 64. закон о средњим школама.

VII

Саслушан је усмени реферат г. Ср. Ј. Стојковића, редовног члана Савета, о квалификацији г. Радослава Зотовића, свршеног ђака лајпцишке сликарске академије, који је молио за место учитеља цртања у средњим школама.

Према реферату г. Ср. Ј. Стојковића, Савет је одлучио: да г. Радослав Зотовић не може бити учитељ цртања у средњим школама стога што није свршио нижу средњу школу.

VIII

Саслушан је усмени реферат г. Ср. Ј. Стојковића, редовног члана Савета, о квалификацији г. Ристе Петрушевића, свршеног ђака сликарске школе у Београду, који је молио за место учитеља у средњим школама.

Према реферату г. Ср. Ј. Стојковића, а на основу чл. 64. закона о средњим школама, Савет је одлучио: да г. Риста Петрушевић може бити учитељ цртања у средњим школама, пошто положи стручни испит из ове вештине.

IX

Саслушан је усмени реферат г. Јанка Лукића, редовног члана Савета, о квалификацији г. Филипа Ковачевића, који је молио за учитеља језика у нашим средњим школама.

Према реферату г. Јанка Лукића Савет је одлучио: да г. Филип Ковачевић нема прописне квалификације за учитеља језика у средњим школама, пошто није поднео доказе да је потпуно свршио философски факултет.

Овим је завршен овај саветски састанак.

887. РЕДОВНИ ССТАНАК

20. октобра 1904. год.

Били су: председник д-р Војислав Бакић; потпредседник Ст. Ловчевић; редовни чланови: Јанко Лукић, Павле Поповић, д-р Чед. Митровић, Ср. Ј. Стојковић, Јован Н. Томић, Љубомир М. Протић, Ранко Петровић, и д-р Миливоје Н. Јовановић; ванредни члан: Павле Аршинов.

Пословов: М. И. Шеварлић.

I

Прочитан је и примљен записник 886 састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 19. овога месеца, ПБр. 18249, којим се пита Савет за мишљење: да ли г. Никодија Р. Стевановића, учитеља, према поднесеном лекарском уверењу, треба ставити у пензију.

По прегледу поднесеног лекарског уверења а на основу чл. 33. тач. 10. закона о народним школама, Главни Просветни Савет је дао мишљење: да г. Никодија Р. Стевановића, учитеља, треба ставити у пензију.

III

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 19. овога месеца, ПБр. 18057, којим су спроведена Савету на оцену акта о кривици г.г. Ивана Николића и Радула Перишића, учитеља из Ивањиче.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. Живојини Перић и д-р Чедомиљ Митровић, професори Велике Школе, да проуче све акте о кривици ових учитеља и да Савету реферују.

IV

Савет је приступио оцени молаба и прегледу службених података пређашњих и пензионисаних учитеља и учитељица народних школа, који су молили за учитељска места у народним школама.

По прегледу службених података о појединим кандидатима, а на основу 2. тач. чл. 81. закона о народним школама, Савет је одлучио:

1., да се могу повратити у учитељску службу ови пређашњи и пензионисани учитељи и учитељице народних школа:

Јелена (Миловановићева) Чолак-Антићка; Милева (Милошевићева) П. Јелићка; Смиљка (Моловићева) Костићка; Данило Радић; Јован Богдановић; Наталија (Ракетићева) Домановићка; Милица (Грабовчева) Т. Петровићка; Катарина (Кнежевићева) Нешићка; Зорка (Бајићева) Т. Богдановићка; Панта Илић; Стеван Ђирковић; Катарина (Ристићева) Г. Николићка; Даринка (Петровићева) Ивановићка; Косара (Стојановићева) Марковићка; и Ђорђе Симић;

2., да се г-ђица Милица И. Петровићева, пређашња заступница учитељице, може повратити у учитељску службу као привремена учитељица, према последњој тачки чл. 81. закона о народним школама; и

3., да се не могу повратити у учитељску службу ови пређашњи и пензионисани учитељи и учитељице народних школа:

Персида (Ђокићева) Кракова; Персида (Јоксимовићева) М. Стојковићка; Богосав Тодоровић; Станко Петровић; Софија Михаиловићева; Персида (Адамовићева) Татићка; Јулијана (Вањанинова) Милићевићка; Марија Лелековићева; Драгиња (Марјановићева) Цветковићка; Вуле Костић, и Јелена (Протићева) Јовановићка.

Овим је завршена ова саветска седница.

888. РЕДОВНИ САСТАНАК

27. октобра 1904. год.

Били су: председник д-р В. Бакић; потпредседник: Ст. Ловчевић; редовни чланови: д-р Драг. М. Павловић, Јанко Лукић, Павле Ј. Поповић, Ср. Ј. Стојковић, Васа Димић, Јован Н. Томић и Ранко Петровић.

Пословољ: М. И. Шеварлић.

I

Прочитан је и примљен записник 887. састанка.

II

Савет је приступио оцени молаба и прегледу службених података пређашњих и пензионисаних учитеља и учитељица народних школа, који су молили за учитељска места у народним школама.

По прегледу службених података о појединим кандидатима, а на основу тач. 2. чл. 81. закона о народним школама, Савет је одлучио:

1., да се могу повратити у учитељску службу ови пређашњи и пензионисани учитељи и учитељице народних школа:

Неранца (Јовановићева) Ж. Милојевићка; Јелена (Стојановићева) Дамњановићка; Даринка (Васојевићева) Марковићка; Христина Миленковићева) Бошковићка, и Панта Лазаревић;

2., да се не могу повратити у учитељску службу:

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Даринка Петровићева; Катарина (Камишевићева) Богдановићка; Јеврем Матић; Јосиф Анђелић; Јелена (Димитријевићева) Димитријевићка; Петар Милетић; Анка Поповићка; и Станко Јовановић.

Овим је завршен овај саветски састанак.

889. РЕДОВНИ САСТАНАК

6. новембра 1904. год.

Били су: ПРЕДСЕДНИК: д-р В. Бакић; ПОТПРЕДСЕДНИК Ст. Ловчевић; РЕДОВНИ ЧЛАНОВИ: Јанко Лукић, Павле Ј. Поповић, Васа Димић, Јован Н. Томић, Љуб. М. Протић, Ранко Петровић и д-р Милив. Н. Јовановић; VAN-РЕДНИ ЧЛАНОВИ: Павле Аршинов и Мирко Поповић.

Пословољ: М. И. Шеварлић.

I

Прочитан је и примљен записник 888. састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 2. овога месеца, ПБр. 19103, којим је спроведена Савету на оцену молба г. Јанка Лукића, професора Велике Школе, који је молио да се не решава о откупу његове књиге: „Синтакса српскога језика, за средње школе“.

По ранијој саветској одлуци ова је књига била упућена на оцену г.г. Момчилу Иванићу и Милутину К. Драгутиновићу професорима.

Пошто је до сад само г. Иванић поднео свој реферат о овој књизи то је на овој седници само овај реферат и прочитан, и он гласи :

Главном Просветном Савету

Синтакса је последњи део граматике. Тим делом својим граматика се наслања на логику и додирује стилистику. За разумевање овога дела граматике потребно је прво знање постанка речи (основа и облика) и гласова. С тога се синтаксом, као систематски обрађеном дисциплином, увек завршивала граматичка настава. Али из разних методичких и дидактичких обзира, поједини делови синтаксе и поред претходних делова граматичких. Тако је и у нашој гимназији. Програм наређује да се на синтактичној основи изучавају први граматички појмови (у I. разр.) и облици (у II и III).

Према томе, средњој школи потребан је и систематски преглед синтаксе. Љ. Стојановић, чија је граматика сада школска књига, има израђене делове за I, II и III. разред; нема, дакле, систематског прегледа синтаксе. Новаковићева целокупна граматика има и синтаксу, али она иде уз остале делове као нераздвајни део целине једне књиге. Та књига, пак, није нарочито одобрена као школска, ма да су поједини делови њени десетинама година (до појаве Стојановићеве граматике) били једина школска књига за српски језик у нижим гимназијама. Изван Србије за наставу српскога језика у средњим школама то су биле граматике, па и синтакса, од Живановића, Дивковића, а у најновије време и Маретића. Знам да се по

ветде у нашим гимназијама служило и Дивковићевом синтаксом, а Будманијева је нарочито преведена и пуштена у наше средње школе. По свој прилици није остала без утицаја и на синтактичну наставу у Србији целокупна граматика Маретићева.

Све те синтаксе надмашила је својом опсежношћу и потпуношћу Синтакса српског језика за ученике средњих школа саставио Јанко Лукић професор. Пожаревац 1899. Осим опсежности и потпуности ова синтакса има и других добрих страна: до танкости трага синтактичке појаве, преко којих се у досадашњим школским књигама прелазило муком, и за које су ученици дознавали учећи тек синтаксе туђих језика. А не треба нарочито доказивати колико је потребно, да ученици све, што се може, сазнају прво у својем матерњем језику, па да од тога, као од чврсте и поуздане основе, полазе учењу тога дела граматике туђих језика. Тога ради, г. Лукић послужио се при изради своје синтаксе научним радовима Ђ. Даничића, Фр. Миклошића и др., а није своју књигу радио без обзира и на синтаксе туђих језика од наших и туђих писаца.

Служење овим изворима и обзирање на туђе синтаксе може се разумети; али оно је собом, због хетерогености праваца и погледа на обраду, донело неминовно местимичну развученост и претрпаност. Једна од највиднијих последица свега тога јесте понављање.

Већ Л. Зима, у иначе симпатичној оцени ове књиге, истиче понављање о погодбеној реченици у §. 114. и 170. ове синтаксе. А ја бих томе могао додати слагање прирока с подметом, кад је подмет заменица *Ви* (из почасти), §. 6. 2. б. Нап. 1. и то исто у §. 82. а. Нап. 4. Тако и §. 39.2. говори о дативу за својину и обухвата и оно, што се говори о личним заменицама у §. 82. в.

И оволико је довољно, да се потврди, како има понављања у овој књизи, дакле и сувишности, а ова не може никако нићи у прилог јасном прегледу потребнога, наставнога градива. Одабирањем, пак, којим би само оно, што је доиста потребно, ушло у ову књигу, као и распоредом, којим би се све то ставило на своје место, овај би уџбеник био знатно краћи, јаснији и прегледнији.

Осим те опште напомене, овде износим још и ове:

1. За елипсу у натписима и датумима нема примера.
2. Назив „одређени и неодређени облик“ (стр. 16.) место: одређени и неодређени *вид* у придева не може се одржати, јер је овај у свима нашим граматикама усвојен и одређенији је него „облик.“ То исто вреди и за „односноне (релативне) заменице“ (стр. 19.) место *савезне*, па и за „први поређен придев (компаратив)“ место утврђенога: *први ступиш* или *стеиен поређења*, *други ступиш* или *стеиен поређења*.

3. „Другим падежем без додатка,“ осим већ утврђених изузетака, не „казује се чије је што“ (стр. 34), него кад именица, за коју се каже да јој нешто припада, нема никаквога додатка, онда у српском језику место другог падежа за присвајање долази од те именице изведен присвојни придев.

4. Сад је, истина, у српском књижевном језику изједначен изговором предлог *у* и онај, који је пореклом од старог словенскога *въ* (в, у) и онај, који се у старом словенском писао *оу* а читао *у*; али то су два различна предлога, која су се само по изговору изједначила у српском језику тим, што је *в* (старо српски *ва*) претворено у *у*. Графички, од прилике, могла би се та два, пореклом различна, предлога представити: $у_1$ (въ, в, ва) и $у_2$ (=оу).

Таквих појединах напомена има и у оценама и приказима ове књиге, које је она изазвала по изласку њену, а које су јамачно познате и г. Лукићу, те многе од њих и он мора признати и усвојити као умесне. Између осталих из рецензије г. Л. Зиме истичем замерку, што г. Лукић многу синтактичну појаву тумачи, да је стиха ради, а јасно се види да то не стоји.

Друга је општа, али уједно и од великога значаја напомена, да, тежећи за што већом потпуношћу и имајући пред очима синтаксе туђих језика, не узима за правило нешто, чему, истина, може се наћи примера и у српској књижевности, али је у њу дошло позајмцом, превођењем из туђих језика и т. д.

Не могу прећутати, а да на овом месту не истакнем пишчеву похвалну тежњу, да често најтање синтактичне особине излаже кратко и јасно, и да у тој тежњи већином и успева.

Према свему овом, ова би се књига могла примити и за сталан уџбеник државнога издавања, кад би г. Лукић:

1. *Одабирањем најпотребнијег градива знатно скратио а расиоредом учинио прегледнијом ову књигу*, имајући при том на уму, да ће то постићи, ако узима што мање одељака и подељака, напомена и поднапомена и т. д.;

2. Кад би до појединости изједначио називе граматичке са називима у осталим деловима српске граматике, који се уче у нижа три разреда;

3. Кад би исправио све запажене стварне грешке;

4. Кад би проверио нека од правила, те изоставио она, која се не могу одржати обзиром на чист народни и књижевни језик.

Захвалан на поверењу

26. јуна 1904. год.

у Београду

Редовни члан
Гл. Просветног Савета
Момчило Иванић

После овога а према предњем тражењу г. Министра Савет је одлучио: да се књига: „Синтакса српскога језика за средње школе“ од г. Јанка Лукића врати г. Министру без саветскога мишљења о њену откупцу.

Г. Момчилу Иванићу у име хонорара за реферовање одређено је *тридесет (30) динара*.

III

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 28. октобра ове године, ПБр 18297, којим је спроведене Савету на оцену молба г. Јована Урбана, капелника IV класе V пешад. пука „Краља Милана“ из Ваљева, који је молио за место хонорарног наставника певања у ваљевској гимназији.

Савет је одлучио: да се умоли г. Петар Крстић, учитељ музике и певања у I београдској гимназији, да прегледа документа молитеља и да Савету реферује о томе: да ли он има и прописне квалификације за учитеља певања у нашим средњим школама.

IV

Изабрати чланови комисије г.г. Васа Димњ, Љубомир М. Протић и Ранко Петровић подносе Савету списак наставника средњих школа и

Учитеља народних школа, који се могу на основу чл. 84. закона о народним школама, предложити за министарске изасланике ради прегледа рада у народним школама према захтеву г. Министра просвете и црквених послова од 11. прошлога месеца, ПБр. 17839.

Од предложених кандидата Главни Просветни Савет на овоме састанку изабрао је ову господу:

за округ београдски:

Гаврила Јовановића, проф. I београд. гимназије; Илију Н. Ђукановића, проф. I београд. гимназије; Светислава М. Максимовића, проф. I београд. гимназије; Јована Миодраговића, проф. II београд. гимназије; Луку Зрнића, проф. II београд. гимназије; Др. Миливоја Н. Јовановића, проф. II београд. гимназије; Николу Лазића, професора II београдске гимназије; Милана А. Костића, проф. III београд. гимназије; Миливоја Башића, проф. III београд. гимназије; Владимира Д. Стојановића, проф. Богословије Св. Саве; Михаила Ст. Ивковића, проф. Богословије Св. Саве; Павла Аршинова, проф. београд. В. Ж. Школе; Др. Стевана М. Окановића, проф. београд. В. Ж. Школе; Михаила Милошевића, учит. из Београда; Михаила Стевановића, учит. из Београда; Уроша Благојевића, учит. из Београда;

за округ ваљевски:

Милића Сретеновића, проф. ваљев. гимназије; Сретена Вукашиновића, проф. ваљев. гимназије; Васу Урошевића, учит. из Мионице; Марка Антоновића, учитеља из Ваљева; Срећка Јевтића, учитеља из Ваљева;

за округ врањски:

Вучка Јоксимовића, професора врањ. гимназије; Јована Антића, проф. врањ. гимназије; Павла Ј. Мајзнера, проф. врањ. гимназије; Крсту Димитријевића, учит. из Лесковца; Марка Јоковића, учит. из Лесковца; Ристу Стевановића, учит. из Врања;

за округ крагујевачки:

Владимира Радојевића, проф. крагујев. гимназије; Милоша Марковића, проф. крагујев. гимназије; Софронија Симића, проф. крагујевачке гимназије; Стевана Нешића, проф. крагујев. гимназије; Војина Ђељевића, учит. из Крагујевца; Јована П. Јовановића, учит. из Крагујевца; Милутина Николића, учит. из Крагујевца;

за округ крајински:

Владислава Сантнера, проф. неготинске гимназије; Јована Становића, професора неготинске гимназије; Радована Јовановића, професора неготинске гимназије; Арсенија Пантића, учитеља из Неготина; Николу Богдановића, учитеља из Радујевца; Петра С. Јовановића, учитеља из Неготина;

за округ крушевачки:

Милана Томића, проф. крушевачке гимназије; Миливоја Ј. Поповића, проф. крушевачке гимназије; Радосава Васовића, проф. крушевачке гимназије; Василија Терзића, учит. из Крушевца; Велимира Петровића, учит. из Крушевца; Стевана Живојиновића, учит. из Крушевца;

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А*за округ моравски :*

Велимира Вукићевића, проф. јагод. гимназије; Јована Јовановића, сунплента јагод. гимназије; Сретена Николића, проф. јагод. гимназије; Димитрија Димитријевића, учит. из Јагодине; Ђорђа Јовановића, учит. из Параћина; Тодора Бушљетића, учит. из Пољне;

за округ нишки :

Александра Крстића, проф. нишке гимназије; Димитрија Марчића, проф. нишке гимназије; Др. Душана Рајичића, проф. алек. учит. школе; Павла Ђотића, проф. нишке гимназије; Благоја Илића, учит. из Алексинца; Лазара Јанковића, учит. из Ниша; Тихомира Маринковића, учит. из Алексинца;

за округ широтски :

Владимира Радића, сунплента пиротске гимназије; Косту Костића, проф. пирот. гимназије; Антонија Младеновића, учит. из Пирота; Божидара Поповића, учит. из Пирота; Јована Петровића, учит. из Б. Паланке; Милана Станојевића, учит. из Пирота;

за округ подрински :

Николу Јанчића, проф. шабач. гимназије; Михаила Атанасијевића, проф. шабач. гимназије; Симу Цветковића, проф. шабач. гимназије; Андрију Станојевића, учит. из Лешнице; Војислава Станчића, учит. из Шапца; Димитрија Момчиловића, учит. из Шапца;

за округ пожаревачки :

Владимира Радивојевића, проф. пожар. гимназије; Луку Јевремовића, проф. пожар. гимназије; Милоша Ст. Динића, проф. пожаревачке гимназије; Илију Гојковића, учит. из Пожаревца; Михаила Јеротијевића, учит. из Петке; Живка Јовановића, учит. из Пожаревца;

за округ руднички :

Милорада Вујовића, учит. из Миоковаца; Срећка Ђурића, учит. из Мојица; Стевана Вучковића, учит. из Марковице;

за округ смедеревски :

Васу Даниловића, проф. смедерев. гимназије; Зарију Варјачића, учит. из Паланке; Јована Анђелковића, учит. из Смедерева; Хранислава Лазаревића, учит. из Паланке;

за округ тимочки :

Ђорђа Ничића, проф. зајечарске гимназије; Јеремију Живановића, проф. зајеч. гимназије; Спиру Димитријевића, проф. зајеч. гимназије; Драгутина Виторовића, учит. из Књажевца; Драгутина Пешића, учит. из Књажевца; Саватија Грбића, учит. из Бољевца;

за округ ужички :

Милана Дукића, проф. ужичке гимназије; Михаила Живковића, проф. ужичке гимназије; Павла Вујића, проф. ужичке гимназије; Владимира Илића, учит. из Ариља; Миладина Стевановића, учит. из Прилика; Цветка Радојичића, учит. из Ужица;

за округ чачански :

Аћима Анђелковића, проф. чачан. гимназије; Љубомира Миловановића, проф. чачан. гимназије; Мишу Петровића, проф. чачан. гимназије; Петра Михаиловића, учит. из Чачка; Савка Филиповића, учит. из Чачка; Тихомира Константиновића, учит. из Чачка:

V.

Савет је приступио оцени молаба и прегледу службених података пређашњих и пензионисаних учитеља и учитељица народних школа, који су молили за учитељска места у народним школама.

По прегледу службених података о појединим кандидатима, а на основу тач. 2. чл. 81. закона о народним школама, Савет је одлучио:

1, да се могу повратити у учитељску службу:

Даринка (Петровићева) Ивановићка; Љубица (Каравезићева) Обрадовићка; и

2, да се не могу повратити у учитељску службу:

Радивоје Ковачевић; Стојан Ђурђевић; Јаков Поповић; Зорка (Марковићева) Николићка; и

3, да се г-ђа Параскева (Томићева) Лазаревићка, пређ. учитељица, може повратити у учитељску службу као привремена учитељица.

Овим је завршен овај саветски састанак.

ШКОЛСКИ ЛЕТОПИС

Извештај о Великој Школи за школску 1903/4. годину.

Господине Министре,

Допустите ми, да овај извештај започнем речима, којима сам завршио прошли извештај о Великој Школи.

„Ако се жели, да се Велика Школа одржи на висини свога задатка, онда јој се мора ставити на расположење довољно материјалних средстава за подмирење потреба кабинета, лабораторија, института, семинара и т. д. мора се подмирити велика оскудица у школским локалима, мора се регулисати положај наставника Велике Школе и спречити, да опробане снаге напуштају Велику Школу и мора се поклонити већа пажња сиромаштини великошколске омладине.“

Све то мора се учинити у најкраћем року ако се жели добра нашем највишем просветном заводу. Никаквих разлика нема што се оклева са реформама Велике Школе. Репорме, без којих се наша Велика Школа не може даље развијати, могле би се најбоље извршити подизањем Велике Школе на ступањ универзитета.

Затим сам поменуо како не би требало пропустити ову 1904. јубиларну годину а да се нашој Великој Школи не уклоне главне сметње, које јој не допуштају да се правилно развија, те да се на дан стогодишње прославе наше борбе за слободу, постави и здрава основа и за нашу културну слободу и самосталност.

Крунисање Његовог Величанства *Краља Петра I* и оснивање првог српског универзитета била би два најлепша споменика у нашој јубиларној 1904. години.

Кад год се покрене питање о нашем уивезитету, готово увек износи се пре свега како ми оскудевамо у научним снагама, а затим да и због наших финансијских прилика не можемо приступити оснивању универзитета.

Бољих научних снага од садањих не можемо имати докле год наша Велика Школа остане под досадањим приликама. Ако дакле збиља желимо бољих научних снага, онда морамо имати и бољу Велику Школу. Од досадање Велике Школе тражи се све оно, што се и од универзитета тражи а не стављају се Великој Школи на расположење она средства, којима други универзитети располажу.

Годишњи буџет наше Велике Школе износи око 350000 динара. Страни универзитети, који би се приближавали нашој Великој Школи располажу много већим сумама.

Цирих нпр. троши годишње на 750000 динара, *Берн* на 740000, *Јаш* на 650000, *Букурешт* 1.004500 динара. *Загребачки* универзитет, који нема ни техничког ни медицинског факултета има годишње преко 400000 круна.

Према томе и буџет наше Велике Школе, кад се она прогласи за универзитет мора се повећати.

То повећање издатака надокнађује се тиме, што би и Краљевина Србија имала свој универзитет, што би имала своје сопствено огњиште науке, што би у стању били не само да спремамо добре правнике, наставнике средњих школа и техничаре већ и академски образоване теологе, пољопривреднике, затим апотекаре и лекаре.

Истина је, да се не може добити одмах најбољи универзитет, али нема сумње, да ће се наш универзитет у погледу наставе моћи и одмах у почетку мерити и са најбољим страним универзитетима.

Као год што се наша Велика Школа поступним развојем својим подигла до универзитета, тако и нашем новом универзитету треба дати времена да се као што треба развије. Па и са тога гледишта, да би дакле што пре добили бољи универзитет, не сме се више одлагати решавање питања о универзитету.

Ма да сам имао част, Господине Министре, да вам и лично о томе говорим и ма да сам нашао код Вас најлепшег одзива ипак сматрао сам за дужност, да на првом месту овога извештаја поменем питање о универзитету и да Вас, Господине Министре, и овом приликом најпозније замолим, да Великој Школи поклоните пажњу коју она заслужује, како би се још у току ове јубиларне године, наша Велика Школа подигла на степен универзитета.

Пре но што пређем на специјални део извештаја о раду и стању Велике Школе за 1903.—1904. школску годину, сматрам за најпријатнију дужност, да поменем да је те школске године о Свет. Сави, Његово Величанство *Краљ Петар I*, први пут благоизволео доћи у Велику Школу и присуствовати школској свечаности. Том приликом први пут је раздавана и награда Његовог Величанства *Краља Петра I* оним ученицима Велике Школе, који су најбоље израдили светосавске темате.

О слави Његовог Величанства *Краља* и другим дворским свечаностима имала су част сем ректора и професора да буду позивани у двор и по неколико ученика Велике Школе.

Од значаја је да поменем овде и пролетошњи братски састанак бугарске и српске великошколске омладине у Београду. Том приликом ректор Велике Школе у Софији г. *Бевос* поздравно је депешом нашу Велику Школу.

Од многобројних послова из прошле школске године нека ми се допустити да поменем само ове:

- I Седница је било у Академском Савету 12
- у Академској Управи 14
- у Философском Факултету 16
- у Техничком Факултету 9
- у Правном Факултету 18.

Академски Суд имао је само две седнице, и овластво је ректора да осуди ученике, који су учинили извесне кривце.

www.unib.rs

II Прерађена су и допуњена правила о светосавским наградама Његовог Величанства *Краља Петра I*.

III Израђена је нова уредба правног факултета.

IV Израђена су правила о штампању уџбеника за Велику Школу и по тим правилима спрењена су за штампање ова дела :

1. Упутство за квалитативну хемијску анализу превод Др. Марка Т. Лeko.
2. *Traité de la science des finances* од Волије превод Спасоја Радојчића.
3. Механичка Технологија од Влад. Тодоровића.
4. Термодинамика са теоријом термичких машина превод Др. Ст. Марковића.
5. Облаци старог грчког језика од Др. Вас. Ђерића.
6. Друга збирка античких споменика од Др. Николе Вулића.
7. Минералогија II део Саве Урошевића.
8. О устројству власти од Живојина Перића.
9. Српско уставно право од Слободана Јовановића.
10. Експериментална физика Ђоке М. Станојевића.

Нека од тих дела већ су и штампана.

V За ученике који су свршили учитељску школу усвојене су погодбе под којима се могу примати као редовни ученици XI групе наука у философском факултету Велике Школе.

VI Израђена су правила о руковању правничком библиотеком.

VII Због велике оскудице у локаљима Велике Школе тражено је да се или локали Народне Библиотеке уступе Великој Школи или да се у близини Велике Школе закупе потребне просторије, или да се задње крило Велике Школе подигне као што је и главна зграда.

То тражење понављано је у више прилика и увек се из министарства просвете добивао готово исти одговор, да за сада нема могућности и да ће се та потреба Велике Школе моћи подмирити тек кад се за то одобри потребна сума у буџету.

VIII Успело се, да се сума државног благодјејања повиси од 2000 на 5000 динара годишње, тако да су ученици правног и философског факултета добивали сад месечно по 18, — динара место 7,70 динара, а ученици техничког факултета по 24, — место 10,15 динара колико су имали раније у 1902— 1903. школској години.

IX Савет философског факултета на предлог професора историјске групе усвојно је, да ученици историјске групе слушају поједине науке по овоме распореду броја семестра и часова :

а) Историја Општа — 6 семестра по 6 часова (сваки век по 2 семестра) свега 36 часова ;

Српска Историја — 4 семестра по 5 часова (сваки професор по 2 семестра) свега 20 часова ;

б) Етнографија — 4 семестра по 4 часа — свега 16 часова ;

Српска Историјска Граматика — 4 семестра по 2 часа — свега 8 часова ;

Грчки Језик — 4 семестра по 3 часа — свега 12 часова ;

в) Географија — 2 семестра по 4 часа — свега 8 часова ;

Латински Језик — 2 семестра по 3 часа — свега 6 часова ;

Логика — 2 семестра по 3 часа — свега 6 часова ;

Психологија — 2 семестра по 3 часа — свега 6 часова ;

Историја Философије — 2 семестра по 3 часа — свега 6 часова ; и

Педагогика — 4 семестра по 3 часа — свега 12 часова.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Х Предавања и вежбања у 1903./1904. школској години

1. Филозофски Факултет

А) Редовни професори:

1. *Др. Војислав Бакић.* — Предавања: у I п. Педагошка Ходегетика, три часа недељно; у II п. Специјална Методика основне и гимназијске наставе, три часа недељно.

Семинар: у I и II п. с три часа недељно: претресана су питања из опште и посебне Педагогике, усмено и писмено, и оцењивани су поједини педагошки списи, наши и туђи, према писменим рефератима.

2. *Др. Марко Т. Лeko.* — До сада је систематски курс Анорганске и Органске Хемије свршаван за годину дана, и то у I п. је предавана Анорганска, а у другом полгођу Органска Хемија. Ове, 1903—1904. школске године предавана је Анорганска Хемија у I и до половине II п. Од половине II п. (одмах по ускреу) почета су предавања из Органске Хемије. Због ученика техничког факултета, који слушају Анорганску Хемију у I п., заједно са ученицима филозофског факултета, систематски курс из Органске Хемије моћи ће се завршити тек у идућој години, у II п. Према томе и због ученика техничког фактета моћи ће сваке друге године да се распореди систематски курс из Анорганске и Органске Хемије за ученике филозофског факултета на три, место на два полгођа, као што је до сада било.

Предавања: у I и II п. из Органске и Анорганске Хемије по 6 часова недељно. У *техничком факултету*: Хемијска Технологија у I п. 4 часа недељно.

Др. Лeko са помоћницима г. *Др. Стојиљковићем* и г. *Добр. Урошевићем* Вежбања у лабораторији свакога раднога дана, по цели дан. Сва места у лабораторији, којих има 12, била су заузета. Почетници су се бавили квалитативном анализом. Старији ученици су се вежбали у прављењу препарата и у квантитативној анализи.

Два ученика III год. филозофског факултета за експерименталне радове у лабораторији, према расписаној теми из Хемије за светосавску награду, одликовани су о светосавској прослави ове године: један новчаном наградом, а други похвалницом.

3. *Милан Недељковић.* — Предавања: у I и II п. Астрономија, са 4 часа недељно, и Метеорологија са 2 часа недељно.

Вежбања: поједини слушаоци долазили су од времена на време ради вежбања.

4. *Ђорђе М. Станојевић.* — Предавања: у I и II п. Експериментална Физика, са 6 часова недељно.

Вежбања: у I и II п. свакога дана, према слободном времену слушалаца.

5. *Божидар Прокић.* — Предавања: у I и II п. Историја Западних и Источних Словена у средњем веку до XI века, три часа: Историја Византијске Империје под македонском династијом до краја владе Василија II, с једним часом недељно.

Семинар: у I и II п. с два часа недељно; читано је дело византиског историка Прокопија *De bello gotico* I књ. а реферисано је о разним новим радовима историјским поглавито из византијске историје.

6. *Др. Богдан Гавриловић.* — Предавања: у I и II п. Диференцијални и Интегрални Рачун, с четири часа недељно, и Теорија Функција с два часа недељно.

Вежбања: у I и II п. из Диференцијалног и Интегралног Рачуна с два часа недељно.

7. *Др. Драгољуб Павловић.* — Предавања: у I и II п. Историја XIX века, (Револуција 1818.) с 2 часа недељно, и Историја реформације, с 2 часа недељно.

Семинар: у I и II п. Вежбања из новије историје, с 2 часа недељно.

8. *Сава Урошевић.* — Предавања: у I и II п. Минералологија, с 4 часа недељно. (у I п. Геометриска Кристалографија, у II п. Физичка Кристалографија, Хемија минерала, Минерогенија с вештачком репродукцијом, појављивање и распрострањавање минерала у природи).

Семинар: у I и II п. практични радови из Минералологије, с 3 часа недељно. (Проучавање кристалних облика, пројектовање и мерење кристала, и познавање њихових оптичких карактера).

9. *Миљалко В. Ђурић.* — Предавања: у I и II п. Рационална Механика, с 5 часова недељно и то I п. Кинематику I одељ. а II п. Статику.

Семинар: у I и II п. Конференције са ученицима, 2 часа недељно. (Проштивање и решавање проблема пробраних из Кинематике и Статике).

10. *Љубомир Јовановић.* — Предавања: у I и II п. Српски живот од 1018. до 1169. године, с 3 часа недељно, и књижевност и извори за Историју Србије XIX века, с 1 часом недељно.

Семинар: (заједно с Др. Станојем Станојевићем) у I и II п. с 2 часа недељно.

Предавано је: I Преглед политичке историје од 1018. до 1169. год. Земља (геологија, орографија, климат, насељеност, пошумљеност). Друштво (друштвени редови, племенска организација у Срба, црквена организација). Народности. Културно стање и прилике. Привреда. Уметност. Књижевност. — II Почети. Вук Караџић. Вукови Савременици (Сарајлија, Ранке и др.). Срећина Века (Ј. Хаџић, И. Стојановић и др.). Савремени руски и други писци. М. Ђ. Милићевић, Ј. Ристић и остали радници овог времена.

11. *Др. Јован Цвијић.* — Предавања: у I п. Општа Географија (о тектоници), 2 часа недељно, и Географија Балканског Полуострова (о Македонији), 2 часа недељно; у II п. Географија Балканског Полуострова, 5 часова недељно.

Семинар: у I п. 4 часа недељно; у II п. 2—3 часа недељно. У I п. саопштавани су ови радови: о клисурама на Морави, о Невесињском Пољу, о Пољаници и Ђлисури, о глацијацијама на Балканском Полуострову; о Срењачкој и Соринашкој жупи; о етничким особинама становника Пољанице и Ђлиуре; о Ибарским селима. — У II п. расправљана су ова питања: о Хидрографији Карста, о новијим географским и геолошким радовима о Босни и Херцеговини, о насељима у северноисточној Тиришској (према великом делу О. Шлитера); О Качеру; О сточарству у Херцеговини; о народном оделу у Србији.

У институту су се ученици, и у I и у II п. вежбади: у картометријском раду с курвиметром и полним планиметром, у картографском раду с пантографом и вежбањем у фотографисању.

12. *Јанко Лукић.* — Предавања: у I п. о римском беседништву, I час недељно; Историјска латинска граматика, 2 часа недељно, и читање и тумачење Цицеронова дела *De natura deorum*, 2 часа недељно; у II п. Исто-

ријска латинска граматика, 2 часа недељно, и читање, превођење и тумачење Тацитова дела *Agrikola*, 2 часа недељно.

Семинара није било, јер за то није било ученика.

13. *Богдан Поповић*. — Предавања: у I и II п. Теорија Књижевности, о „Емоционалним особинама стила“, 2 часа недељно; и Француски Језик и Књижевност, „Тумачење Христоматије Средњег Века од Г. Париса и Е. Ланглое“, и „Кратак преглед књижевности у XVI веку“; у II п. „Периода романтизма у XIX веку“, 4 часа недељно.

Семинар: Ученици су радили у I и II п. по два семинарска посла из области „Теорије књижевности“.

14. *Др. Михаило Петровић*. — Предавања: у I п. Основи интегралног рачуна, 5 часова недељно; Методе за интеграцију дефиницијалних једначина првог реда, 2 часа недељно; у II п. Аналитична геометрија у равни и у простору, 5 часова недељно, и о методима за интеграцију дефиницијалних једначина, 2 часа недељно.

Вежбања: према потреби.

15. *Др. Никола Вулић*. — Предавања: у I и II п. Грчка Историја од најстаријих времена до пропасти грчке државе, 4 часа недељно.

Семинар: у I и II п. О римским освајањима у данашњој Србији; објашњавање римских натписа нађених у Србији, 2 часа недељно.

16. *Др. Живојин Бонђевић*. — Предавања; у I п. 1) Зоологија (Општа Зоологија, а из специјалне Зоологије: протезао, мезозоа, од метазоа: пелентерата, ехинодерма, вермсе, вермидија), 3 часа недељно; 2) Цитологија: I део, 3 часа недељно. У II п. 1) Зоологија (молуска, артропода, проветебрата и вертебрата), 3 часа недељно; 2) Упоредна Ембриологија кичмењака, 3 часа недељно.

Вежбања: у I и II п. Зоолошка вежбања 3 часа недељно.

17. *Др. Бранислав Петронијевић*. — Предавања: у I и II п. Логика, 2 часа недељно, и Историја Философије 3 часа недељно. Из Логике увод и I део, Формалну Логiku и II део о методима научног испитивања.

Семинар: у I и II п. 2 часа недељно. Ученици подносили су реферате о појединим одељцима Кантове „Критике Чистог Ума“ и о појединим филозофским расправама.

18. *Др. Станоје Станојевић*. — Предавања: у I и II п. Историја Словена на Балканском Полуострву у VII и VIII веку, 2 часа недељно; Историја првог устанка од 1804.—1813. и Историја Српског Народа од краја XV до краја XVIII века, 2 часа недељно I п. а 1 час недељно II п.

Семинар: у I и II п. (заједно са г. Љубомиром Јовановићем) 2 часа недељно. Тумачени су извори за Српску Историју, реферовано је о новим публикацијама на Српској Историји, претресана су важнија историјска питања, давана су ученицима упутства за рад, објашњавана су им поједина питања и т. д.

Б) Ванредни професори:

19. *Павле Поповић*. — Предавања: у II п. Историја Српске Књижевности о методама проучавања и др., а после о Шишку Менчетићу и његову времену (дубровачка књижевност), 4 часа недељно.

Семинар: у II п. ученици су реферисали о неколиким књигама из дубровачке литерарне историографије, 1 час недељно.

20. *Др. Војислав Ж. Борђевић.* — Предавања: Физиологија у I и II п. 3 часа недељно. Предавања држана: из Животињске Топлоте Физиологије Мишића, Физиологије Гласа и Говора.

Семинар: у I и II п. Практична вежбања, 2 часа недељно. Ученици су дисековали разне типове кичмењака с погледом на Упоредну Анатомију Кичмењака.

21. *Др. Василије Берих.* — Предавања и вежбања: у I и II п. Грчка Граматика, 3 часа недељно, и Превођење и тумачење Ксенофонових дела 3 часа недељно.

22. *Др. Лујо Адамовић.* — Ученици нису походили ни предавања ни вежбања.

23. *Др. Александар Белић.* — Предавања: у I п. Стари словенски језик. О старим словенским споменицима, старој словенској графици, о раду браће просветитеља, азбукама и звуцима старог словенског језика, 2 часа недељно; Принципи лингвистике са колоквијама 2 часа недељно и Упоредна граматика индо-европских језика, 1 час недељно; у II п. Физиологија гласа — о говорним оруђима и образовању ортокулације простих и сложених гласова 1 час недељно, и историја старог словенског језика на упоредној основи. Из старо-словенског завршена фонетика и прва већа половина морфологије: облици, деклинације, 4 часа недељно.

Семинар: у I и II п. 2 часа недељно. У I п. 1 Реферисало се и дискутовало о изворима и расправама, које се тичу живота и рада Ђирила и Метода, старословенске књижевности и словенских азбука. 2. Читали су се старословенски текстови. 3. Спремао се материјал за потпуну библиографију радова на српској Филологији и српској лингвистици.

У II п. Рад у семинарији био је посвећен тројаком послу:

а) Читању старословенских текстова и њиховој анализи.

б) Читању ђачких реферата и њиховој оцени о питањима која су изношена у предавањима и у вежбању ђака у библиографским пословима.

в) Предања, која се тичу индиректно питања, која се износе у предавањима, али која су била потребна или због самог предмета, који се третирао у семинару или иначе. Такво је предавање било о Ablaut-у и о многим синтактичким питањима словенских језика.

В) Доценти:

24. *Др. Јован Скерлић.* — Целу школску годину провео у иностранству на одсуству.

25. *Др. Милоје Стојиљковић.* — Предавања: у I п. Атомска Теорија и Хемијска Статика, 2 часа недељно; у II п. Статика и Динамика, 2 часа недељно.

26. *Др. Драгиша Бурић.* — Предавања: у I и II п. Историја старе грчке философије, 3 часа недељно; у I п. Општи увод у философију и философске системе до философске школе једностраних Сократичара — Киренаичара; у II п. Започео предавања са Киренаичарима а завршио општим погледом на стару грчку философију.

Г) Лектор:

27. *Др. Радован Кошугић.* — Целе школске године био у иностранству на одсуству.

Д) Хонорарни наставници:

28. *Јован М. Жујовић*. (без хонорара). — На предавањима до половине новембра свршио Абисодинамику; после се разболео и није више држао предавања.

29. *Владимир Малина*. — Предавања: у I и II п. Историја немачке књижевности, 3 часа недељно. — Историјска граматика немачкога језика, 3 часа недељно. — Рад у семинару, 3 часа недељно.

Предавања у I п. а) из немачке књижевности: Литерарни производи од најстаријих времена до 1300. године. — у II п. Литерарни производи од 1300. до 1624. године. б) Из историјске граматике у I п. Историја Фонетике. Физиологија гласа. Историјски развитак германских вокала и дифтонга. — Из морфологије: Именична и придевска промена на историјској основи. — Из синтаксе: Проста реченица и њени главни и споредни чланови, у II п. из фонетике: германски консонантски систем; гласовно померање; геминација сугласника: граматичка размена сугласника. Поткеров и Велеров закон, анорганско уметање и дометање сугласника, метагега сугласника. — Из морфологије: Pronomina и numeralia и њихова промена. — Из синтаксе: Значење врста и облика речи у реченици.

Семинар у I п. Преводјење са старонемачког на новонемачки језик текстова из IX и XI века с граматичким и стварним тумачењем 1 час недељно. Читање текстова из нове литературе с граматичким и стилитичким вежбањима 2 часа недељно; у II п. Преводјење и тумачење текстова из IX, X и XI века 1 час недељно. — Тумачење Шилерових балада с граматичким и стилитичким вежбањима 2 часа недељно.

30. *Коста Стојановић*. — Предавања: у I и II п. Математичка Физика, довршен механички (општи) део, 4 часа недељно.

31. *Др. Милоје Васић*. — Предавања: у I и II п. Историја грчке скулптуре 3 часа недељно. У I п. о скулптурним делима од почетка скулптурне уметности па до прве половине петог века пре Христа. У II п. Од почетка друге половине петог века па до краја првог века пре Христа.

Вежбања: у I и II п. 2 часа недељно. Објашњавање су старине из збирке Народног Музеја које су се могле довести у везу са скулптурним епохама и предметима, који су на предавањима споменути; доуњавања су предавања; упућивани су ученици на примени стеченог познавања предмета на оригиналима у Народног Музеју; показивани су резултати, који су постигнути ископавањем у Viminacium-у те су се тако слушаоци непосредно упознали са старинама, које се у земљи врло често налазе.

Уиражњене катедре: Палеонтологија, Антропологија, Етнографија.

2) Технички Факултет

А) Редовни професори:

1. *Милин Ј. Андоновић*. — Предавања: у I п. Нижа Геодезија, 5 часова недељно; у II п. Нижа Геодезија, 3 часа недељно, и Виша Геодезија, 3 часа недељно.

Предавано је: ученицима I године Наука о инструментима, и то: саставни делови геодетских инструмената; средства за обележавање тачака; инструменти за мерење дужина, инструменти за обележавање, снимање и мерење углова, инструменти за мерење висина, инструменти за израду и цртање планова.

Са ученицима II године из Више Геодезије пређени су ови одељци: основни појмови из Астрономије, обртање земље око своје осе, Координатни систем у Астрономији, годишње привидно сунчано кретање, Математичка географска знања, о времену и бројању времена, о облику и величини наше земље; Географско одређивање места. Премеравање држава.

2. *Никола И. Стаменковић.* — Предавања и вежбања из Хидротехнике.

У I п. у IV години инжењерског одсека по 5 часова предавања и по 8 часова вежбања недељно. У II п. предавао у IV години инжењерског одсека са 4 часа, и по 7 часова вежбања, а у III години инжењерског и машинског одсека са по 2 часа предавања и по 2 часа вежбања недељно.

У току године предавао: Увод у Хидротехнику; Хидрометрију; Регулсање пловних река; регулсање планинских река, потока и јаруга; утврђење обала и пристаништа; канали за пловидбу; бране и грађевине за добијање и спровођење воде; спречавање поплава; снабдевање места водом.

На вежбањима радили су ученици задатке о срачунавању брзине и количине воде; израђивани су пројекти за регулсање појединих делова Млаве, Могиле, Мораве и других река; израђивани су пројекти за употребу водене снаге и за снабдевање вароши водом.

3. *Светозар Зорик.* — Предавања: у I п. Наука о еластичности и јачини грађевинског материјала, 5 часова недељно; Општи део, истезање и притисак, савијање и слегање; Грађење Локомотива (енциклопедијски) 2 часа недељно; Сем овога биле су и три екскурсије у Нишу, Пироту, Враћи и Цариброду. У II п. Наука о еластичности и јачини грађевинског материјала. 5 часова недељно. Торсија и сложене еластичности и примена Графичке Статике на Науку о еластичности. Израђено и више задатака; Механика, 6 часова недељно. Статика, увод у Графичку статистику и Науку о еластичности.

4. *Милан Капетановић.* — Предавања: у I п. Нацртна Геометрија, 4 часа недељно: Ортогонално пројектирање, Трансформације пројекција, Котирано пројектирање, Аксанометријско ортогонално клиногнално пројектирање; Перспектива, 2 часа недељно. У II п. Нацртна Геометрија 4 часа недељно; Пројектовање Зграда 2 часа недељно.

Вежбања: Из Нацртне Геометрије у I и II п. по 6 часова недељно; из Перспективе 5 п из Пројектовања Зграда 6 часова недељно.

5. *Андра Стефановић.* — Предавања: Наука о грађевинским конструкцијама: у I и II п. по 5 часова недељно.

Вежбања: у I и II п. по 8 часова недељно.

Предавао је ученицима II године: Из елемената камених конструкција и дрвеним конструкцијама с делом примене гвожђа у грађевинским конструкцијама; ученицима II године: О фундарању грађевина, о методама осигуравања грађевина од влаге; о статисти грађевинских конструкција и о конструкцијама врата и прозора.

Вежбања су била: са ученицима II године у примени свих одељака, који су у току године предавани; а са ученицима III године вежбања у изради пројеката грађевине са објашњењима свих конструктивних делова посебице, као и њихова међусобна склапања у целину.

6. *Јефта Стефановић.* — Предавања: Основи грађења железница и друмова, 3 часа недељно; Наука о железницама и друмовима, 4 часа недељно; у II п. Основи грађења железница и друмова, 4 часа недељно; Грађење тунела с пројектовањем, 4—6 часова недељно.

Вежбања: у I п. Из основа грађења железница и путева, 4 часа недељно; из Науке о грађењу железница и мостова, 6 часова недељно у II п. из Науке о грађењу железница и путева, 8 часова недељно; из Науке о грађењу тунела, 6 часова недељно.

Поред тога је, по жељи савета техничког факултета, у II п. давао ученицима II године задатке из Инжењерских конструкција.

О друмовима и железницама ученицима III године предавани су ови одељци: О претходним радовима за друмове и железнице; о радовима у земљи потребним за извршење доњег строја друмова и железница; о горњем строју друмова и улица; о горњем строју железница. О размерама успона и падова на друмовима и железницама. О одржавању друмова и железница. О траси друмова у опште и с нарочитим погледом на регулације вароши о траси железничкој. О ширини колосека железничког. Кратки преглед историјског развића друмова и железница, у I п., а у II п. О радовима у земљи, па су предавања завршена одељком о горњем строју железница. Ученицима IV године предавани су ови одељци: Железнице на ужету, железнице зупчанице, железнице које покреће збијени ваздух; трамваји с коњском запрегом, са електричном вучом, са збијеним ваздухом и трамваји које покреће уже без краја; парне, електричне и аутомобиле с бензинским моторима, — у I п., у II п. основи о рентабилитету железница и упоређењу траса и о техничкој експлоатацији железница; о железницама и аутомобилима особите врсте, и завршено је предавањима о претходним радовима на железници.

Из Науке о тунелима пређен је цео курс, и то одељци: претходни радови, техничка бушења и раскопавања, методе извршења тунела кроз труп брда, испод улица и испод воде; проветравање, сузбијање воде, осветљавање при раду, обезбеђивање тунела по разним методама и одржавање у исправном стању и најзад геодетски радови при извршењу тунела.

На вежбањима су ученици одређивали: у I п. по један пројекат железничке трасе на котираној основи, при чему је нарочита пажња обрађена на железнице ускога колосека од 1 метра; у II п. ученици су махом израђивали задатке о полагању трасе на котираним основама, о конструкцијама скретница и колосека и т. д., о подупирању код тунела, процеђивању и т. д.

7. *Др. Стеван Марковић.* — Предавања: у I п. Основи Електротехнике, 3 часа недељно; Теоријска Физика, 3 часа недељно; у II п. Основи Електротехнике, 3 часа недељно; Теоријска Физика, 5 часова недељно и Термодинамика 3 часа недељно.

Вежбања: у I п. Из Основе Електротехнике, 2 часа недељно; из Теоријске Физике, 2 часа недељно.

Из Основа Електротехнике предавани су ови одељци: особине, дејства и извори електричних струја с динамомашинама за једносмислену и наизменичну струју, с трансформаторима, затим о развајању електричне енергије, о електромоторима и упутства за пројектовање електричних инсталација.

Из Теоријске Физике пређени су ови одељци: физичка оптика са основним појмовима поларизације светлости и механичка теорија о топлоти.

Вежбања из основа електротехнике вршена су мерама електричних величина са експерименталном студијом акумулатора. Вршен је надзор над изградом пројекта за инсталације електричног осветљења у слободно изабраном по једном стану.

8. *Драгољуб Спасић.* — Предавања: у II п. Наука о каменним мостовима 3 часа недељно; Наука о фундању, 2 часа недељно.

Вежбања: у II п. из Науке о каменим мостовима, 8 часова недељно; из Науке о фундарању, 4 часа недељно.

9. *Миленко Турудић*. — Предавања: у I и II п. грађење Гвоздених мостова и кровова, 4 часа недељно.

Вежбања: Техничко Цртање: у I п. са 6 часова: а у II п. са 4 часа недељно; Пројектовање из гвоздених мостова: у I и II п., 6 часова недељно.

Из грађења гвоздених мостова пређени су ови одељци: теоријски и конструктивни део лиманих, железничких и друмских мостова, теорија и конструкција статички одређених решетастих система простих носилаца и железничке и друмске мостове, принципи рачунања и системе гвоздених кровова.

Из техничкога цртања ученици су израђивали цртеже из конструкција у дрвету, камену и гвожђу, и то у боји и тушу, по датим им цртежима и скицама, а у другоме семестру радили су из природе (модела).

В) Учитељ:

10. *Петар Раносовић*. Припремно Цртање: у I п. 6 часова, у II п. 7 часова недељно.

У I п. предавано је цртање угљеном с гнцаних модела, и то главе, руке, ноге и понеки орнаменти; у II п. ученици су се вежбали у распознавању боја радом по акварелним прегледима, уз тумачење о особинама боја, колорита и других услова технике у акварелу.

В) Доцент:

11. *Андреја Ристич*. — Предавања: у I п. Механичка технологија, 2 часа недељно; Грејање и ветрење, 2 часа недељно; Основи машинских конструкција, 6 часова недељно; у II п. Механичка технологија, 2 часа недељно; Основи машинских конструкција; 6 часова недељно.

Вежбања: Из Основа машинских конструкција у I п. 5 часова недељно; у II п. 8 часова недељно.

Из Механичке технологије пређени су ови одељци: Производња гвожђа непосредно из руда, Производња ковних варених гвожђа, Производња гвожђа у течном стању; Прерада дрвета и метала, дрво, помоћне пасивне алатке при преради дрвета и метала, радови око ситњења, сортирања и мешања, ливења. Из грејања и ветрења предавани су одељци: топлота, грејање, ветрење. Из Основа машинских конструкција пређени су одељци: Парни котлови, израчунавање ефеката машина; машински елементи, о клину о завртњу. Теорија и грађење парних котлова, израчунавање ефеката машина, машински елементи.

Г) Хонорарни наставници:

12. *Коста Д. Главинић* (без хонорара). — Предавања: у I и у II п. до прве половине марта, 2 часа недељно; Наука о грађењу дрвених мостова.

13. *Драгутин Ђорђевић*. — Предавања: Састављање предрачуна за зграде и руковођења грађевина, у I и II п. 2 часа недељно; Пројектовање јавних и приватних зграда у I и II п. 3 часа недељно; Познавање грађе, у II п. 2 часа недељно.

Вежбања: Из пројектовања зграда: у I п. 10 и у II п. 14 часова недељно.

Из Пројектовања предавано је: на заједничким часовима за ученике III и IV године пређене су партије из општег дела и партије о свима вр-

www.uns.edu.rs
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ствена приватних зграда за становање, као и израда фасада (лица) зграда; на часовима за ученике IV године пређене су партије о школским и болничким зградама и партије о изради детаља за фасаде и о зградама за поште, телеграфе и за телефонску службу.

Из састављања предрачуна потпуно је довршен курс.

За вежбања из Пројектовања ученици III године добили су задатак да израде пројекат за станичну зграду и за једно паробродско пристаниште, упознавајући се при том са одредбама о пројектовању станичних зграда у опште, поређујући станичне зграде за пристаништа са зградама за железничке станице и упознајући се са применом конструкције и израдом пројеката за извршење и израдом важнијих детаља.

Ученици IV године израдили су по један пројекат за вилу и пројекат за касину, с поглавитим обзиром на то, да то послужи и као пројекат за вежбање за израду прорачуна.

14. *Јован Станковић*. — Предавања: Енциклопедија машинства: у I и II п. 3 часа недељно; Грађевинске машине: у I п. 2 у II п. 3 часа недељно.

Вежбања: Из Грађевинских машина: у I и II п. 4 часа недељно.

Вежбања у I п. држана су из машинских елемената, а при крају постоја дају ученицима задаци из конструкција грађевинских машина (дизалице, витлови и т. д.).

15. *Никола Несторовић*. — Предавања: Орнаментика: у I и II п. 2 часова недељно; Архитектонски облици: у I п. 2 и у II п. 3 часа недељно.

Вежбања: Из Орнаментике: у I и II п. по 8 часова недељно; из Архитектонских облика: у I п. 4 и у II 6 часова недељно.

Из Архитектонских облика пређени су ови одељци: дорски, јонски и коринтски стил грчке архитектуре, о облицима римске архитектуре и талијанског ренесанса; Из Орнаментике: геометријски орнаменти, природни облици и вештачки облици, завршеци, подупирачи, стубови и пиластри у опште, њихови капители, стабло и стопала, канделабри, балустре, конзоле и ограничени орнаменти.

На вежбањима из Архитектонских облика пројектовано је из дорског, јонског и коринтског стила, а из Орнаментике су рађени разни плафони и зидови како се бојом украшавају, као и разне декорације у боји.

16. *Јосиф Ковчић*. — Предавања: Топографско цртање, у I п. 4 часа недељно.

Геодетска цртања: у I п. 4, у II п. 8 часова недељно.

У I п. из Топографског цртања пређени су ови одељци: знаци којима се служио у топографском цртању, цртање ситуација, профила, шумирање, шрафирање, цртање катастарских планова. Из Геодетског вежбања: упознавање с разним инструментима, који се употребљују при мерењу, рад њима и њихова ректификација; Рачунска вежбања, израчунавање углова у мрежи, рачунање страна троуглових, пресецање, рачунање азимута и координата.

У другој семестру рађено је: из Геодетских вежбања: упознавање са инструментима за мерење дужина и углова; рад је вршен у пољу, и том су приликом мерене дужине углова и падова; снимане ситуације помоћу правоугаоних координата. Са ученицима II године вршено је рачунање на логаритму; у пољу је вршено вежбање у нивелању.

17. *Милорад Рувидић*. — I Историја Архитектуре у II п. предавање 4 часа недељно: А. Историја Архитектуре источних народа. Мисирска; вавилонска -- асирска, персијска и индијска архитектура Б. Историја Архи-

тектуре класичних народа: јелинска, етрурска и римска архитектура ну последња партија због краткоће времена није довршена. —

II Византиски Стил с пројектовањем цркава 2 часа недељно. Предавање у II п. а) Старо Хришћанска, б) Византиска и в) Српска Архитектура. Последња партија због краткоће времена није довршена. Вежбања 6 часова недељно у II п. Из пројектовања цркава у византиском стилу, дат је задатак да се пројектује на слободном и равном земљишту једна православна црква од 200 m² површине, рачунајући ту и зидове. Избор градива слободан.

Нема наставника за: Механику, Основе Државне Администрације, Хидраулику, Пројектовање Пољопривредних Зграда, и Народну Економију (за техничаре).

3) Правни Факултет

А) Редовни професори:

1. *Др. Милан Јовановић* — *Батут* — Предавања: у I п. Судска Медицина, 3 часа недељно (предавано је о судским споровима из области полног живота); Школска Игијена, 3 часа недељно (игијена школских зграда и појединих одељака њених); у II п. Судска Медицина, 3 часа недељно (насилне повреде здравих; судска психопатологија); Грађевинска Игијена, 3 часа недељно (место, земљиште, положај, грађа, поједини делови зграда, простори за становање и поједине домаће потребе).

Практични радови са ученицима, према потреби.

Рад у лабораторији тичао се појединих практичних питања и практичне примене из Судске Медицине и Школске и Грађевинске Игијене.

2. *Милић Ј. Радовановић*. — Предавања: у II п. Историја економских доктрина, 2 часа недељно.

Семинар: Аграрна политика, 2 часа недељно.

Враћен је за професора Велике Школе 10. јануара ове године, те у првом семестру није предавао.

3. *Слободан Јовановић*. — Предавања: у I п. Опште државно право, 5 часова недељно; у II п. Опште државно право и по свршетку курса из овога, Српско уставно право, 4 часа недељно.

Семинар: у I п. (заједно с г. Др. К. Куманудијем) 3 часа недељно; у II п. вежбања из области Општег државног права, 3 часа недељно.

4. *Живојин М. Перић*. — Предавања: у I и II п. Грађанско право, 4 часа недељно; Грађански судски поступак, 2 часа недељно.

Б) Ванредни професори:

5. *Др. Чедомиљ Митровић*. — Предавања: у I п. Енциклопедија права, 4 часа недељно и Црквено право, 2 часа недељно; у II п. Црквено право, 5 часова недељно, и Енциклопедија права 1 час недељно.

Из Енциклопедије права у I п. предавани су ови одељци: Општи појмови о праву, Право у објективном смислу или учење о облицима права; Право у субјективном смислу или учење о правима, у II п. је завршен одељак о Праву у субјективном смислу.

Из Црквеног права су пређени ови одељци: Опште основе Црквеног права, Извори Црквеног права. Учење о црквеној организацији, учење о црквено-административној јерархији; учење о црквеној управи; Брачно право,

6. *Др. Божић Марковић*. — Предавања: у I п. Кривични судски поступак, 4 часа недељно; у II п. Кривични судски поступак, 5 часова недељно.

www.unilib.rs У I п. предавано је из Општег дела, историјског дела и Науке о субјектима,

7. *Др. Коста Кумануди*. — Предавања: у I и II п. Административно право, 4 часа недељно.

У I п. пређени су ови одељци: увод, централна администрација, локална администрација, законодавство о чиновницима; у II п. законодавство о штампи, режим удружења и зборова и посебна законодавства, груписана по ресорима разних министарстава.

Семинар: у I и II п. (заједно са г. Слободаном Јовановићем), 3 часа недељно. У семинару су давата ученицима на реферисање дела француских и немачких писаца и претресана су разна питања из области јавног права,

В) Доценти :

8. *Др. Велимир Бајкић*. — Предавања: у I и II п. Наука о финансијама, 2 часа недељно.

Семинар: у I и II п. Конференције са ученицима 1 час недељно.

У I и II п. предавано је о буџету и то 1. Потреба строго научног проучавања буџета. 2. Функције буџета. 3. Функције буџета у разним земљама и у Србији. 4. Разне врсте буџета. 5. Буџетско право и његово историјско развиће у Енглеској, Француској и Србији. 6. Припрема и израда буџета с погледом на српско законодавство кроз XIX век. 7. Вотирање буџета у разним државама. 8. Специјализирање вога. 9. Вирмани. 10. Финансијска управа и њезино историјско развиће у Србији. 11. Министарство финансија и остале финансијске власти. 12. Благајничка служба. 13. Начело фискалног јединства каса и његова неизводљивост у Србији. 14. Наредбодавно право у Србији с погледом на самосталну монополску Управу. У II п. 1. О потреби државног рачуноводства. 2. Камерално књиговодство. 3. Рачуноводство у Србији. 4. „Депоновани Кредити“. 5. Државни рачуни. 6. Завршни државни рачун у Србији. 7. Накнадни и ванредни кредити. 8. Контрола. 9. Задатак и врсте контроле. 10. Контрола у разним земљама. 11. Контрола у Србији.

9. *Др. Момчило Нинчић*. — Предавања: у I и II п. Политичка Економија, 2 часа недељно.

Из Економске теорије пређене су ове партије: Предмет Политичке Економије: циљ, метод и подела њена, школе у Политичкој Економији и кратак преглед њена развитака, елементарни појмови Политичке Економије, Производња, Организација производње, Промет, Промена добара, Новац, Кредит, Спољна трговина.

10. *Др. Милош Божић*. — Предавања: у I п. Римско Право, 4 часа недељно; у II п. Римско Право, 5 часова недељно, и Међународно Право, 3 часа недељно.

Из римског права предавано је у I п. Историја Римског права, 2 часа недељно; у II п. је предавано о грађанском поступку из Историје Римског права, а из Институција о облигацрном, породичном наследном праву.

Практична вежбања из Римског права почета су у II п.

Из Међународног права завршен је сав предмет.

Г) Хонорарни наставници :

11. *Спасоје Радојичић*. — Предавања: у I п. Трговачко и Менично право 6 часова недељно; у II п. Трговачко и Менично право 4 часа, а Стечајно право 2 часа недељно.

Уиражњене катедре: *Историја Словенских Права, Кривично Право, Међународно Приватно Право, Статистика, Енциклопедија Права, Римско Право и Међународно Јавно Право.*

XI. Промене у наставничком и канцеларијском особљу у 1903.—1904. школској години.

1. У философском факултету:

а) Указом Његовог Величанства *Краља* од 1. септембра 1903. год., постављен је за редовног професора Историје Српског Народа г. Др. Станоје Станојевић. дојакашњи допенат Велике Школе.

б) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 1. септембра 1903. год. ПБр. 5370, постављен је за доцента за Физичку Хемiju г. Др. Милоје Стојиљковић, бив. гимназијски наставник.

в) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 17. октобра 1903. год. ПБр. 14813, постављен је за доцента за Археологију г. Др. Милоје Васић, помоћник чувара Народног Музеја.

г) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 21. новембра 1903. год. ПБр. 17063, постављен је за доцента за Математичку Физику г. Коста Стојановић, професор гимназијски.

д) Указом Његовог Величанства *Краља* од 26. јануара 1904. год. постављен је г. Др. Светолик Радовановић, редовни професор Велике Школе за Министра народне привреде.

ђ) Указом Његовог Величанства *Краља* од 1. марта 1904. год. постављен је за ванредног професора Југословенске Књижевности г. Павле Поновић, професор I београдске гимназије.

е) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 26. априла 1904. год. ПБр. 4962, разрешен је од дужности асистента Географског завода Велике Школе г. Риста Николић, суплент II беогр. гимназије и упућен је на своју редовну дужност.

ж) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 15. маја 1904. год. ПБр. 5970, постављен је за асистента Географског Завода Велике Школе г. Радоје Дединац, сврш. философ.

2. У правном факултету:

а) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 1. септембра 1903. год. ПБр. 6481, постављен је за доцента за Међународно Право г. Др. Милош Богичевић.

б) Указом Његовог Величанства *Краља* од 1. септембра 1903. год. постављен је г. Милић Радовановић, редовни професор Народне Економије, за Министра финансија.

в) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 23. септембра 1903. год. ПБр. 13863, одређен је да предаје Римско Право г. Др. Милош Богичевић, доценат за Међународно Право.

г) Указом Његовог Величанства *Краља* од 23. октобра 1903. год. постављен је за члана Касационог Суда г. Спасоје Радојичић, редовни професор Трговачког, Меничног и Стечајног Права.

д) Претписом г. г. Министра просвете и црквених послова од 20. новембра 1903. год. ПБр. 17332, упражњено је место г. Др. Драгослава Ковачевића, доцента за Римско Право.

б) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 5. децембра 1903. год. ПБр. 18220, постављен је за хонорарног професора Трговачког, Меничног и Стечајног Права г. Спасоје Радојичић, члан Касацноног Суда.

е) Указом Његовог Величанства *Краља* од 10. јануара 1904 год. постављен је за редовног професора Народне Економије г. Милић Радовановић, бив. Министар финансија.

ж) Указом Његовог Величанства *Краља* од 29. јуна 1904. год. постављен је за ванредног професора Административног Права г. Др. Коста Кумануди, писар Министарства финансија и доцент Велике Школе.

з) Указом Његовог Величанства *Краља* од 29. јуна 1904. год. постављен је за ванредног професора Међународног Права г. Др. Милош Богићевић, доцент Велике Школе.

и) Указом Његовог Величанства *Краља* од 29. јуна 1904. год. г. Др. Милош Богићевић, ванредни професор Велике Школе постављен је за секретара посланства у Паризу.

Умро. Г. Драгиша Т. Мијужковић, хонорарни професор Историје Словенских Права, умро је 22. новембра 1903. год.

3. У техничком факултету:

а) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 4. септембра 1903. год. ПБр. 12430, постављен је за хонорарног професора без хонорара — по његову престанку — г. Коста Д. Главинић, председник општине београдске.

б) Указом Његовог Величанства *Краља* од 21. новембра 1903. год. постављен је за Министра грађевина г. Владимир Тодоровић, редовни професор Механике.

в) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 5. децембра 1903. год. ПБр. 18221, постављен је за хонорарног професора за Историју Архитектуре с Византијским стилем г. Милорад Рувидић, архитекта Министарства грађевина.

г) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 5. децембра 1903. год. постављен је за хонорарног професора за Инжињерске Конструкције г. Драгољуб Спасић, инжињер Министарства грађевина.

д) Указом Његовог Величанства *Краља* од 29. јуна 1904. год. постављен је за редовног професора Механичке Технологије с Ветрењем и Грејањем г. Светозар Недељковић, управник београдског водовода.

ђ) Указом Његовог Величанства *Краља* од 29. јуна 1904. год. постављен је за редовног професора катедре Гвоздених Мостова и Енциклопедије Машинства г. Миленко Турудић, инжињер Министарства грађевина.

е) Указом Његовог Величанства *Краља* од 29. јуна 1904. год. постављен је за редовног професора катедре Инжињерских Конструкција, Техничког Цртања и Техничке Администрације г. Драгољуб Спасић, инжињер Министарства грађевина.

4. Административно особље:

а) Указом Његовог Величанства *Краља* од 15. октобра 1903. год. постављен је за суплента неготинске гимназије г. Милан Ђ. Милосављевић, вршилац дужности библиотекара Опште Библиотеке Велике Школе.

б) Претписом г. Министра просвете и црквених послова од 22. октобра 1903. год. ПБр. 15745, одређен је за вршиоца дужности библиотекара Опште Библиотеке Велике Школе г. Владимир Михајловић, писар Велике Школе, поред своје редовне дужности.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BE

WWW.UNILIB.RS

ХП. Бројно стање ученика Велике Школе у 1903.—1904. школској години.

1. Број редовних ученика-ца у појединим факултетима и појединим годинама.

А) Прво полгође:

ФАКУЛТЕТ	I ГОД.			II ГОД.			III ГОД.			IV ГОД.			СВЕГА		
	М.	Ж.	СВ.	М.	Ж.	СВ.	М.	Ж.	СВ.	М.	Ж.	СВ.	М.	Ж.	СВ.
Философски	37	10	47	26	4	30	20	—	20	4	2	6	87	16	103
Технички	15	—	15	17	—	17	12	—	21	14	—	14	58	—	58
Правни	82	—	82	82	—	82	48	—	48	56	—	56	268	—	268
Свега	134	10	144	125	4	129	70	—	70	74	2	76	413	16	429

Б) Друго полгође:

Философски	26	9	35	28	4	33	22	—	22	4	1	5	81	14	95
Технички	12	—	12	17	—	17	12	—	12	12	—	12	53	—	63
Правни	72	—	72	79	—	79	50	—	50	58	—	58	259	—	259
Свега	110	9	119	225	4	229	84	—	84	74	1	75	393	14	407

2. Број ванредних ученика-ца у појединим факултетима и годинама.

А) Прво полгође:

Философски	7	14	21	—	6	6	—	5	5	1	5	6	8	30	38
Технички	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Правни	21	—	21	2	—	2	—	—	—	—	—	—	23	—	23
Свега	28	14	42	2	6	8	—	5	5	1	5	6	31	30	61

Б) Друго полгође:

Философски	8	14	22	—	5	5	—	4	4	1	5	6	9	28	37
Технички	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Правни	16	—	16	2	—	2	—	—	—	—	—	—	18	—	18
Свега	24	14	38	2	5	7	—	4	4	1	5	6	27	28	55

3. Број редовних и ванредних ученика-ца у појединим факултетима и годинама.

А) Прво полгође:

Философски	44	24	68	26	10	36	20	5	25	5	7	12	95	46	141
Технички	15	—	15	17	—	17	12	—	12	14	—	14	58	—	58
Правни	103	—	103	84	—	84	48	—	48	56	—	56	292	—	291
Свега	162	24	186	127	10	137	80	5	85	75	7	82	444	46	490

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Б) Друго полгође:

ФАКУЛТЕТ	I ГОД.			II ГОД.			III ГОД.			IV ГОД.			СВЕГА		
	м.	ж.	св.	м.	ж.	св.	м.	ж.	св.	м.	ж.	св.	м.	ж.	св.
Философски	34	23	57	29	9	38	22	4	26	5	6	11	90	42	133
Технички	12	—	12	17	—	17	12	—	12	12	—	12	53	—	52
Правни	88	—	88	81	—	81	50	—	50	58	—	58	277	—	277
Свега	134	23	157	127	9	136	84	4	88	75	6	81	420	42	462

4. Укупно: редовних и ванредних ученика-ца у појединим факултетима.

А) Прво полгође:

ФАКУЛТЕТ	РЕДОВНИХ			ВАНРЕДНИХ			УКУПНО		
	МУШ.	ЖЕН.	СВЕГА	МУШ.	ЖЕН.	СВЕГА	МУШ.	ЖЕН.	СВЕГА
Философски	87	16	103	8	30	38	95	46	141
Технички	58	—	58	—	—	—	58	—	58
Правни	258	—	268	23	—	23	291	—	291
Свега	413	16	429	31	30	61	444	46	490

Б) Друго полгође:

Философски	81	14	95	9	28	37	90	42	132
Технички	53	—	53	—	—	—	53	—	53
Правни	259	—	259	18	—	18	277	—	277
Свега	393	14	407	27	28	55	420	42	462

5. Свега је било ученика-ца у Великој Школи:

ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ	1902-1903	1903-1904
Првог полгођа	463	490
Другог полгођа	428	462

XIII. Државно, Вуково (београдске општине), Зечевићево и Панићево Благодејање.

У 1903.—1904. школској години ови ученици Велике Школе уживали су благодејање:

1. Државно:

А) Првог полгођа:

а) у философском факултету:

Вићентије Ракић, Лепосава Маринковићева, Марија Магазиновићева, Милош Ивковић, Милорад Луковић, Димитрије Милошевић, Милорад Јанковић.

б) у техничком факултету :

Александар Велички, Драгољуб Марковић.

в) у правноме факултету :

Милорад Зебић, Душан Турговић, Стеван Јовановић, Живојин Васиљевић, Милан Ђирић, Милош Ђ. Николић, Тома Живановић, Милан Тодоровић, Михајло Дојчиновић, Илија Јовановић, Јован Тодић, Лазар Марковић.

У овоме полгођу техничари су примали по 10,15 динара, а философи и правници по 7,70 динара.

В) Друго полгође :*а) у философском факултету :*

Милорад Луковић, Димитрије Милошевић, Миливоје Станојевић, Милорад Јанковић, Вићентије Ракић, Милош Ивковић, Марија Магазиновићева.

б) у техничком факултету :

Александар Велички, Драгољуб Марковић, Душан Милосављевић.

в) у правноме факултету :

Стеван Јовановић, Милорад Зебић, Душан Турговић, Живојин Васиљевић, Милош Ђ. Николић, Момчило Бојић, Тома Живановић, Лазар Марковић, Душан Радојевић, Милан Тодоровић, Драгомир Тодоровић, Михајло Дојчиновић.

У овоме полгођу техничари су примали по 24,— данара а философи и правници по 18,— динара.

2. Вуково благодејање.

(даје га општина београдска).

Ово је благодејање уживао Радосав Ш. Јовановић, философ I године, (примао по 50— динара месечно).

3. Зечевићево благодејање.

Ово благодејање уживали су, ове школске године, Милош Зечевић, философ IV године и Ђорђе Јеленић, философ III године. (Примали су по 75 динара месечно).

4. Панићево благодејање.

Ово благодејање уживала је Божица Јовановићева, философ I године. (Примала је по 40,— динара месечно).

XIV. Фонд за потпомагање сиромашних великошколаца.

Постоји од 1874. године. Стална главница намењена је подизању Дома за сиромашне великошколце, а из покретне се даје помоћ сиромашним великошколцима: у новцу, у храни и у оделу.

На дан 28. фебруара ове године стална главница износила је 71.420,51 динара (више него прошле године за 2.687,64 динара) а покретна, с неизмиреним дугом пређашњих чланова фондовских (који износи 132.681,15 динара), износи 137.154,91 динара (више него прошле године за 7.546,20 динара).

www.unilib.rs Од 1. марта 1903. год. од 1. марта ове године издато је сиромашним великошколцима на име помоћи 18.100,75 динара (више него прошле године за 1.168,60 динара). Помоћ је примило око 182 ученика (више него прошле године за 42 ученика), тако да је просечно сваки сиромашни ученик добио помоћи 99,40 динара.

XV. Награђени ученици за израђене темате.

А) Светосавском наградом Његовог Величанства Краља Петра I.

Милан Секулић, философ III год. Јевто Алексић-Дедијер, фил. II год. Јован Станојевић сврш. техничар. Миливоје Смиљанић, техн. IV год. Павле Поповић, техн. II год. Станоје Михајловић, правн. IV год. Лазар Марковић, правн. III год. Тома Живановић, правн. II год.

Сваки је добио по 250,— динара у злату.

Б) Похвалом:

Драгомир Јекић, фил. III год. и Милош Секулић, техн. IV год.

В) Видовданском наградом општине београдске:

Милош Зечевић, философ IV год., првом наградом од 400 дин.

XVI. Списак ученика, који су у 1903.—1904. школској години довршили стручне испите и стекли право на диплому о свршеном факултету.

а) У философском факултету:

Бошко Бошковић, Даница Секулићева, Душан Симић, Косара Бобићева, Марија Магазиновићева, Милан Чемерић, Милорад Полић, Милош Милошевић, Михајло Кречковић, Михајло Миладиновић, Недељко Гиздавић.

б) У техничком факултету:

Бранислав Јелисијевић, Ђорђе Мјјовић, Јован Станојевић, Милојко Требињац, Петар Гачић, Светозар Теодосјевић, Сретен Вукачиновић.

в) У правном факултету:

Александар Андрејевић, Александар К. Петровић, Богдан Јовановић. Василије Алексић, Василије Ковачевић, Владимир Петровић, Владимир Т. Стефановић, Драгутин Димитријевић; Драгутин Ранковић, Драгутин Стаменковић, Душан Живановић, Душан Стошић. Живојин Рашковић, Илија Јовановић, Илија Красојевић, Јеврем Симић, Јеврем Тадић, Љубомир Бојовић, Љубомир Рајковић, Милан Атанасијевић, Милан Беловуковић, Милан Јовановић, Милан Креманец, Милан Пешић, Милан Подградски, Милан Тодоровић, Милутин Поповић, Михајло Дојчиновић, Михајло Павловић, Момчило Паштровић, Павле Моравец, Светислав Ђорић, Станоје Михајловић, Стеван Спасић, Сотир Чохаџић, Урош Спирић.

XVII. Умрли ученици у 1903.—1904. школској години:

а) У правном факултету:

Драгомир Марковић, правн. I г год. Вождар Милићевић, правн. I год. Михајло Стојановић, правн. II год. Душан Ђуртовић, правн. II год. Мустафа Скопљаковић, ванр. правн. II год.

б) У техничком факултету:

Михајло Николајевић, техн. IV год.

XVIII. Поклони:

3. Г. Мишо Ж. Јовановић, адвокат из Пожаревца, послао је Великој Школи два сандука и један свежањ књига, које је поклонио његов таст пок. Др. Сава Димитријевић, лекар, медицинском факултету, кад се овај осуђе у Србији.

2. Поклон г. Ханса Поли-ја из Брина: једна врло лепа и инструктивна збирка полираног камења у 400 примерака, која је за наставу о грађевинском материјалу за технички факултет од велике вредности.

3. Поклони разне г. г. предузимача и грађевинара учињени преко г. г. Јефтџе Стефановића и Драгутина Ђорђевића, професора Техничког Факултета. у угледима разног грађевинског материјала. —

* * *

Много више но што је у овом извештају укратко поменуто урађено је прошле школске године у Водској Школи.

Поред предавања, вежбања, држања испита, присуствовања разним седницама у факултету, академском Савету и т. д. нису нпр. овде поменути и научни и други радови појединих наставника Велике Школе у школи и ван ове, није поменуто комплетовање појединих института, лабораторија, семинара итд. итд.

Све што се према приликама, које су на Великој Школи могло урадити, урађено је.

Нема сумње, да би се могло урадити и много више, кад би се поред осталог и повећавањем буџета задовољиле оне потребе, које Велика Школа из године у годину непрестано тражи, и које док се не подмире, Велика Школа не може се боље развијати.

Овај извештај прочитан је и примљен у седници Академског Савета Велике Школе од 30. септембра 1904. год. и решено је да се штампа.

Молим Вас, Господине Министре, да изволите примити уверење мога одличног поштовања.

Ректор Велике Школе,
Др. Марко Т. Лeko.

НАУКА И НАСТАВА

ОСНИВАЧ ПЕДОЛОГИЈЕ СТЕНЛИ ХОЛ И ЊЕГОВ НАУЧНИ РАД

Нова педагошка студија. Рад на педагогици са реалном подлогом

Ал. Гр. Нечајев

Последње десетине јавља се нека необична живост у педагошкој науци. Велики се број учених људи свих земаља одаје проучавању душевнога развића код ученика. На универзитетима и другим васпитним заводима оснивају се нарочите радионице (лабораторије) за вршење посматрања, која би послужила објашњењима или решењима педагошких проблема. Ничу читава удружења од лица, која неуморно раде на стварању нове педагогике. Њима се страсно одзивају и ствар прихватају представници и школа и уопште школски радници. У наше се време појавило већ тако много проучавања, која је изазвао тај нови педагошки покрет, да се она врло често спајају под једним општим именом „**педологија**“ т.ј. проучавање деце.

Па у чему се огледају карактерне особине „педолошких“ изучавања и зашто данас „педологија“ почиње обраћати на себе озбиљну пажњу школских радника свега цивилизованог света?

Пре но што одговоримо на то питање, ваља да видимо, како је поникла и како је корен ухватила идеја савремене педологије.

Као оснивалац педолошкога правца у савременој педагогици сматра се знаменити американски професор *Стенли Хол*.

Биографија је тога човека врло поучна. Стенли Хол (Stanley Hall) рођен је 1. фебруара 1846. год. у једном маленом граду — Ашфилду (Ashfield) — у савезној северо-америчкој држави Масачузету. Родитељи су му били богати и до венчања су се обоје бавили педагошким радом. О своме детињству, које је провео у средини природе, Хол често прича са радосним осећањима. Своје средње образовање добио је у Виљемстоунском колеџу, где је учио латински и грчки језик, математику, јестаственицу и философију. По свршетку колеџа (1867. године) са сте-

пеном бакалората слободних вештина, Хол, по ватреној жељи родитеља, строгих пуритана, оде у Њу-Јорк, где ступи у духовну семинарију; у којој се, уосталом, више бавио философијом, но богословљем. У 1868. години, по савету свога професора философије, Смита, он одлази у Немачку и уредно полази лекције богослова Дорнера и философа Тренделенбурга (у Берлину), а тако исто и историке философије Целера и Куна Фишера (у Хајделбергу). У 1870. години Хол се враћа у Њу-Јорк и полаже испит за степен доктора богословља. Кроз две године постаје професор философије и нове литературе у Антиошкој вишој школи и остаје на томе положају до 1876. г. када је постао доцент историје философије на универзитету у Харварду. У то време у научном се уверењу Холовом дешава битна промена.

Видели смо, да је првих тридесет година живота тога научара прошло у студијама, апстрактнога, идеалистичкога карактера. Ну последњих година тога периода он се блиско упознао са списима Џона Стурта Миља, Дарвина, Спенсера и Конта. У то време пада и његово познанство с првим издањем „Основа физиолошке психологије“ од Вунта. Читање свих тих књига силно је узбудило Хола. Он је осетио, да за њега постоји некаква нова област знања, која решавају многа питања, пред којима су бледи одговори идеалистичке философије и традиционе теологије. У њему се пробудила нова жеђ за радом и учењем. Прелаз на харвардски универзитет само је појачао ту намеру. Ту је се упознао с професорима Џемсом и Боудичем, од којих га је први умео дубоко заинтересовати својом упоредном психологијом, а други — физиологијом. И одиста, 1878. г. добивши од харвардскога универзитета степен доктора философије, Стенли Хол је понова отпутовао у Европу да учи. Ну овога пута он тражи студије друге врсте, више реалне и тачне. У Берлину је радио у лабораторијама Хелмхолца и Ди-Боа-Рајмона, у Лајпцигу је учио физиологију под упутством Лудвига, хемију код Колбеа и психологију — код Вунта, у његовој тек основаној знаменитој лабораторији. У исто време он почиње страсно се интересовати педагогом. Три године је прошло у таквим студијама и у резултату — из богослова и философа — идеалиста Стенли Хол постаје одлучни присталица научног реализма и ватрени испитивач, снабдевен свима средствима модерне јестаственице.

Главни узроци те промене биће за нас довољно јасни, ако обратимо пажњу на извесне мисли, које је доцније Хол исказао о односу некојих философских и психолошких система према педагогици. „Врло многи од наших философа и психолога, — говори професор Хол, — били су само научари из књиге, који су били задовољни тим, ако су успели анализати, класирати и развијати даље кабинетске теорије познања. Њихова недовољна озбиљност, њихов успављив конзерватизам, њихови априорни и схоластички методи испитивања били су криви што

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ми све до данас немамо никакве *филозофије васпитања* (осим ако ту упуздамо одломке од система) и што је сва та област тако дуго остала запуштена. Они су гледали на васпитање са стране или с висине и градили ваздушне тунеле, место што би радили над крутим фактима живота и духа, трудећи се да нађу, напослетку, главни кључ за нове тајне душевнога живота... Хвала Богу, што психологија, у том смислу, како је појимају и одређују иста господа, нема никаква значаја за делатност учитељску!.. *Очистити мишљење и посао учитељев од свих трагова такога филозофирања и психологизирања — у истини је голема заслуга*¹.

По повратку у Америку 1881 године, Стенли Хол је у Бостону пред громадним скупом учитеља читао дванаест лекција о педагогици и оне су покренуле општу заинтересованост. У тим је лекцијама први пут јавно била истакнута Холова мисао, која је доцније ушла у основу његове целокупне делатности, а то је, да *педагогика мора бити основани на посматрању и проучавању ученика*. Главни је недостатак модерне уредбе васпитања, по мишљењу Хола, његова претерана „схолиоцентричност“ (где је школа све и сва), док међутим оно, по самој суштини ствари, мора бити „педоцентрично“ (где су деца све и сва). Ваља упамтити, да *деца не постоје због школе, него школа — због деце*. Зато се школски програми и методи наставе морају удешавати према душевном развићу ученика, а не снаге ученичке — према методима и програмима. Но, да би школа могла стварно бити израз „педоцентричкога“ гледишта на васпитање, неопходно је потребно *пре свега добро изучити психофизичку природу ученика, особине њихова развића*.

Уједно, са понудом и позивом другима, да приступе ка истраживањима у корист педагогике, Стенли Хол је и сам брзо пришао послу, у коме су први предмети његова посматрања у Америци били ученици бостонских школа¹. Даља судбина Холова врло је успешно била наклонена извршењу дела, које је замислио. У 1881. г. он је примио катедру психологије и педагогике на универзитету у Балтимору и ту је основао *прву* американску психолошку лабораторију. Предавања Холова и његова управа лабораторним занимањима показаше необичан утицај на распрострањење његових идеја у Северној Америци. Изучавање педагогике од тога часа иде руку под руку са студијама експерименталне психологије. Да би се могло представити, какав су одушевљен одзив нашли у Америци радови С. Хола, довољно је рећи, да данас тамо има око 50 психолошких лабораторија и катедара педагогике, које су основали готово искључиво Холови ученици.

У 1887. години интерес према психолошким пословима у друштву је толико порастао, да је се Хол решио покренути издавање првог у

¹ Hall, „Contents of childrens Minds on Extering School“, „Princeton Review“, Mai 1882.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

свету специјално психолошког журнала „American Journal of Psychology“, који и дан данас са великим успехом излази.

Године 1888. Стенли Хол је био изабран за президента (т. ј. доживотног ректора) тек основаног универзитета у Клерку. Њему је остављена потпуна слобода рада, без икаквих обавеза према појединим застарелим теоријама и верским разликама као и осталим условима, осим оних, који су битни услов за пријем таквога положаја.

Заузевши то место, Хол по трећи пут оде у Европу, где посети чувене педагошке установе разних земаља. 1889. год. су отпочела предавања на Клеркском универзитету и од тога часа Стенли Хол марљиво ради у њему, чита лекције из историје философије, опште психологије, психопатологије, генетичке психологије и педагогике. Блиски његови помагачи у предавању и вежбањима у дивно уређеној психолошкој лабораторији јесу професори: Сенфорд (психологије), Бернем (педагогике), Чемберлен (антропологије) и Меџер (психијатрије).

У једном своме чланку¹ проф. Хол овим речима карактерише своје наставне начине: „Издајући какав нови предмет, ја се бринем највише о томе, да пробудим интерес слушалаца и да појачам њихову духовну жеђ. Највећа ми је награда, кад ме ученици уверавају, да су сад од њих отклоњене пређашње тешкоће, објашњена сумња, утврђена ма каква, до сада од њине стране неопажена веча, објашњене непојамне пређашње поставке, или кад они (а то је од свега најбоље) прилазе к мени да траже даља обавештења или да се чак пуну у препирку... У мојој се пракси поодавна утврдио обичај, да почетком године обратим пажњу студената на то, да они могу у извесном тренутку прекинути моје предавање и обавештавати се о ма каквом факту или гледишту, које сам поменуо, и студенти нису нигда злоупотребили ту слободу, напротив, — она је увек водила ка повољним последицама како за професора, тако и за његове слушаоце“.

Данас се предавачка делатност Холова не ограничава само на студенте. При Клеркском универзитету се сваке године, у току летњих ферија, организују курсеви за професоре педагогике, директоре и наставнике учитељских школа, учитеље народних школа, образоване родитеље и уопште за сва лица, која се озбиљно интересују психологијом и педагогом. Број слушалаца тих курсева колеба се просечно од 300 до 400. Предавања готово из свих предмета чита Хол и његови најближи помоћници, које смо поменули напред.

У 1891. год. Стенли Хол је почео издавати други журнал — „Педагошки семинар“ (Pedagogical Seminary), посвећен највише обради и опису поступнога тока реформе педагошке науке, коју је он отпочео. Кроз годину дана после оснивања тога журнала Хол организује „Аме-

¹ Confessions of Psychologist. Pedagogical Seminary, 1901.

риканско Психолошко Друштво“ (American Psychological Association), а годину за тим — „Народни савез за проучавање деце“ (National Association for the Study of Children.)

Учешће, с којим су земљаци његови прихватили његове тежње, да ради на стварању нове, на стварној подлози засноване падагогике, силно је ободрило Хола, те се он од 1893. год., може се рећи искључиво предао послу проучавања психофизиолошке природе ученика, при чему почиње најпре уносити у врло широким размерама метод истраживања и подвргавати његовом помоћу добивене податке статистичкој обради.

Тако је постао научни покрет, који је добио назив „педолошки“.

По одредбама С. Хола, педологија је унеколико психологија, унеколико антропологија, унеколико медицина и хигијена. Она употребљује материјал и метод многих наука због тога, да би објаснила једно основно питање — природу објекта васпитања.

О савременом положају педагогије у Америци могуће је судити по следећим подацима. Скоро по свима северо-америчким универзитетима читају се курсеви педологије. Истраживања психофизиолошког развића ученичког потпомажу стално и морално и материјално и влада и друштво. Скоро у сваком женском друштву, у летњим курсевима и учитељским удружењима постоји одељак за педолошка испитивања У популарним јурналима и листовима редовно се прате и објављују нове радње по тој грани. Учители најразноврснијих завода, матере са неједнаким образовањем, студенти и ученици учитељских семинарија праве заједничке скупове, на којима размењују своја посматрања и закључке и воде разговоре о новостима дневне литературе.

Покрет, који је обухватио Америку, распростра се је последње десетине и по Европи. Најпре у Енглеској и Француској, затим у Немачкој, Швајцарској, Италији, Аустрији, Белгији и Русији, појавио се је читав низ трудбеника у области тачнога испитивања дечје природе. По извешћу Стенли Хола, он је добио око 2000 писама из разних крајева света с молбом за унутства и оцену организације педолошких работа или за препоруку потребне стручне литературе.

Уосталом, немогуће је и помислити, да ће плодна делатност Хола наћи свагда на одобравање. Против новог посла, који је он организовао, било је повике, нарочито се у том одликовао са својом опозицијом Холу професор Харвардскога универзитета Мистерберг¹. Говорило се, да одавање учитеља систематичким посматрањима дечје природе, само по себи, још не обезбеђава успешно испуњавање њихових педагошких обавеза, да је могуће бити добар педолог и рђав учитељ, да је у учитељскоме послу најважније — волети децу, а не умети прибирати по-

¹ Psychology and Education. The Psych. Review 1898.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBL.BS

датке о њиховоме психичком развићу, да, најзад, сав материјал, који не скупе специјалисти психолози (ма и под њиним надзором) нема никакве научне вредности.

Одговорити на такве нападе није било тешко. И Стенли Хол у реду чланака, одбио их је врло разложно. Да застанемо на најглавнијим разлозима, које он наводи у одбрану својега дела.¹

„Разуме се, да узети учешће у проучавању деце природе не значи још бити добрим педагогом, али зар ономе који има природан педагошки таленат блиско познавање особина у развићу ученика не може бити од користи у практичноме послу? Зар свако мање или више опсежно проучавање не даје довољно повода за озбиљно размишљање о појавама? И зар је за педагоге такво методичко размишљање о томе, шта карактерише њихове васпитанике, — ствар, потпуно залишна?...“ Стенли Хол мисли о онима, који би као педагози прихватили недолошка истраживања са мржњом или сумњом, да су то педагози искључиво рутинери, спокојни у своме охолом незнању, којима је непријатно чак допустити да мисле, како у њиховим средствима васпитним још има пуно ствари, које нису довољно проучене и које немају јака темеља. „Учитељи и учитељице, који примају ватрено учешће у психолошком проучавању деце, — говори Хол, — обично јесу највреднији млади људи и младе женскиње. Разуме се, да ту околност треба сматрати као сретно знамење, јер су идеали младежи, најбољи материјал за предвиђање боље будућности. Истина, често се среће оду шевљење и без знања, и у недолошком се покрету јављају лакомислени и површни испитивачи; ну таква се лица налазе у сваком покрету, који се на изванредан начин распростире. Испитивање деце претрпело је до сада масу тешких и злих напада, али није имало ни једну компетентну критику. Слично новој бољци, оно руши ред систематичке укочености, која живи и врши се искључиво у сфери одређеној и саставља хладне прописе за старе и нове поникле науке, — као и геометри, који мере замишљене путеве, или полицајци, који се труде да одрже у селу градеки поредак. Такви критичари заборављају мудру изреку Колурица, да смо ми дужни пренети се у положај писца пре, него што се усудимо критиковати његове закључке.“.. „Уосталом, у садашње време, — примећује Хол, — вође конзервативне аријергарде, који су још пре неколико година изражавали своје незадовољство и презирање према педологији, већ су дошли до разних степена топлије пажње и наклоности ка њој.“

Противљење ка тачним истраживањима деце природе и потреби љубави према деци, Хол сматра више него чудноватим, необичним.

„У области изучавања детиње душе, — говори он, — љубав према предмету изучавања и сам тај посао све више снаже а не парализу једно друго исто онако, као и у области научне јестаственице. Ако ли ми знамо и практикујемо проучавање деце, тиме постајемо бољи роди-

www.ub.edu *Келси* и *наставници*. А они, који то пренебрегавају, напуштају баш тиме вршење важних дужности, које им налажу нови захтеви демона. Ја сам добио неколико стотина писама од родитеља, који су ми већином исказивали своје признање на томе, што су, благодарећи проучавањима дечје природе, сазнали ствари, необично важне за напредак њине сопствене деце. И сам сам утрошио много времена на испитивање психичких особина ради тога да би изнео пред родитеље, који су ми тражили савета за своју децу, резултате мојих напора. Ја не могу мислити, да сви ти људи имају настрапе инстинкте с тога, што желе проучити своју децу, или што они, који ми благодаре, раде тако, да у њих превлађује ум над срцем. Да, и у самој ствари, *има ли на свету ишта дирљивије, него што је неуроучено дете?* Ако ли система слободног избора занимања проникне у више и чак у средње школске заводе, то пре свега ваља њу прилагодити природи и потребама засебне деце ради тога, да би школа била установа, која осигурава живот и струку. Интересантно је, што се само они, чија се философија оснива на претераном самоуверењу, боје самознања или додира с дечјом природом. Самопознање се веома разликује од самосазнања, а из пређашњих тачака гледишта излази, да узвишен предмет проучавања за човека — јесте човек као такав, а други, по важности предмет испитивања — јесте детињство. Одатак истиче нова обавеза, коју заборављају они родитељи, који недовољно воле своју децу, да би их проучили.“

Многи су се критичари изражавали против широко засноване Холаве сјстеме проучавања деце, наводећи, како грађа, коју су скупили невешти посматрачи нема никакве вредности. Но, по мишљењу Хола, такви критичари заборављају при томе очевидну разлику међу скупљањем сирове грађе и прерадом исте у скупоцене облике, — послови, који су толико различни међу собом, као посао тесача камена и скултора. „Готово свака разумна мати, — вели Хол, — може ми казати, воли ли њено дете да скупља дугмета, слике, поштанске марке, да ли га окружују замишљени другови, какве погрешке најчешће прави, каквим се луткама и играчкама игра, кад су му се појавили први зуби, од чега је боловало, која му је забава или игра најмилија. Савеснија мати може дати податке, који се тичу јаких и хроничких плашњи и потреса, израза љутине, подражавања, несвесних покрета, и јаког руменила, може мерити, може давати одговоре о дечјем смеху или сузама, о пузењу, развићу чулних органа, моћи кретања, развићу говора и многих других предмета.“

На овом је месту немогуће потанко описати све послове у проучавању детиње природе, који су вршени под надзором С. Хола. Да поменемо бар она питања, која су највише интересовала, па ће и у будуће интересовати тога ученога испитивача. Хол је много изгубио снаге око објашњења круга реалних представа деце, која ступају у школу, и

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

око проучавања карактеристичних особина дечјег страха, дечје лажн, самосвести у деце, њених уображења и воље, дечјих предрасуда, интереса и наклоности, подлогања утицајима, а тако исто и о савести, осећању части и погледима на свест у ученика. При том, како је речено. Хол се користио не само широко уређеним статистичким методом истраживања, но и подацима радионичког карактера.

Објашњујући велики успех „педолошкога“ покрета, на челу кога стоји Стенли Хол, не треба, наравно, указивати само на једну предузимљивост тога знаменитог човека. Главна је заслуга Холова у томе, што је он разумео и оценио тежње многих својих савременика. Жеља да тачно изуче душевну природу ученика, била је у многих, који су још до Хола радили на пољу педагошке науке. Овај је научар само спојио и издигао на прво место у животу то, што је пре било растурено и незапажено.

У ствари, мисли о важности посматрања дечје природе за педагога срећу се у свих великих писаца, који су расправљали о васпитању. Последњих десетина појавио се читав ред засебних покушаја посматрања или одвојених степена развића детињег живота или поступнога развића у разним добима одређених душевних и физичких особина. Та живост у области тачних испитивања ђачке психике, без сумње се тумачи, пре свега, општим правцем умнога живота XIX века, у коме се створило уверење, да без тачнога знања не може бити чврста ослоња за практичан рад. У том су смислу врло значајне речи, које је скоро казао професор Мајмап учесницима цюришкога школскога скупа: „Ја сам уверен, да научна педагогика (а, доследно томе и школска практика) стоји у садашње време пред дилемом: или примити и усвојити успехе и резултате експерименталнога проучавања психолошких проблема, или се одрећи од имена науке па чак и од имена научнога тумачења практичних податка.“

Рус. школа, септ. 1903.

С. С. Станишић.

ПРЕДМЕТ И ЗАДАТАК

КЛАСИЧНЕ ФИЛОЛОГИЈЕ

НАПИСАО
МАКС БОНЕ

(СВРШЕТАК)

2. Историја уметности и историја књижевности.

I

Уметности, осем поједије и беседништва, јесу: музика, игра, драмска уметност, архитектура, скулптура и живопис.

Муџика је у ритму, као и појеџија. Због тога је неки изучавају заједно са метриком. Ништа не би било боље од тога, кад бисмо имали грчких и римских муџичких дела, из којих бисмо могли сами извести теорију о овој уметности, као што то можемо учинити и као што чинимо код метрике; кад би још ови муџички комади били предмет изучавању, као што су текстови старих писаца, тако да би се могло користити теоријом ради бољег разумевања дела. Али од тога нема ништа. Осим неких арија од светих песама, које могу бити из III или IV века после Исуса Христа, имамо само неколико ретких фрагмената муџичких, па и њина аутентичност није ван сваке сумње, а и читање им је више или мање непоуздано. Од старе муџике за нас стоји само њена историја, и то историја, која није створена по споменицама, већ по сведочанствима старих и по закључцима, који су изведени или из општих опажања, или из онога, што можемо за метрику и ритмику опазити на текстовима.

По тим општим опажањима дошли смо на мисао, да је грчка муџика морала бити врло лепа. Народ, којему нема ^{равна} у другим уметностима, није могао бити мањи ни у овој. Грци су у сваком случају били врло осетљиви за муџику. О том имамо доказа у главној улози, која је овој уметности давана у васпитању. Мислило се, да муџика утиче на душе и ^{наравни} те је и сам закон забрањивао неке врсте муџике, а друге прописивао. Али ако се сме мислити, да стара муџика није била гора од наше, она је била веома различна од ње. Инструментална муџика у старих, независно од певања, развила се тек у оно доба, кад је већ настајало опадање. Уопште, вокална и инструментална муџика ишле су заједно. Хорска је муџика била још тесно везана за игру. Хармонија у модерном смислу била је скоро непозната, барем у вокалној муџици; певало се само у унисону. У накнаду за то биле су врсте товова разне природе и многобројније. У историји муџике треба да се објасне сва ова питања као и друга, која су с њима у вези. У њој ће се говорити о инструментима и о муџичким знацима. Она ће пратити напретке ове уметности од њених почетака, о којима су неке успомене сачуване у легенди, па до Терсандра из Лебба, Олимпа млађег, Аристоксена, славног теоретичара, и на послетку до опадања и преображаја неких муџичких традиција у хришћанској цркви. Она ће показати разне карактере, које је муџика имала у разних грчких племена, зајим у Риму, где је народна муџика била врло неразвијена, а где је грчка муџика, која је била веома распрострањена и веома цењена од краја републике, дошла већ до ступња опадања.

Игра старих има мало везе за модерном игром. Данас се само игра у опери, балет, може упоредити са античком игром, јер је она више представа него покрет, који се чини из личног задовољства. Од елемената ове уметности један, а то је ритам, заједничка је игри, муџици и појеџији; други је само њен: хореграфске фигуре и положај тела. Историја игре показује, како је у прво време код Грка била тесна веза између игре и култа; а доцније, у колико је позориште заузимало самостално место у јавном животу,

www.unilibrary.org веза налази између игре и позоришта. Она ће објаснити, како игра мало по мало постаје права драмска радња, што се с њом меша пантомима, или што се она сама удружује са драмском појесијом. Видеће се, које су разне врсте игре, према разним временима и местима, јер и у том има велике разлике међу грчким племенима; даље какве, карактере узимају ове игре, каква осећања исказују, какав утицај имају на нарави. На послетку, као и код музике, видеће се, да домаћа игра у Римљана једва да је уметност, а да је грчка игра к њима донесена већ покварена, и естетички и морално.

Музици и игри хтели су додати и грчку гимнастику. Чини ми се, да је то погрешно. Ма какво да је занимљиво гледање ових вежбања, и ма како да могу бити леци положаји, које заузимају борци, гимнастика није уметност, јер нема битни карактер свега онога, што заслужује то име; она не служи за исказивање осећања, душевних покрета уметникових. Она је постала из хигијене и ратничких вежбања; она је учињена представом, тек кад је унесена у јавне игре. Хигијени је место у описивању приватног живота грчког, ратничким вежбањима у војничким установама, а јавним играма у религиозним установама. Што се тиче римских представа, које одговарају гимнастичким играма у Грка, борба гладијатора и дивљих зверова, трка на колима, наумахија, оне су део религиозних установа, јер су гладијаторске борбе замениле првобитно приношење људских жртава и за дуго су задржане при погребима као религиозна церемонија, а јавне су игре и у Риму прослављане у част боговима.

Напротив, драмска уметност, и ако је својим постанком исто тако тесно везана за култ, има све карактере уметности; у осталом никад се није ни помишљало на то, да јој се пориче ова особина. Драмски уметник, комичар или трагичар, драмски је песник, оно што је музичар свирач композитору. Чини ми се дакле, да о драмској уметности треба говорити у исто доба кад и о драмској појесији, јер се о музичком извођењу говори у исто доба, кад и о композицији. Било би, без сумње, и корисно, да се тако ради. Али би било и неподесно, или да се драмска појесија издвоји од остале књижевности, или да се драмска уметност одвоји од музике и игре, или, најзад, да се све троје унесе у историју књижевности. Због тако сложене природе позоришта, све што се њега тиче узеле су на се разне поједине науке. Историја архитектуре је ту заинтересована због зграде; историја култа због његова постанка.

Драмска уметност у старих мало нам је позната, као и музика и игра. Судбина је уметника који сами изводе уметничка дела да остављају само име; њихово их дело не надживи. Даље, како сценичке старине треба да говоре о стављању у сцену, о декорацијама, оделу и маскама, то остаје историји драмске уметности само да изнесе оно мало што се зна о позоришним традицијама и о личном таленту глумаца, чија су имена дошла до нас, као о Росцију и Есону, Пилладу и Батилу. Наравно треба разликовати врсте, које су различније и сталније у старо доба но у модерно, па онда епохе и пределе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Музичар свирач композитору

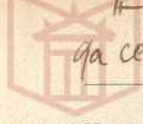
II

Ако су мало познате музика, игра и драмска уметност, са свим је друкчије са сликовним уметностима, архитектуром, скулптуром и живописом. Ове су уметности оставиле велики број знатних споменика, који се по скоро парадоксалној милости судбине умножавају с године у годину. Ми имамо извесно два пут онолико споменика, колико је било пре двеста година; и, противно ономе што вреди за књижевна дела, ништа нам не брани, шта више допушта нам, да се надамо, да је за будућност остало још знатних открића. Тако исто, док је стара музика добила само неколико историка, а игра и драмска уметност још мање, историја сликовних уметности, археологија, као што је сад зову, обрађивана је врло много и врло успешно. Од свију филолошких наука она је имала највећег полета у нашем веку, тако да многи њени представници не пристају, да се она сматра као парцијална наука, као један прост одељак филологије.

Споменици старе уметности истраживани су за време ренесанса још више по књижевни споменици, ради уживања у њима, као што би се чинило са савременим делима; ако не још више с тога, што су налазили задовољство у том, да у својим рукама имају одломке од оне старине, коју су толико желели да целовитну оживе*. Они су, служили као украси у владалачким палатама, са њих су узимани мотиви и угледи за нова уметничка дела. Стил ренесанса не би могао изићи из средњовековних стилова, да се нису уметници тога доба страсно одали на изучавање античких дела. И књижевници су се силно одушевљавали за лепе мраморе, који су тада у великом броју вађени из њихових вековних гробница. Али њима су се поглавито служили да потхрањују своје одушевљено дивљење класичној старини уопште, да буду у личној вези са старима с помоћу њихових ликова, и да се окруже предметима, који су у исто доба имали драг и свети карактер реликвија из ~~бога~~ очараног света. У XVI и XVII веку у северним земљама отишли су тако рећи у другу крајност. У најлепшим делима архитектуре и скулптуре гледали су само извор за ~~поуке~~ ^{образложење} ризици за објашњење текстова, грађу за учевне монографије о свакој врсти старина, као о оделу и украсима, о обичајима и оруђима. Уметничка ~~се~~ ^{се} интерес пробудио најпре у Француској, захваљујући њеним политичким и трговачким односима са истоком, који су дали прилике, да се увезе доста уметничких дела. Инглези нису оклевали у надметању с Французима. За тим је дошло откриће Помпеја и Херкулава, чиме су пред очи љубитеља изнета нова богаства и први пут дата тако рећи жива слика старе уметности, јер су се уметнички споменици могли видети у њиховој природној околини, а не као ретко комађе у кабинетима и музејима. Тада се поче стварати изучавање старе уметности, при чем се удружише и уметничко осећање

* Овде сам много позајмио од К. Dilthey, *Festrede, gehalten am 14. Juni 1882*, Гетинген, 1882.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Како је једном добијено што свакога чега је уметности остало да се вренесе у вероватнију сиварности ко што су то умети уметности у јавним мач

www.unib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Идеја из доба ренесанса и ученост холандских филолога. Винкелманова Историја уметности старог доба (1764) обележава нову еру. Од тога доба уметност има своју историју. Неће се више само уживање у њој већ се хоће да се она позна и разуме.

Идеје Винкелманове биле су још догматичке, тесне, искључиво класичне. Он је тек у пола разумео помпејску уметност. Његов суд није био створен на основу довољно великог броја споменика. Лаокоон и Аполон Белведерски остали су за њега узвишени типови високе уметности. ^{Т.В.} Било је остављено минуломе веку, да, с помоћу већег броја споменика и правилнијег схватања историје у ^{опште} све стави на право место, да увиди, како у том има ^{поступности} најпре прогрес за време дугих векова, па онда једна ^{сноха} савршенства, и на ^{послетку} онадање и пропадање, које се продужује до краја старог доба, то јест до онога тренутка, када су нови народи, са неколико елемената старе уметности, спасених из општега преврата, а нарочито са другим духом, у другој клими, пронашли нову уметност, која опет пролази кроз сличне мене.

То је историја уметности ^{у савршенству} на земљини чисте науке; историја уметности као један одељак или једна страна опште историје, као историја једне манифестације људскога духа, као што је и историја поједиње, религије, индустрије. Шта ће од ове историје уметности бити један део филологије? Треба прво одвојити уметност грчко-римску од осталог, а наравно задржати при том право, да се може ићи и даље, те да јој се нађу извори. Требаће такође још више ослоњити се на помоћ од писаних споменика. Али нарочито треба ^{оставити} двојаку задаћу ^{кван} сваке науке: с једне стране, да се текстови објашњавају с помоћу уметничких дела, као на пример Хомер с помоћу најновијих открића; а с друге стране и поглавито, да се продре у душу Грка и Римљана, да се разуме њихов геније, да се оживи ^{овај} свет од чуда, којим су они умели да се окруже; тако да човек постане подобнији, да присвоји друге производе њихова духа, који су нам обичије на расположењу, њихова књижевна дела. Другим речма, историја грчко-римске уметности, као део филологије, требаће да буде допуна књижевној историји; да, заједно са политичком историјом, са историјом религијском, са описом јавнога и приватнога живота у старих народа, попуни укуно знање, ^{она} које морамо имати о њиховом целокупном бићу, те да учинимо доста корисним ^{она} изучавање неких књижевних дела њихових, које се тражи омладине.

Које су уметности предмет археологији? Свако ће одмах рећи: архитектура, скулптура и живопис. Али ^{ту} није све казано. Ова имена тек изазивају идеју о великој уметности, уметности у правом смислу. ^{Ова} уметност није једина; има још једна, коју археологија не би могла без штете оставити на страну, и ако она стоји у нижем реду. Овде мислим ону уметност, која се појављује не у делима која су нарочито створена да даду полета уметниковим осећањима, већ у предметима који су начињени за употребу и

који су тако рећи споредно уметничка дела. Помислите на тисуће ваза са сликама, међу којима имаде много прекрасних дела не само по сликама, којима су украшене, већ и по облику, који су умели да им даду; сетите се свих оних ситних ствари, које налазимо при копању, као што су ^{вази, камени} ~~вази~~ ^{оградни} ~~вази~~ и сваковрсно посуђе, оружје, справе, накити од разних метала, ^{оковратници} ~~оковратници~~, гривне, прстење; додајте томе безброј новаца и споменица, којима је ков често врло леп. Ако се само мало разгледају оваке ствари, одмах се разуме, да их археологија не може бацити на страну. Уосталом, ако се тачно узме, свако уметничко дело, и велико и мало, има првобитно практичну намену и денота је у њему споредна. То је очевидно код архитектуре; ^{али} ~~али~~ исто тако вреди и за скулптуру и живопис, ^{који} ~~који~~ су врло често помоћници архитектури. На кад би историј уметности и наустио ^о ~~о~~ уметничке ствари другога реда, што он не чини, филолог ^и ~~и~~ археолог ће се око њих бавити, јер њему баш и јесте задаћа, да што боље позна и што боље разуме народе, који су у ове предмете унели нешто од себе самих.

И још један узрок обезбеђује им место у историји уметности. Они су драгоцени документи за ту историју. Познато је, шта се зове стил, као грчки стил, стил готски, стил ренесанса, и карактер једне епохе, који и сам може постати стил, али који је такође често само неки начин служења стилу. Ови стилови и њих засебни карактери у неким епохама огледају се не само на великим делима, ^{већ} ~~већ~~ и на малима, на уметничким производима другога реда. Из тога се види, да кад нема великих споменика, и неки манифактурни производи могу да послуже за одређивање епохе, за утврђивање археолошке хронологије: шта више, они могу да попуне огромне ^и ~~и~~ враспоставе целу историју уметности за време читавих векова.

Кад бацимо први општи и мало површан поглед на целокупну ^{античку} ~~античку~~ уметност, ^{могли} ~~могли~~ бисмо доћи у искушење, да помислимо, како археологија има да изучава само Грчку, различно од других филолошких наука, ^и ~~и~~ да Рим у том нема удела. То би ипак била погрешка. Рим има ^{своју} ~~своју~~ читаву архитектуру, која је произишла из ^{позајмљене} ~~позајмљене~~ ^{странне} ~~странне~~ архитектуре, на је доцније комбинована ^и ~~и~~ угледају ^{на} ~~на~~ грчку а и у скулптури и живопису римска уметност има својих типова. Па ипак је истина, да ће, сем архитектуре, права римска уметност заузимати скромно место у археологији. Грчка ће добити скоро све почасти. Грчка уметност у Грчкој с једне стране и, с друге, римска и грчка уметност у Риму, то ће бити два главна одељка у археологији, један врло простран, а други много ужи. Пододељци ће бити периоди у свакој од ових народних уметности и разне врсте споменика.

Често се историји уметности додаје теорија уметности код старих. Ова теорија учи, које су главне врсте споменика: архитектура, скулптура, живопис, модаик, новци и споменице, резано камење, накит, вазе са сликама; од кога су материјала; иловача, метал, дрво, камен, мрамор; ^{какав} ~~какав~~ је поступак; живопис воденом бојом, енкаустика, на печеној земљи; који су предмети: богови, хероји, људи; историја, жанр, лик; животиње и биље, предела.

2. ¹⁹⁹¹ ~~Одбор~~ ^{Категорија} ~~Рад~~ ^{предмета}

WWW.UNLIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Једна глава ^{ова} овог теориског дела археологије развила се у наше време засебно; то је она, ^{како} што ^{говори} ^о митолошким предметима. Под именом уметничке митологије ^{износи се јака} ^{веза} ^{између} ^{ове} ^{две} ^{филолошке} науке, митологије, и археологије. ^{мако} је разумети, колико археологија може добити овим зближењем. Начин представљања богова, симболи који им се придају, па и број уметничких дела која представљају неко божанство, јесу знаци оне идеје, која је о њима створена, и онога поштовања, којима су они окружени, и то је скоро исто тако поучно као и имена, описи и приче о том у писаца.

Ово нас наводи, да се дотакнемо једне врло важне тачке. Археологија, било као помоћница старинама, или у пуном достојанству историје уметности, може се озбиљно и успешно изучавати само онда, кад су ту споменици или ако њих нема, копије споменика, изливене ^{или} ^{или} цртежи и фотографије. Срећом, данас се ове репродукције могу доста лако набавити.

У последње време често је претресано питање, како би се резултати археолошке науке могли употребити у средњој настави. Ја нисам од оних, који би хтели да гимназијском програму, који је и онако већ претоварен, додаду и неколико лекција о уметности, па ма како мали био њихов број. Али и без нарочитих лекција средња ~~се~~ настава може доста користити оном помоћи, коју археологија ^{дружа} нашим ^{студијама}. Нека само професор има некога знања о том; нека зна, ^{да} сваки филолог треба ~~то~~ да зна; нека је ~~он~~ нарочито видео споменике, па ће се то опазити у ^{њој} ^{настави}, посредно по његовом савршенијем познавању старог света, а непосредно по објашњењима, која ће ~~он~~ умети отуда да извади, и према којима ће пред очи својих ученика изнети најпоучније репродукције.

III

Историја старих књижевности изазива нека питања, која су врло слична онима, ~~што~~ ^{што} се постављају код историје уметности. Видели смо, да се човек може колебати између ужег схватања, по ком би се историја уметности бавила само о оним делима, што су нарочито намењена да буду уметничка дела, и ширег појма, који обухвата и предмете за употребу, што су тек споредно уметничка дела. Тако исто једни хоће да се у историји књижевности говори само о списима, било у стиху или у прози, који су створени ради уживања, који теже да се ^{донашу} читаоцу, у којима облик није потпуно потчињен ономе што је главно, једном речју о списима, који чине оно што се ^{венецијански} назива књижевношћу. Други, ^{на} ^{против}, узимају, да сваки књижевни споменик без разлике, свака књига, свака текст, спада у област књижевне историје. На ^{последку}, мислило се, да су оба ова схватања оправдана и да се могу измирити, па је дато ~~и~~ ^и ^{име} једном и другом. Прво би задржало назив историје књижевности; друго би се звало књижевна исто-

рија. И доиста, зашто не би било остављено сваком на вољу, да изbere од ова два правца онај који му се свиђа, кад хоће да говори о њему или да пише књигу? Ну за филолога лично не може бити двоумице, он треба да обрађује књижевну историју. Наука о старини не би се могла ограничити само на књижевност у ужем смислу речи. Без сумње, баш ~~ова~~ књижевност, дела намењена да раздрагају, да узбуде, дела у којима писац сам себе износи и непосредно или посредно слика оно што је око њега, баш та дела, епопеје, драме, лирске песме, беседе, одбране, мемоари, заједно са списима старих историка, нарочито нас упознају са старим друштвом и васкрсавају га пред нашим очима. Без сумње, од тих дела нека непосредно служе за наставу младежи, те су за нас, према томе, први предмети за изучавање. Али ако се и ~~чини~~ доиста, да би у некој савременој књижевности било довољно познавати само дела ове врсте, није тако и са старим књижевностима. ^{Рад} ~~потпуног~~ познавања ^{везе} међу појединим књижевним делима, потребно је, да се најбрижљивије потраже и посредна сведочанства. Ну ова су растурена по сваковрсним списима. Нема тако незнатног, тако техничког, тако мало књижевног текста, да нам их не би могао дати. Али опет и ~~ова~~ посредна сведочанства могу се корисно употребити само ако је књигама, где се она налазе, утврђено време, ако су им познати прави писци, ако су оцењене, уређене, анализоване, и ако је нађен извор подацима, који су у њима. —

А у чему су ова посредна сведочанства? Има их од сваке врсте. Има одломака од наведених дела; има биографских ^{података} извештаја о писцима и библиографских о њиховим делима; има и само то, да се налази такво осредње дело, по ком се може узети, да је морало бити и друго главно дело, о коме нам оно даје неку слику, ма како да је она бледа.

У грчким романима из последњих векова и у моралиста другог реда нашло се много елемената ~~не~~ нове комедије; Сулиције Север у својој хроници сачувао је главни садржај неких глава из Тацита, које су данас изгубљене, а код Квинта из Смирне треба тражити одјек од песама првих последника Хомерових.

Ова иста опажања дају одговор на питање о том, шта ће бити границе по времену књижевној историји. Ово се питање поставља и за историју уметности и за старине, једном речју, за све што је историја. Ну док се за ^{двојачку} ~~ластичку~~ уметности, за јавне и приватне старине готово сви слажу, да је ^{потребно} спустити до последњих векова старог доба, код књижевности они који су за историју књижевности, а против књижевне историје, мораће поставити ранију границу. То је природна последица њихова принципа.

За нас је ^{важно} да се зна где се свршује ^{стара} ~~стара~~ доба а где почиње средњи век. Што се тиче латинског света, ствар је доста јасна. Друга је половина VII века као неки велики ров између старог и новог света. Ту има један период застоја, црне ноћи, која потпуно дели последње вечење зраке од зоре новог јутра. До пред 650. годину још се готово пише латински,

али таквим латинским ^{који је} непрестано опада, те скоро није више латински. Од 650. до 700. и мало даље никако се и не пише; на ^упослетку, у току VIII века неосетно се опет почиње писати, али, што је чудновато, латински се поправља, чисти, јер није више живи језик, јер ~~се~~ ^{та} ~~да~~ ^{тада} мора учити и доиста од 842. појављују се први писани споменици на вулгарном језику, на француском. У источном царству обично се утврђује крај грчкој књижевности и почетак византиској књижевности за владе Јустинијанове, 527. године. Али, као што је врло лепо показао први историк ове књижевности, тај датум није добро изабран¹. На истоку, као и на западу, тек око 650. године настаје ноћ, стара се књижевност потпуно обуставља. Тај застој траје мало дуже по на западу, до године 800. Али у истој епоси, око средине VII века, у оба царства престаје стара књижевност.

Да ли ће се филолоγοва изучавања зауставити тачно на овој граници? Не, не. Књижевност се тиме разликује од пластичних уметности, што нам њени споменици нису дошли ни у оригиналу нити, сем неколико изузетака, у преписима, учињеним у само старо доба. Да се они сачувају, требало је читав низ преписа, који су се обнављали кроза сав ^{средњи} век. Сем тога, скоро сва античка уметничка дела била су затрпана или ^{потпуно} заборављена и занемарена у ^{средњем} веку, а прилично велики број књижевних дела непрестано је изучаван од VIII па до XV века. Отуда су се често на њих и угледали, и она су имала доста велики утицај на нову грчку и латинску књижевност у ^{средњем} веку; и како су та дела, која су од чести данас изгубљена, оставила трагова у новим књижевностима, ми треба да изучавамо и ове књижевности, да бисмо ишли за тим траговима. Историја грчке и римске књижевности имаће дакле наставак; то ће бити грчка и римска књижевна историја у ^{средњем} веку, изучавана са гледишта античких утицаја.

Али питање о границама књижевне историје није само питање о књижевној вредности и питање о времену. Оно је још и питање о религији. Да ли треба под грчком ^{и латинском} књижевном историјом разумети и она дела, која су писали хришћани и у којима се потврђује ^и пишчева религија, особито целу ону страну библиотеку, коју су нам оставили црквени оци? За доста дуго време ова су дела ^{одвајана} на страну. Главне новije књижевне историје указале су им ипак част да о њима говоре, али не подједнако. ^{Та} ^{је} ^{оно} ^{издвајање,} ^{оно} ^{устезање,} ^{има} ^{оправдање.} Може се разумети нека равнодушност наспрам дела хришћанских писаца, кад се на историју грчке и римске књижевности гледа као на филолошку науку, као на науку, којој је задаћа, да расветли изучавање великих класичких писаца и да нам у старој цивилизацији покаже основу за нашу и извор интелектуалне културе за нас. Јер истина је, да антички свет, који нас занима са тог гледишта, јесте многобожачки антички свет, грчки и римски свет, чист и без смесе. Ми тражимо, шта су оба ова

¹ K. Krumbacher. *Geschichte der byzant. Litteratur* (Ив. Милера *Handbuch*, IX) стр. 1 и даље.

¶ Тако Бер (Baehr) и Бернхард (Bernhardy) за ^{мичинке} и ^{Криси} (Christ) за ^{Трпел} у ^{облику} ^{добитка} јеричи ^{Трпел} (Treffel) ^{сва} ^{та} ^у ^{историју} ^{римске} ^{књижевности} на ^{кратко} ^{срочно} ^{напо} ^{менту}.

WWW.UNIBS.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

уној са

700 м
Задра
дваци
700

700
и
ан
је

700

народа донела човечанству оригинално, чисто своје. Са хришћанством су они примили у се нове елементе, поглавито источне, који муте чистоту њиховог националног карактера, и који су, у осталом, имали засебан утицај на модерни свет, те је с тога боље, да се оделито изучавају и оцењују. Што се тиче хришћанских списа, на први поглед може се чинити, да је њима ~~ен-~~ свим различан дух, те да они и не могу с другима чинити целину по пореклу, развоју и општим карактерима, који се очекују у једној истој књижевности. Али, без сумње, у том има ^{зајачке} ~~обмане~~, која управо потиче из ~~те~~ ^{овише} навике, да се хришћанска књижевност ставља на страну. Кроз неколико векова хришћани и многобошци били су измешани много више но што се мисли. ^{Због тога} је постављена разлика између световне и многобожачке књижевности и црквене и хришћанске књижевности, ~~врло површна~~. Да се разуме једна, потребно је пронаћи тајне везе, које она може имати са другом. И ако је неоспорно, да је света хришћанска књижевност ^{малача били} ~~мало~~ позната ~~била~~ незнабошцима, те наравно није ни могла имати врло велики утицај на њихову књижевност, противно томе није такође истинито. На ^{послетку}, само би се непотпуно познала интелектуална и морална атмосфера, у којој су живели Плутарх и Јувенал, Лукијан и Апулеј, Дибаније и Клаудијан, кад би се ~~двојило~~ хришћанство, које је у њој већ било знатан елемент.

Оно што ми данас зовемо књижевном историјом постало је мало по мало комбиновањем ^{овише} елемената, од којих је сваки још у старо доба почео да се развија. Тако је библиографији порекло у Александрији, у каталогу велике библиотеке овога града. Отуда је изишло сто и двадесет свезака πινакес од Калимаха, научни списак писаца из свих времена и њихових дела, који је за дуго био извор и углед за сличне радове. Ту је још и биографија писаца, на којој се почело радити раније и на коју су се марљиво одавали и александрички и римски граматичари. ^{Из} њих су позајмљене биографске белешке, којих има у многим рукописима пред текстом свакога писца или после њега, а које налазимо скупљене у таквим компилацијама, као што је историја философије од Диогена из Лаерте или Свидин речник. На ^{послетку}, за драмску ~~у~~ појесину Лидаскалије, то јест белешење писца, дана и прилике за прву представу некога дела; за ^{тим} су аргументи и други слични документи. То су главни извори, из којих је књижевна историја до сада црпала обавештење. Одатле су извађене белешке, које служе као увод у издање писаца; и од ових података, скупљених и доведених у хронолошки ред или ред према градиву, састављене су велике збирке, као што је Bibliotheca graeca од Фабриција.

Али поред стварних података још један је битни елемент књижевне историје припремљен у старој доба, а то је књижевна оцена или, како би се данас рекло, књижевна критика. Разуме се а да се и не каже, да је морало бити нека критика, простог ~~исказивања~~ ^{личних} суђења, готово чим су постала прва књижевна дела. Треба се сетити, како Протагора код Платона вели, да је знак доброга васпитања, ^{ако} кад се уме донети такав суд. Сме се дакле

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

свако
ни од
тога
и

76

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Увидели смо, да је либералност, суфери, одживљање, једна од капиталистичких филозофова, које варом уноси у своју дефиницију.

WWW.UNIBS.RS

мислити, да су од тога доба ^{вршени} и, критиковану они, који су давали то добро васпитање. ^{врше} Али ову дужност не испуњавају само филозофи, па чак ни поглавито они. Списи старих, који највише личе на оно што ми зовемо књижевном критиком, дела су реторичка, као што су мали списи Дионисија из Халикарнаса Расирава, о узвишеном, Дијалог о беседницима, десета књига Квинтилијанова. Беседници су били по свом занимању позвани, да се баве о критици са практичног гледишта. Њима је ваљало упућивати ученике у избору онога, на што ^{је} треба да се угледају. У модерно време, нарочито у Француској, развила се књижевна критика и то изван филологије, а поводом народне књижевности. ^{са свим естетична} Буба је критика била ^{са свим догматична} или ^{са свим естетична} као што је то природно код савремених дела. Њој је ваљало знати, да ли је неко дело добро израђено или није, и ^{овај} ~~се~~ суд тада ослањао само на ауторитет, који је доцније замењен размишљањем или општим опажањима. И ^{ова} критика, најуре догматична на онда философска, би у XVII и XVIII веку примењена на старе књижевности, као што је рађено и код модерних дела. И тако, гледајући на свако књижевно дело са истог гледишта, не пазећи на време и средину, судећи са ^{свим} једнолико по неким апстрактним и увек једним истим начелима, дошло се до правог књижевног неразумевања.

± 0
7aka

На ^{већ} ^у ^{наше} ^{време} је тек ^у ^{књижевну} ^{критику} ^у ^{просен} ^{здравији} појам историског оцењивања. Увидело се, да је, ради доброг разумевања ствари и наравно ради доброг суђења о њима, потребно, да се оне ставе на своје место и да се посматрају у својој околини; да у књижевности треба познавати идеје и традиције, под чијом је владом постало неко дело, потребе и тежње, укусе и захтеве, које је то дело ваљало да задовољи; да треба знати, каквим је утицајима био писац изложен и како су биле прилике у његовој животи и како стање књижевности у оном тренутку, када се он појавио. С друге стране води се и рачуна и о том, да се суд о неком делу ограничи на то, да се покаже, које је нове елементе оно у нело у књижевност биога доба, какав је у тисак у чинило и у колико се приближило или удаљило не од нашега личног или народног идеала већ од типа савршенства у оној књижевности, којој је оно део, од типа који изводимо из целокупног развоја те књижевности; а овај ~~се~~ тип опет може упоредити са другима, то да се довело у везу са вншним идеалом, који се неосетно израђује са општим развићем целога човечанства. Другим дакле речима, књижевна је критика постала књижевном историјом, и од тога је доба примила у себе ону књижевну историју, о којој смо мало час говорили, а која је била само у стварним подацима, у биографским и библиографским белешкама. Јер права историска критика може се вршити само на фактима. Она тражи поузданију хронологију и тачније испитивање прилика које служе као основица овом суђењу, или, да кажемо тачније, које једино допуштају да се неко дело разуме; јер њој је од сада још више улога да разуме но да суди. Права књижевна историја погођена је у том тесном спајању старе књижевне исто-

Z Kri
se do

ka

рије, која је сва у ^{интересне чињенице} фактима и детаљима, са новом критиком, која сва тежи да из ^{интереса} њих ~~факата~~ изведе разумевање, које ~~они~~ само могу дати како о сваком поједином делу тако и о низу свих дела, то јест о развоју целе књижевности.

Лако би било показати, да је грчка и римска књижевна историја у исти мах и чиста наука и део примењене науке, коју називамо филологијом или науком о старини. Могло би се поводом тога ~~показати~~ како млади филолог, кад постане професор, треба да употреби знање књижевне историје. Он ће имати две главне прилике да га примени. С једне стране ^{на специјалним лекцијама,} а с друге стране, још згодније, мислим, при објашњењу текстова. Он ће доиста морати да упозна ученике са писцима, чија ће дела читати, са онима, који се ту спомињу, ^{као} и са онима, који са првима стоје у ^{каком} другом односу, који су им, на пример, били као углед или по којима су они радили. ^{Али и доиста морати да упозна ученике са писцима, чија ће дела читати, са онима, који се ту спомињу, и са онима, који са првима стоје у}

^{неки и доиста морати да упозна ученике са писцима, чија ће дела читати, са онима, који се ту спомињу, и са онима, који са првима стоје у} Историја наука није обухваћена у књижевној историји. Она ће говорити о философима, исторцима, математичарима, природњацима и о њиховим списима. Али с једне стране, она не би могла ^{да} уђе у анализу и оцењивање садржаја ових списа, а с друге стране, сва наука није у књигама. Сократ неће заузимати никако место у историји књижевности али знатно у историји философије.

Историја философије биће главни део историји античке науке, јер за дуго под именом философије разумевала се скоро сва наука, па и у оно доба, када су се друге науке одвојиле од философије и постале самосталним, још је најважније познавати историју философије, јер су многи философи били ^{славни} писци а многи писци, па и песници, баве се о философији или о ^{чињеницама} ~~чињеницама~~, које се ње из близа дотичу; јер на ^{послетку,} поред тога што је философија наука, или покушај науке, она је и извод општих идеја, које су кружиле у некој земљи у једној ^{доби} ~~доби~~, тако да нас историја философије упознаје са том земљом скоро толико исто колико и политичка историја или историја религије или књижевности.

Остале науке не треба ређати по унутарњој вредности њиховој, већ по месту, које заузимају у књижевности и у општем покрету идеја. Математика грчка играла је важну улогу као основна и васпитна наука у само старо доба, па још и код модерних, који су у геометрији све до наших дана ишли грчким стопама. Природне науке заузимају ^{не} ~~не~~ безгранично мањи положај но данас. Стари су показивали мање склоности за то, да познају природу, већ више да уживају у њој и да у уметничким делима износе утисак, који је она чинила на њих; само је философија била нека врста спекулације о појавима у природи, што су они називали физиком и што је често прерано долазило, пре но што су ^{чињенице} ~~факти~~ ^{чињенице} ~~факти~~ како ваља утврђени.

Нас више занима историја моралних или историских наука, и историја разних примењених наука. Није потребно да се овде на свакој задржавамо.

УНИВЕРЗИТЕТ
СКОПЈЕ
КА
БИБЛИОТЕКА

СТАТИСТИКА УЧИТЕЉСКИХ ИСПИТА

Statistique de l'examen des instituteurs dans les écoles normales

УЧИТЕЉСКА ШКОЛА ÉCOLE NORMALE D'INSTITUTEURS	Број приправника — Nombre de candidats	Број приправника од — Nombre de candidats âgés de											Број приправника од роди- теља — Nombre de candidats dont les parents ont été								
		18	19	20	21	22	23	24	25	26	Свега — Total	Евштеника — prêtres	чиновника — fonctionnaires	наставника — instituteurs	трговца — marchands	занатлија — artisans	земљорадника — agriculteurs	слугу — domestiques	др. занимања — d'une autre profession	Свега — Total	
		година — ans																			
1899. — 1900.																					
Алексиначка - d'Aléxinatz	38	—	4	7	7	9	3	4	4	—	38	5	2	—	1	6	21	2	1	38	
1900. — 1901.																					
Алексиначка - d'Aléxinatz	43	2	4	8	10	12	4	1	1	1	43	7	2	2	3	7	15	2	5	43	
1901. — 1902.																					
Алексиначка - d'Aléxinatz	46	2	3	4	8	14	8	3	2	2	46	1	5	5	6	12	15	2	—	46	
Јагодина - de Jagodina	28	2	7	10	4	4	1	—	—	—	28	—	2	—	4	11	10	1	—	28	
Свега - Total	74	4	10	14	12	18	9	3	2	2	74	1	7	5	10	23	25	3	—	74	

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

За учитељски испит пријавило се кандидата у Учитељској Школи:

	1900. г.	1901. г.	1902. г.
Алексиначкој	38	43	46
Јагодинској	—	—	28
<i>Свега</i>	38	43	74

Као што се види, број пријављених кандидата у 1902 години био је два пута већи него пре две године, када је само једна Учитељска Школа давала учитељске кандидате.

Положило је испит начисто у Учитељској Школи:

	1900. г.	1901. г.	1902. г.
Алексиначкој	26	34	45
Јагодинској	—	—	28
<i>Уопште</i>	26	34	73

Од сто кандидата положило је испит начисто у Учитељској Школи:

	1900 г.	1901 г.	1902 г.
Алексиначкој	68·42	79·07	97·83
Јагодинској	—	—	100·00
<i>Уопште</i>	68·42	79·07	98·65

Из овога се види, да је у Алексиначкој Учитељској Школи растао успех у овом погледу из године у годину за ове три године, и да је успех у Јагодинској Учитељској Школи само за 2·17 процента био бољи у последњој години него у алексиначкој.

Понављало је испит у Учитељској Школи:

	1900. г.	1901. г.	1902. г.
Алексиначкој	12	9	1
Јагодинској	—	—	—
<i>Уопште</i>	12	9	1

Од сто кандидата понављало је испит у Учитељској Школи:

	1900 г.	1901 г.	1902 г.
Алексиначкој	31·58	20·93	2·17
Јагодинској	—	—	—
<i>Уопште</i>	31·58	20·93	1·35

Колико је износио просечан успех једнога ђака из појединих предмета, из којих се полагао учитељски испит, а колико уопште из свих предмета, види се из ове таблице:

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Учитељска Школа	ПРОСЕЧНА ОЦЕНА УСПЕХА ЈЕДНОГА БАКА ИЗ								
	науке хришћан. и првеног цревања	срп. језика и литературе	историје српске и опште и земљописа	педагог. с истор. и психол. с логиком	рачунице с гео- метријом	природних наука	школског рада	писменог рада	уопште
1900									
Алексиначка	3·82	3·29	3·21	3·74	3·84	3·58	3·45	3·84	3·60
1901									
Алексиначка	3·26	3·38	3·82	3·85	3·26	3·44	3·73	2·91	3·44
1902									
Алексиначка	3·38	3·37	3·48	3·57	3·76	3·53	3·49	3·20	3·47
Јагодинска	4·75	4·57	4·71	4·25	4·61	4·14	4·71	3·86	4·46
<i>Уопште</i>	3·90	3·82	3·91	3·82	4·08	3·77	3·97	3·45	3·95

У 1900. школ. години најбољи је успех био из писменог рада и рачунице с геометријом, док је у 1901. години био најслабији успех из писменог рада.

У 1901. години најбољи је успех био из педагошке групе, затим из историје.

У 1902. години најбољи је успех био у Алексиначкој Учитељској Школи из рачунице с геометријом, па онда из педагошке групе; а у Јагодинској Учитељској Школи најбољи је успех био из хришћанске науке, па онда из историје и из школског рада. Најслабији је успех био у Алексинцу из писменог рада, па онда из српског језика с литературом; а у Јагодини био је најслабији успех такође из писменог рада, затим из природних наука.

Према општем резултату оцена успех у Јагодини био је за 0·99 бољи него у Алексинцу.

Напред смо у табели изнели податке о кандидатима по доби њихова узраста, а сад ћемо видети колико је процената у којој доби било.

Учитељска Школа	Процент кандидата од									
	18	19	20	21	22	23	24	25	26	У
	Г О Д И Н А									
1899.—1900.										
Алексиначка	—	10·53	18·42	18·42	23·68	7·89	10·53	10·53	—	100·00
1900.—1901.										
Алексиначка	4·65	9·31	18·61	23·26	27·91	9·30	2·32	2·32	2·32	100·00
1901.—1902.										
Алексиначка	4·35	6·52	8·70	17·39	30·43	17·39	6·52	4·35	4·35	100·00
Јагодинска	7·14	25·00	35·71	14·29	14·29	3·57	—	—	—	100·00
Свега	5·41	13·51	18·92	16·22	24·32	12·16	4·06	2·70	2·70	100·00

У Алексиначкој Учитељској Школи 1900 године није било кандидата од 18 година, ни од 26; највише их је било у 22. години, на у 20. и 21.

У години 1901. највише је било кандидата који су имали 22 године, па 21, а најмање од 26 и 18.

У Јагодинској Учитељској Школи, године 1902., није било кандидата старијих од 23 године; највише их је било од 20 година, а најмање од 23. У алексиначкој школи те године било је највише кандидата од 22 године, затим од 21 и 23, а најмање од 18, 25 и 26.

Уопште једна четвртина кандидата је од 22 године узраста, а три четвртине падају на остале године узраста између 18 а 26 година.

Просечна година узраста била је једнога учитељског кандидата у години:

1900	21·73
1901	21·23
1902	20·96

У овој последњој години била је просечна година у учитељској школи:

алексиначкој	23·63
јагодинској	20·14

Дакле, за 3·49 год. просечно били су кандидати млађи у Јагодини него у Алексинцу.

Сад ћемо видети колико је било кандидата по рођењу из Србије, а колико из других држава.

WWW.UNILIB.RS

У Учитељској Школи	из Србије	ван Србије	из Србије	ван Србије	из Србије	ван Србије
	из Србије	ван Србије	из Србије	ван Србије	из Србије	ван Србије
	1900 год.		1901 год.		1902 год.	
Алексиначкој	35	3	27	16	42	4
Јагодинској	—	—	—	—	28	—
<i>Свега</i>	<i>35</i>	<i>3</i>	<i>27</i>	<i>16</i>	<i>70</i>	<i>4</i>
Процент						
Алексиначкој	92·11	7·89	63·79	37·21	91·30	8·70
Јагодинској	—	—	—	—	100·00	—
<i>Свега</i>	<i>92·11</i>	<i>7·89</i>	<i>62·79</i>	<i>37·21</i>	<i>94·59</i>	<i>5·41</i>

У Јагодини није било кандидата рођених ван Србије, а у Алексинцу број њихов био је највећи у години 1901.

Колико је било рођених у градовима, а колико у селима, види се из овога прегледа.

Кандидата било је рођених

У Учитељској Школи	по гра- довима	по селима	по гра- довима	по селима	по гра- довима	по селима
	по гра- довима	по селима	по гра- довима	по селима	по гра- довима	по селима
	1900 год.		1901 год.		1902 год.	
Алексиначкој	12	26	18	25	26	20
Јагодинској	—	—	—	—	18	10
<i>Свега</i>	<i>12</i>	<i>26</i>	<i>18</i>	<i>25</i>	<i>44</i>	<i>30</i>
Процент						
Алексиначкој	31·58	68·42	41·86	58·14	56·52	43·48
Јагодинској	—	—	—	—	64·25	35·75
<i>Свега</i>	<i>31·58</i>	<i>68·42</i>	<i>41·86</i>	<i>58·14</i>	<i>59·46</i>	<i>40·54</i>

У Јагодинској Учитељској Школи било је скоро за половину више грађана него сељана, док је у Алексиначкој Учитељској Школи прве и друге године било више сељана него грађана, а последње године било више грађана.

Колико је који округ дао учитељских кандидата види се из овога прегледа.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Из округа	УЧИТЕЉСКА ШКОЛА				
	АЛЕКСИНАЧКА	АЛЕКСИНАЧКА	АЛЕКСИНАЧКА	ЈАГОДИНСКА	ОБЕ
	1900 г.	1901 г.	1902 г.		
београдског	—	3·70	4·76	—	2·86
ваљевског	5·72	—	—	7·14	2·86
врањског	8·57	—	2·38	10·71	5·71
крагујевачког	5·72	7·41	9·53	3·57	7·14
крајинског	—	3·70	—	3·57	1·43
крушевачког	—	11·12	9·53	14·29	11·43
моравског	2·85	3·70	7·14	28·59	15·71
нишког	22·86	29·63	35·71	—	21·43
пиротског	2·85	3·70	2·38	10·71	5·71
подринског	11·44	7·41	4·76	3·57	4·29
подунавског	14·26	—	—	—	—
пожаревачког	—	3·70	—	—	—
рудничког	11·44	—	2·38	10·71	7·14
смедеревског	—	—	—	3·57	1·43
тимочког	8·57	11·12	—	3·57	1·43
топличког	—	—	2·38	—	1·43
ужичког	5·72	14·81	14·29	—	8·57
црноречког	—	—	—	—	—
из града Београда	—	—	2·38	—	1·43
<i>У оште</i>	<i>100·00</i>	<i>100·00</i>	<i>100·00</i>	<i>100·00</i>	<i>100·00</i>

Кроз све три године највише је учитељских кандидата давао у Алексиначку Учитељску Школу округ нишки, у коме је и школа, као што је и у Јагодинску Учитељску Школу давао највише кандидата округ моравски. Број кандидата у Алексиначкој Учитељској Школи из округа нишког растао је за ове три године стално.

Године 1900. највише је кандидата у Алексиначку Учитељску Школу дао, после нишког округа, округ подунавски, 1901. и 1902. г. округ ужички. У Јагодинску Учитељску Школу, после моравског округа, највише је кандидата дао крушевачки округ.

Последње, 1902., године, у обе ове школе највише је кандидата дао нишки округ, затим моравски, а најмање су дали окрузи крушевачки, смедеревски, тимочки, топлички и Београд.

На реду је да разгледамо податке о учитељским кандидатима из којих су они редова према занимању њихових родитеља.

Проценте ове имамо у овоме прегледу.

WWW.UNI.NE.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Учитељска Школа	Процент ученика од родитеља								
	свештеника	чиновника	наставника	трговца	занатлија	земљорадника	слугу	др. занимања	свега
1899.—1900.									
Алексиначка .	13·16	5·26	—	2·63	15·79	55·27	5·26	2·63	100·00
1900.—1901.									
Алексиначка .	16·28	4·65	4·65	6·98	16·28	34·88	4·65	11·63	100·00
1901.—1902.									
Алексиначка .	2·17	10·87	10·87	13·05	26·08	32·61	4·35	—	100·00
Јагодинска .	—	7·14	—	14·28	39·29	35·71	3·58	—	100·00
Свега .	1·35	9·46	6·76	13·51	31·08	33·78	4·06	—	100·00

Године 1900. више од половине кандидата свих осталих занимања дао је земљораднички ред, а најмање је кандидата дао трговачки ред и другога занимања, после реда наставничког који није дао ниједног кандидата.

Године 1901. проценат земљорадничких синова спао је на једну трећину процената укупно свих занимања, а тако је био и последње године у обе школе.

После земљорадничког реда, у Алексиначку Учитељску Школу кроз све три године највише је кандидата дао занатлијски ред и, године 1901., свештенички ред; а у Јагодинску Учитељску Школу нај- је кандидата дао занатлијски ред, па онда земљораднички. Ниједног кандидата у Јагодинску Учитељску Школу није дао ред свештенички, наставнички и другог занимања.

Ако учинимо поређење у овом погледу између земљорадничког реда и свих осталих редова, наћи ћемо, да је на сто кандидата из земљорадничког реда долазило из свих осталих у учитељској школи

године	алексиначкој	јагодинској	у обе
1900	81	—	—
1901	187	—	—
1902	207	180	196

А на сто кандидата из занатлијског реда долазило је у Јагодинској Учитељској Школи 155 из свих осталих занимања.

Да саставимо уједно проценте земљорадничког и занатлиског реда, који су највише дали учитељских кандидата, па да их поредимо с процентима свих осталих занимања, и онда ћемо наћи, да је на стотину кандидата од родитеља земљорадника или занатлије долазило од родитеља свих осталих занимања

у Учит. Школи	1900 г.	1901 г.	1902 г.
Алексиначкој . . .	51	95	70
Јагодинској	—	—	33
У обе	51	95	54

Као што се види из ових поређења, у години 1900. и 1901. у обе учитељске школе половину учитељских кандидата дали су земљорадници и занатлије, а другу половину сва остала занимања.

Статистика наставе

На овом месту изнећемо најкрупније податке из статистике наставе за 1900.—1901. школску годину, као што смо минуле године довели ове податке за 1900. школску годину.

Велика Школа имала је 58 наставника. Бака је имала у почетку године 405. на крају 381. Један наставник долазио је на 6·6 ђака, а један ђак на 3.366 мушких становника. На издржавање Велике Школе утрошено је 328.000·18 дин. Просечни издатак на једнога великошколца износио је 860·89 дин., рачунајући с бројем ђака који су били на крају школске године.

Богословије. — Богословија (стара) имала је 10 наставника, а Богословија Св. Саве (нова) 6. У почетку школске године Богословија је имала 205 учника, Богословија Св. Саве 41, обе 246 ученика; на крају школске године прва је имала 197, друга 41, укупно 238 ученика. Један наставник у Богословији долазило је на 19·7 ученика, у Богословији Св. Саве на 6·8, у обе на 14·9 ученика. Један богослов долазио је на 5.389 мушких становника. Издатак на издржавање Богословије износио је: старе 42.689·96 дин., нове 42.394·79, обеју 85.084·75 дин. Просечни издатак на једнога ученика био је у Богословији 216·70 дин., у Богословији Св. Саве 1.034·02, у обе 357·50 дин.

Учитељске школе. — Алексиначка Учитељска Школа имала је 13 наставника, јагодинска такође 13, а у Женској Учитељској Школи у Београду радили су наставници Београдске Више Женске Школе. У почетку школске године имала је Учитељска Школа у Алексинцу 161 ученика, у Јагодини 82, а Женска Учитељска Школа 35 ученица, укупно 278 ђака; на крају школске године прва је имала 147 ученика, друга

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

82, рстрѣћа 30 ученица, свега 259 ђака. Један наставник долазио је у Учитељској Школи у Алексинцу на 11·3 ученика, у Јагодини на 6·3, у обе на 8·8 ученика. Један ученик учитељских школа долазио је на 5.601 муш. становника, једна ученица на 40.371 жен. станов., уопште један ђак учитељских школа на 9.628 становника. На издржање учитељских школа утрошено је, и то: алексиначке 40.380 96 дин., јагодинске 87.771·79 дин., а обеју 128.152·75 дин. на годину. Према овоме, просечни издатак на једнога ученика Учитељске Школе био је у Алексинцу 274·70 дин., у Јагодини 1.070·39 дин., у обе 559·62 дин.

Трговачка Академија имала је 17 наставника. У почетку школске године имала је 167 ђака, на крају 160. Један наставник долазио је на 9·4 ђака. Један ученик долазио је на 8.016 мушких становника. Издатак на издржавање Трговачке Академије износио је свега 47.266·96 дин. Просечно износио је издатак на једнога ученика 295·42 дин. на годину.

Ратарска Школа имала је 6 наставника. У почетку школ. године ова је школа имала 102 ученика, а толико је имала и на крају школ. године. Један наставник, дакле, имао је 17 ученика. Један ученик долазио је на 12.575 мушких становника. На издржавање ове школе утрошено је 67.434·54 дин. Од овога издатка долази просечно на једнога ученика 661·12 дин.

Школа за винодеље и воћарство имала је 6 наставника, а ученика у почетку школ. године имала је 128, на крају 125. Један наставник имао је по 20·8 ученика. Један ученик долазио је на 10.261 мушког становника. Издатак на издржавање ове школе износио је 106.351·89 дин., према чему један њен ученик стаје државу 850·82 динара на годину.

Средње школе (гимназије). Средњих школа државних било је свега 11. Према овоме једна гимназија долазила је на 116.502 муш. становника. У средњим школама радило је 276 наставника. У почетку школ. године било је у овим школама 3.867 ђака, а на крају године 3.431. На једног наставника долазило је 12·4 ђака. Један гимназиста долазио је на 374 муш. становника. На издржавање гимназија издано је укупно (из државне благајнице и школарине) 862.750·99 дин. Просечни издатак на једнога гимназисту био је 251·46 дин.

Више женске школе. Београдска имала је 40 наставника, крагујевачка 17, укупно 57. У почетку школске године београдска имала је 499 ученица, крагујевачка 132, свега 631; на крају школске године у београдској било је 468 ученица, у крагујевачкој 124, укупно 592. Један наставник Више Женске Школе долазио је на 11·7 ученица у Баограду, на 7·3 у Крагујевцу, уопште на 10·4 ученица. Једна Виша Женска Школа долазила је на женских становника 605.572, а једна ученица на 2.046 жен. становника. На издржавање ових школа утрошено је свега 132.317·73 дин., а од тога издатка пада на београдску 97.193·50, на

крагујевачку 35.124·20. Просечни издатак на једну ученицу Више Жен. Школе износио је у Београду 195·17 дин., у Крагујевцу 283·26, у обе 212·73 дин.

Народне школе. У народне школе долазе грађанске школе, девојачке и основне — осим продужених школа и забавишта, о којима нећемо овде говорити. Грађанских школа било је 19 са 68 наставника, а девојачких 7 са 25 наставника. У почетку школске године било је у грађанским школама 1123 ученика, на крају 823; у девојачким школама у почетку године било је 346 ученица, на крају 253. Један наставник грађанских школа долазило је на 12·1 ученика, а у девојачким школама на 10·1 ученика. Један ученик грађанских школа долазио је ни 1558 мушких становника, а једна ученица девојачких школа долазила је на 4.787 женских становника. На издржавање грађанских школа утрошено је 185.924·75 дин., а на издржавање девојачких школа 45.176·02 динара. Просечни издатак на једнога ученика грађанских школа износио је 225·91 дин., а на једну ученицу девојачких школа 178·56 дин.

Основних школа било је:

мушких	945
женских	162
градских	164
сеоских	943
<i>Свега</i>	<i>1.107</i>

Једна основна школа долазила је на становника

мушких	1.357
женских	7.476
градских	2.795
сеоских	2.158
<i>Укупно</i>	<i>2.253</i>

Наставника је било свега 1992, од којих је било учитеља 1090, учитељица 902. Од њих је било у градским школама учитеља 201, учитељица 336, свега 537; у сеоским школама учитеља 889, учитељица 566, свега 1.455.

Бака је било у почетку школске године

<i>у школама</i>	<i>ученика</i>	<i>ученица</i>	<i>бака</i>
градским	17.030	9.743	26.773
сеоским	66.511	11.283	77.794
мушким	83.492	6.010	89.502
женским	49	15.016	15.065
<i>Свега</i>	<i>83.541</i>	<i>21.026</i>	<i>104.567</i>

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

На крају године било је

у школама	ученика	ученица	ђака
градским	15.115	8.298	23.413
сеоским	61.050	9.757	70.807
мушким	76.165	5.006	81.171
женском	—	13.049	13.049
<i>Свега</i>	<i>76.165</i>	<i>18.055</i>	<i>94.220</i>

На једну школу долазило је 85:1 ђака, а један наставник обучавао је 47:3 ђака.

По разредима било је ђака у свима основним школама уопште

у разреду	у почетку		на крају	
	ђ	а	к	а
првом	36.868		31.620	
другом	26.004		24.473	
трећем	23.088		21.312	
четвртном	18.607		16.815	
<i>Свега</i>	<i>104.567</i>		<i>94.220</i>	

Један ученик долазио је на 17 мушких становника; једна ученица долазила је на 67 женских становника, а један ђак долазио је на 26 становника уопште.

По градовима један ђак долазио је на 20 становника, а по селима на 29.

Издатак на издржавање основних школа износио је 3,520.708,75 дин., и то: на плате учитеља и учитељица 2,170.871,49 дин., на остале школ. потребе 1,349.837,26 дин.

Према овоме, просечни издатак на једнога ђака основних школа био је 37,37 дин.

З. Р. П.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Х Р О Н И К А

СРПСКО ГЕОЛОШКО ДРУШТВО

СХI Збор. (10. новембра, 1904. год.)

1. *Ј. М. Жујовић*, председник Српског Геолошког Друштва, отварајући овај збор, напомену Друштву да је септембра месеца, ове године, био у Београду први конгрес српских лекара и природњака на коме је решено: 1.) да се од сада за две године држи југословенски геолошки конгрес; 2.) да се за тим сваке треће године такав конгрес одржава наизменично у једној од југословенских земаља; 3.) да главни посао тих конгреса буде израда заједничке југословенске терминологије за минералогiju и палеонтологију; 4.) да припрему тога посла предузме одбор у који су изабрани г. г. *М. Кишиатић*, *Др. Горјановић*, *Ј. М. Жујовић*, *С. Урошевић*, *Г. Златарски* и *Г. Бончев*.

Сем тога на конгресу је решено да се покуша основати *Друштво српских лекара и природњака*.

2. Разгледане су књиге и часописи, који су од последњег збора до данас стигли Геолошком Заводу Вел. Школе.

3. *Ј. М. Жујовић* приказујући горње књиге обраћа пажњу Друштва на ове две белешке, које је *Давид Мартенс* објавио у првој овогодишњој свесци Билетена Француског Геолошког Друштва: 1.) *Origine mesancrque des Cancellophycus*; 2.) *Impressions produites par des bulles d'air sur la vase*. „У првој белешци износи како је на песковитој морској обали опажао да се љуљањем пантлиција од варека (*Zostera marina*) стварају у песку фигуре налик на *Cancellophycus* (алге из средње јуре). Фосили ове алге пре ће дакле бити механичког порекла но биљнога, а то се већ и пре Мартенсових опажања посумњало“.

„У другој белешци исти Мартенс говори о утисцима гасних мехура на површину муља из кога избијају. Тако постају правилне, округле

или овалне јамице налик на рупе по површини слојева, које се приписују кишним капљама. Ове су пак неправилне, искрзаних ивица и са попреканим гомилицама у околини, док су гасне шупљине без избаченог материјала. „Фосилна киша“ у стенама пре ће бити фосилна „еманација гасова и по муљу који се после окаменио“.

За тим се задржава на белешци: *Les terrasses du Danube et du Sereth. L'âge du défilé des Portes de Fer.* — Bull. Soc. geol. de France. 1903, № 6. pp. 669—670. од г. R. Sevastos-a.

„Писац белешке прво помиње да је F. Schaffer у околини Беча констатовао три низа тераса: 1.) једна тераса од 15—20 m. са мамутом и R. tichorhinus, која је из млађег плиоцена; 2.) тераса на 60 m. изнад доње (Арсенанска), која је дилuviјална и 3.) тераса Laarberg-a на 100 m. која је плиоцена. За тим тврди да оваких тераса има и у долини Серета. То указује да је Дунав имао ток непрекидан без катаракта до Црнога Мора. На основу налазка плиоцених тераса на тако удаљеним тачкама Подунавља и на основу налазка понтских слојева код Т. Северина а са разлога што је формација Дунавске Клисуре морала дуго трајати Севастос закључује: да почетак стварања Дунавске Клисуре треба помаћи у назад, да је то почело можда одмах после сармата, када се створила велика дунавска дислокација између Бугарске и Влашке (између епохе сарматске и конгериске), да се Бердап дакле створио за време горњег плиоцена.

4. П. С. Павловић обраћа пажњу члановима Друштва да „Суви Поток“, који се често помиње у геолошкој литератури у близини Зајечара не постоји, већ постоји „Дубоки Поток“ или још тачније то је доњи део Колатинске Реке.

5. *Ј. М. Жујовић* приказује комађе жбука и парчета посуђа и преисторијског селишта у селу у Влашкој. За тим врло лепе глчане алатке од серпентина и нефрита из Лугавчине близу Осипаонице и сарматске фосиле (перити), који су нађени на 10 m. дубине приликом копања бунара на среском расаднику у Сопоту, а које је донео г. *Милан Бајић*, хемичар.

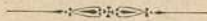
6. *П. С. Павловић* саопштава претходне резултате проучавања фосилних говеди из Србије. „Материјал узео сам из Геолошког Завода Вел. Школе, Музеја Српске Земље. На расположењу имао сам 10 комада лубања или њених делова. Међу овима само је једна од тура (*Bos primigenius* Вој.) остало је све од зуба (*Bison priscus* Вој.). Тур је нађен у друштву са *cervus elaphus fossilis* L., у обали реке Грзе код Св. Петке а Геолошком Заводу поклонио га је г. Ђ. Јовановић, учитељ из Параћина. Лубања је по извештају г. Јовановића била потпуна, али су је сељаци приликом копања раздупали тако да су остали

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

само рогови и задњи део лубањских костију. Сви други примерци су од бизона. Њих су рибари находили већином у кориту реке Саве. Међу њима се нарочито истиче бизон нађен у Сави између Забрежја и села Бољевца (на сремској страни). Кости главе врло су лепо очуване. Све кости лубање и лица (осим доње вилице, које нема никако) потпуно су развијене. Ту су чак очуване, сем носних и међувиличних костију, још и вомер и носне шкољке, а по површини костију виде се разнолики утисци од мишића, крвних судова и т. д. Са њом се колико је мени познато једино може мерити она глава, коју Х. Мајер наводи и описује из Саидхофена, близу Манхајма на Рајни. Примерак је купљен из музејских срестава, а изложен је у Музеју Српске Земље у збирци сисарских костију. Од интереса су са својих рогова још два примерка. Код једнога је десни рог цео а леви сломљен и то од прилике по половини. Ова је позледа морала бити још за живота зубровога, јер је при бази много већег обима, него што је иста партија на десном рогу. На другом примерку главе — од које су очувани фронтални део са једним делом орбита, цео задњи део, а оздо потиљна, слепоочне и један део сереноидалне кости — занимљиви су опет рогови. И овде је десни рог нормално повијен, а леви знатно спљоштен (нарочито при основи) и у назад окренут. И ова је аномалија дошла од повреда још за живота зуброва — Предавач је поред остеолошких детаља приказао и неколико примерака и фотографија*.

7. *Ј. М. Жујовић* прочитао је своја два реферата о геологији Грчке и Крита који ће се штампати у Геолошким Аналима Балканског Полуострва. — Први је реферат о расправама *Савеух*: Existence du Crétacé inférieur en Argolide (Grèce). (C. R. Ac. Sc. CXXXVI (1903) pp. 165—166) и Géologie des environs de Nauplie — Existence du Jurassique supérieur et de Intracrétacé en Argolide (Grèce). Bul. Soc. g. de France 1904. № 1) а други је реферат о расправама *Савеух*: Sur les rapports tectoniques entre la Grèce et la Crète occidentale. (C. R. Ac. Sc. CXXXVI p. 115. 1902). Les lignes directrices des plissements de l'île de la Crète. (C. Rendus IX Congrès Geol. intern. de Vienne. 1903. pr. 383—392).

ОДГОВОР

НА ОЦЕНУ СРПСКЕ ЧИТАНКЕ ЗА II РАЗ. ОСН. ШКОЛА

У Просветном Гласнику, св. за новембар о. г., штампана је оцена г. Жив. Н. Стефановића на Српску Читанку за II р. основних школа, коју смо ми саставили.

Кад смо прочитали ову оцену, мислили смо да на њу не треба ништа одговарати. Јер: 1. добар део ове оцене и не односи се на саму књигу, коју је хтео овај господин да оцењује, већ је то његово педагошко и лингвистичко размишљање о српском језику у средњим школама; 2. што би му као одговор на његове дидактичке замерке требало излагати читаву данашњу теорију о језику и читанкама у основним школама, а чинити то само њега ради и на овом месту, очевидно не би био благодаран посао; и 3. што цела оцена чини утисак да је написана или по поруци, за нечиј рачун, или зато да оцењивач утврди „оскудицу филолошког знања“ код састављача, а за себе „знање свих резултата данашње српске лингвистике“ и на тај начин припреми земљиште за какве своје читанке, које ће се можда једнога дана и појавити. Очевидно је, кад су овакве побуде за писање оцене, да онда она не може бити објективна.

Па ипак, поред свега овога ваља на ову оцену одговорити, једно, реда ради, а, друго, и ради оних читалаца, који нису специјално посвећени у овај предмет, да би видели са колико је стручности и објективности написана.

I. Педагошке примедбе

1. На прве пуне три стране оцењивач говори о српском језику у средњим школама. Његово знање и искуство у овом погледу нас се не тиче овде; наставници овога предмета у средњим школама прочитаће то и оценити.

2. У почетку оцењивач пристаје на учење језика на штиву. Међутим на страни 616. замера што је у II раз. основне школе „српски језик управо скуп основног знања из масе предмета“, *издваја из свега тога за српски језик 4 часа жалећи што је остало* „једва“ толико, јер вели,

„ту долази: и читање и писање и поуке о језику“. — За сваког, који ову ствар разуме, јасно је из овога колико оцењивач разуме задатак српскога језика у овом разреду и основне дидактичке захтеве како да се тај задатак постигне.

3. На стр. 617. у почетку оцењивач је хтео ваљда да говори о *избору* градива у читанци, али је побркао *избор и расиоред*, па је изашло — ништа! Педагошка теорија разликује то двоје јасно и за обоје има одређене принципе. Али би то требало знати, па тек онда оцењивати како је то овде у нашој Читанци изведено.

4. Из даљег на тој страни види се: а.) да му за поделу градива служе за углед досадашње читанке, јер вели, „тако се обично ради у свима“, б.) да није добро схватио књигу, коју оцењује, јер су у њој испуњена оба захтева које он ставља „па да помогне очигледној настави;“ в.) да није видео да су у томе учињене омашке поправљене по примедбама референата и Главног Просветног Савета; и г.) што је најглавније, види се да оцењивач и не зна по чему ће се управљати наставници при узимању појединих чланака за обрађивање, и како треба да то раде, а ово је врло важна тачка у дидактици, коју знају стручни наставници у основним школама.

5. Из онога што је речено на стр. 617. у 15. реду па све до новог одељка на стр. 619. види се: а.) да оцењивач не познаје задатак српског језика у основној школи и како се он постиже у појединим разредима основне школе; б.) не познаје природу децу у тим годинама, а ова је прилично испитана и утврђена, јер кад би је познавао, не би казао да су чланци о природи, унесени у ову књигу, сувопарни и досадни за децу, и да је природа овој „мање више позната“; в.) не схвата како треба идеју концентрације, па погрешно разуме и пени ову читанку с те стране; г.) види се да он баш тражи и од ове читанке да има чланака с „провидном моралном садржином“, да у њој буде „разноврсне садржине из разних предмета“, и да је љубитељ „наравоученија“ иза свакога чланка. — Шта да човек одговори овом „стручном“ оцењивачу на овакве „педагошке“ захтеве и наклоности о којима сви наши учитељи основних школа имају већ јасне погледе?!

6. Оцењивач тражи *предговор*, да би знао *начин*, како је ова књига израђена (стр. 620.)!! Он тражи *примедбе* (стр. 622.), које би објашњавале поједине речи и казивале како је правилно (стр. 638.). — Кад би оцењивач знао шта је уџбеник за ученике основних школа, а шта унутрство за учитеље, очевидно не би и оваку погрешку учинио. А овако.....

7. Оцењивач не прави разлику између уџбеника за ученике основне школе, у којој раде деца са наставницима, и књиге за самоуке (стр. 638.), а ње има, само је треба знати. Треба ли му и то доказивати?

8. После оволиких педагошких погрешака, које је избацио оцењивач, он на стр. 639. у тачки 1. тврди „да су састављачи у главном

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.unib.rs

задовољили *педагошки* захтев при избору и редакцији читаначког градива (а у чему нису ни у главном?). — И он има смелости да тврди како су задовољени у главном педагошки захтеви!

9. По овоме стручном методичару српскога језика писмени састави почињу тек у I разреду средње школе!!

10. На стр. 615., где говори како су дијалекти погрешан говор и да треба читанкама да се деца унуте да *не греше у језику*, види се да не познаје положај школин према дијалекту и моћ њену према овоме.

11. Опет на стр. 615., оцењивач жали што „наше читанке нису удешене тако да се у чланцима поступно репрезентује примена граматичког градива, као што се може наћи у *читанкама туђих језика*, а на стр. 618. одушевљава се читанком „чувеног популаризатора“ Ш. Лебега, који је, вели, изабрао грађу по сасвим другом гледишту и за кога сам тврди да се у својој читанци при распореду градива не држи никаква реда ни дидактичког ни хронолошког!!!

12. После овако осведоченог педагошког знања није чудо што се овај господин на стр. 618. „не може довољно да надиви ваљаности француских уџбеника у сваком погледу, особито уџбеника за основне школе“!!!

II. Лингвистичке примедбе

На стр. 619. оцењивач прети „да ће изнети све погрешке, незнање и недоследности до ситница, при чем ће ипак пазити на најосновније недостатке, па чак ће и случајне погрешке „жигосати“. Види се да је био љут, па је изгледало да ће смрвити и састављаче и њихову читанку. Али кад се прочита и овај део његове оцене, налази се ово: а.) да је доиста и нашао и неке језиковне погрешке; б.) али да многа места наводи тек само да се нешто каже, јер ипак после свега филолошког разлагања, онако по филолошки додаје да може и тако као што је, да су све форме оправдане и т. д.; и в.) што још највише изненађује то је да као лингвиста нека места није разумео, па је баш и ту развијао читава правила, којима није било онде места. Боже, како може човек да погреша и кад много зна! И најзад г.) што је најружније овај *објективни и стручни* оцењивач бележио је лажно погрешке које не постоје у нашој читанци, па их је нама преписао. — Лепо је овај млади оцењивач отпочео своје „књижевне радње!“

1. Оцењивач налази да су умесне примедбе ранијих референата о распореду, вредности и примљивости (!) градива, али тврди да *нису ништа рекли о језику и свем што је у вези с њим* (стр. 619.). Не казујући шта је то све што је у вези с језиком, оцењивач се овде намерно послужио неистином, јер, прво, није могућно да није знао да је међу референтима био и један који српску лингвистику добро познаје и да

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

су по Његовим примедбама извршене ситније погрешке, јер крупнијих није било; а друго, и оцењивач сам на стр. 622. у 3. тачки ипак признаје да су и референти нешто о овоме казали. Али њему је ово требало, јер је хтео да покаже како он зна „све резултате данашње српске лингвистике“ и да је тиме стекао мајсторско право да пише српске читанке, па још и за основне школе.

2. Стил (стр. 620.) му се и допада и не допада, и одобрава га и не одобрава га. Међутим, кад би овај стручњак, „који зна све резултате данашње српске лингвистике“, знао и начин изражавања децјег у овим годинама и кад би био објективнији, онда би био одређенији у својој суду и не би се колебао на коју ће страну.

3. На стр. 619. тражи да састављачи буду и *коректори* и *редактори* текстова, а на стр. 622. тражи да се пише како је у оригиналу, али „да се у примедби стави како је правилно“. Он зна шта хоће, па стога овако и пише!

4. Кад треба да се нападне неки чланци, онда су састављачеви (стр. 620.) кад треба да се призна да су добри, онда „они нису поуздано њихови“, и „тешко може тврдити да су чисто њихови“ (стр. 639.), па мало ниже опет признаје да су њихови!

5. На стр. 639. тачка 2. вели: „најмање је погрешка или недоследности у језику“, а мало ниже, пошто је у 5 тачака побројао добре стране књиге, вели: „међутим недостатци претежу и чине ову, иначе солидну књигу, у оваком облику неподесном за ученике II разреда основних школа“!!!

6. На умесним примедбама састављачи немају разлога да не захвале оцењивачу, и да је ово била каква друга књига, а не уџбеник за ђаке II раз. основне школе, они би и сами позвали све објективне и незаинтересоване знаалце лингвистике да им кажу своје примедбе, јер би ове доиста допринеле самој ствари.

7. Али кад човек прочита пажљиво целу ову оцену г. Жив. Н. Стефановића, мора доиста да се запита у каквој је намери она написана: да ли у искреној жељи да се књига усаврши и да као таква боље послужи намењеном задатку, или ће ту бити који други лични разлог? На овако питање даје сам г. Ж. Н. С. одговор при крају своје оцене: „највећа је мана ове читанке, поред неподесног избора градива (распоред градива није толико важна ствар) оскудица филолошког знања, а оно је неопходно потребно при изради једне српске читанке“ и т. д.

Г. Ж. Н. С. овом оценом својом показао је надлежнима да он има поред педагошког и тога филолошког знања, дакле, он је и свој успех у скоријој будућности обезбедио. Добро.

Љ. М. Протић
В. Д. Стојановић

Б Е Л Е Ш К Е

БЕЛЕШКЕ ИЗ НАУКЕ И ПРОСВЕТНИ ЗАПИСИ

По школској статистици коју је објавило Бечко статистичко одељење било је у Аустрији 1902/3 године

У	ОСНОВНИХ ШКОЛА,	ГРАЂАНСКИХ ШКОЛА,	ГИМНАЗИЈА,	РЕАЛАКА,	УЧИТАЉ. ШКОЛА;
Чешкој	5123	432	62	32	24
Моравској	2430	136	30	26	9
Шлеској	512	13	7	4	5
Галицији	3956	48	32	7	14
Доњој Аустрији	1594	160	30	17	14
Горњој Аустрији	511	12	6	2	3
Салцбуршкој	166	5	2	1	3
Штајерској	856	14	9	3	5
Тиролоској	1601	4	11	4	7
Корушкој	366	6	3	1	1
Далмацији	365	6	5	2	2
Буковини	—	—	—	—	—
Аустријском приморју	—	—	—	—	—
Свега	17480	836	197	99	87
	18136				

*

Видимо дакле да у овим земљама има гимназија само два пута толико, колико реалака, а нешто више него два пута толико, колико учитељских школа, код којих су без сумње бројене и мушке и женске учитељске школе; једна учитељска школа пада од прилике на 200 основних и грађанских школа. а једна средња школа, гимназија или реалка, од прилике на 60 основних и грађанских школа. Сразмерно реалака има мало у Галицији (7:32) а највише у Моравској (26:30); у Чешкој (32:62) и Доњој Аустрији (17:30) има реалака нешто више од половине броја гимназија.

*

Број чешких средњих школа и средњешколских ученика — Почетком школске 1904/5 било је чешких (с чешким наставним језиком) у Чешкој 36 гимназија са 10089 уписаних ученика, а реалке 23 са 9789

ученика; у Моравској 16 гимназија са 5142 ученика, и 16 реалака са 4154 ученика; у Шлеској 1 гимназија са 226 ученика; свега дакле било је 53 гимназије са 15457 уписаних ученика и 39 реалака са 14293 уписаних ученика. Занимљиво је видети да је у Чешкој број реалаца само за 300 мањи од броја гимназиста, ма да број гимназија стоји према броју реалака као 6:4; у Моравској уз једнаки број гимназија и реалака број је гимназиста већи од броја реалаца за 628 ученика. Свакако чешка омладина врло живо посећује реалне средњешколске студије, па би се могло претпоставити да би и у самој Чешкој број реалаца знатно надмашио број гимназиста кад би било више реалака.

*

Књиге у Француској 1903. — На 9674 књига које су 1903 изишле у Француској било је 291 историско дело и биографија, 1226 медицинских дела, 1218 педагошких. Од 1757 књижевних производа био је 591 роман. Од 788 дела са верском тенденцијом било је 754 католичких, 33 протестантска, и 10 еврејских.

*

Гробље књига — Тако назива Е. Морел гигантску народну библиотеку у Паризу. У њој има само 300000 историских дела. 1897 године било је у њој 116824 романа.

*

Број слушаалаца — филозофа у Загребу све више расте. — У зимском семестру 1904/5 уписало се на филозофски факултет загребачки слушаалаца филозофа: редовних 207, и 18 ванредних, свега дакле 225, не рачунајући ту шумаре и апотекаре. Занимљиво је забележити колики је број тих слушаалаца у Загребу био за последњих 16 полгођа

зимски семестар	1896/7	редовних	100	ванредних	16	Свега	116
летњи	"	"	87	"	9	"	96
зимски	1897/8	"	89	"	11	"	100
летњи	1897/8	"	88	"	4	"	92
зимски	1898/9	"	71	"	11	"	82
летњи	1898/9	"	69	"	6	"	75
зимски	1899/900	"	69	"	7	"	76
летњи	1899/900	"	74	"	4	"	78
зимски	1900/1	"	89	"	5	"	94
летњи	1900/1	"	88	"	9	"	97
зимски	1901/2	"	111	"	6	"	117
летњи	1901/2	"	113	"	4	"	117
зимски	1902/3	"	129	"	19	"	148
летњи	1902/3	"	131	"	14	"	145
зимски	1903/4	"	154	"	20	"	174
летњи	1903/4	"	147	"	14	"	161

*

Северни пол — Познати испитивач ледених крајева, Американец Реагу, у велико се припрема за експедицију на северни пол, коју намерава предузети у лето 1905 године. Он мисли кренути уз обалу Гренланда, па од најсеверније тачке тога острва покушаће да се пробије саоницама до пола. Собом ће повести четрдесет људи и једну колонију Ескима, коју ће оставити на путу са великом резервом хране, угљена и других потребних

ствари. Користећи се свим досадашњим искуствима гледа нарочито да му брод буде јак, да не би пресуо под притиском ледених поља, кад настане оно страховито стезање и комешање на површини те преко ноћ ствара и руши читава брда од леда и преиначује сву околину. Лађа Reary-ева јака је 1400 коњских снага. Брод је дугачак 54 метра, широк 10, а носи 1500 тона. Експедиција ће понети потребне хране за две године.

*

Крвно сродство између човека и мајмуна — Енглец Nuttall испитивао је степене сродства између човека и разних мајмуна. Он је потанко испитао крвно сродство међу животињама на 900 разних врста крви са 16000 реакција и успехе тога свога проучавања изнео је у једној посебној књизи. Резултати до којих је дошао потпуно се слажу са фактима већ утврђеним у науци. Крвно сродство човеково с мајмунима старог света (шимпанз, орангутан, и т. д.) најјаче је, слабије је с павијаном; још слабије с мајмунима новог света и хеналидима а никакво или готово никакво с полумајмунима.

*

О радијуму — Испитивачи радиума *Elster* и *Geibel* доказали су особитим апаратом, који су сами изумели, да из коре земљине трајно избијају радијумови зраци. Проф. Haimstedt из Фрајбурга опет претреса питања, јесу ли радијумови састојци земљини узрок високе температуре у унутрашњости њеној. Он чак држи да је могуће, да је радијум главни састојак земаљске масе у унутрашњости. Dr. Liebenow напротив рачуном доказује да би релативно мала количина радијума у унутрашњости земље била довољна да трајно очува ону температуру у њој.

*

Настава за слепе — На целој земљи има 400 школа за слепе. Немачка има 35 школа са 2500 деце, 26 склоништа са 11000 деце, 105 учитеља и 123 помагачице. Годишње троши 2600000 марака. Од тога је приватан прилог 1200000. Аустрија има 11 школа за слепе са 700 деце и 11 склоништа са 400 деце. У целој Европи има 180 школа за слепе и 140 склоништа.

*

Учитељи у Бугарској — имају 77 подружина са 2865 чланова. Фонд друштвени износи 43790 лева. Удружење је за свог десетогодишњег онстанка издржавало 324 вечерње школе и 56 недељних, држало је 789 предавања, 221 забаву, 415 позоришних представа за народ, 379 дечјих забава, основало је 151 јавну књижицу и читаоницу, осим тога стварало је друге хумане установе (кухиње, школске лекарице, лутрије за добротворне циљеве и др.). Орган удружења је „Съзнание“, и излази шест година. Уредник му је потпуно самосталан, Удружење му даје 3000 лева годишње, да би се могао посветити само томе раду и водити га што независније. Све имање друштвено износи 62113 лева.

*

Непрекидно трајање наставе у Немачкој — У ХанOVERу су питали родитеље ученика који иду у грађанске школе, да се изјасне о непрекидном школском времену. 16112 родитеља одговорили су да пристају на наставу која би трајала до једног сахата по подне, а само 702 било их је против овакве наставе. — У Мајнингену мисле да уведу непрекидну наставу,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

јер су уверени да је обука после подне абнормална. — У Швабаху говорили су о овом питању у општинској седници, и начелник Dimber истакао се као одушевљени присталица неразделеног, непрекидног школског времена, док је опет школски саветник Henzold тражио да се са овим решењем не хита, док се о томе не изјасне и други градови. — У Минхену на Терезијиној гимназији јавило се толико ученика за непрекидно трајање наставе, да су морали отворити паралелне разреде. — И ректорско друштво покрајине саксонске једногласно је изјавило у једној својој скорашњој седници да пристаје на непрекидну наставу. — Извештаји из места, у којима је већ уведена нераз- двојна настава, као у Халу, Торгецу, Ајленбергу и т. д. врло су повољни. Председник је овлашћен да умоли владе у Магдебургу, Мерзенбургу, Ер- фурту не би ли и оне што пре укинуле неплодно, тешко а здрављу шкод- љиво обучавање по подне.

*

Срце од Едмонда де Амичиса (које је преведено и на српски) дожи- вело је да се оштампа у 301000 примерака. Оно је досад преведено на 22 језика. Ово је дело изишло 1886 године. У Француској доживело је 66 из- дања, а у Немачкој 33.

*

Школска статистика — На крају школске 1902 — 3 године било је у Хрватској и Славонији 1412 нижих основних школа и то: 1337 општих јавних, 41 јавна конфесионална и српска аутономна, и 34 пучке школе. По једна школа долази на 30 квадратних километара, и на 1700 станов- ника. По полу било је тих школа 58 за дечаке, 57 за девојчице и 1222 и за девојчице и за дечаке. По броју наставника било је 775 школа сједним, 359 с два, 76 са три, 107 са четири, 16 са пет и 4 са шест наставника. По наставном језику било је општих народних школа 1033 са хрватским и српским, 22 с немачким, 7 с мађарским, 2 са румунским и 3 са словачким наставним језиком. По трајању наставе било их је 1148 са посеведневном и 189 с полудневном наставом. Од конфесионалних школа било је по настав- ном језику 25 хрватских, 42 српске, 10 немачких и 6 мађарских, а по вероисповести биле су 3 римокатоличке, 22 православне, 12 евангеличких и 4 израјљске. Од приватних школа било је по наставном језику 17 hrvat- ских или српских, 6 немачких, и 11 мађарских; по вероисповести 30 римо- католичких, 1 православна, 2 евангелске и једна израјљска; по издржавању свом издржавано их је трошком појединих лица 27, трошком верских оп- штина 2, и 5 трошком духовних редова. Од приватних школа 5 их је имало право јавности.

За *издржавање* општих основних школа потрошена је школске 1902—3 сума у износу 3998605 круна. Од те суме долази на плате учитељске 2849903 кр., за подмирење стварних трошкова 806.558, и за ванпредне издатке 342144 круна. На једног учитеља је у средњу руку издатак 1144 кр., на једну школу долази 2589 круна редовних трошкова, на једног ђака 17.⁶³ круна, а од укупног броја становништа на сваког долази по 1.⁶⁶ кр. трошка. У јавним основним школама радило је 1517 учитеља и 2356 учитељица, и 38 вероучитеља.

За школовање било је деце свега 267.489 и то 142030 мушкарца и 125459 девојчица,

Виших основних школа било је 29, и то 17 менавитих и 12 девојачких. За издржавање виших основних школа потрошена је сума новаца у износу

200 024 круно. Учитеља и учитељица на овим вишим школама било је 180 а ученика и ученица 3119. — Забавишта било је 29, а чувалишта 7 са 6 учитељица и 1793 деце. Женских стручних школа било је 22 са 1543 ученица.

Осим ових школа постоји у Загребу завод за глуво-нему децу, који се издржава о земаљском трошку, завод за васпитање следе деце, који се такође издржава о државном трошку; женска стручна школа; приватна женска стручна школа у манастиру милосрдних сестара, женски лицеј.

*

Огроман канал — Док се један огроман рад, након толиких препона и изненадних сметњи, примиче крају: *Симилонски тамник*, дотле ће већ бити готов пројекат за други ванредни технички подвиг. William Garshin, по одобрењу енглеске владе, довршава пројекат о уређењу Белог Нила. Она велика маса воде што се излива из језера Викторијина и Албертова у Бели Нил не натаца ниске равни, јер пролази преко големих мочвара близу Фашоде које је упију. Да доскочи томе Garshin ће измаћи ток Нилов од баруштина и саградити канал, а да уреди ток воде у њему направиће уставе на ушћу у језеро. Ово предузеће стаће на 3 милијарде франака. На овај ће се начин добити за ратарство неколико милијуна хектара плодне земље која је досада лежала пуста и мртва.

*

Метарски систем — Познато је да у Енглеској и у појединим колонијама није још законом уведена *метарска мера*. Сад је парламенат у Новој Зеландији први решио да се остави стара, непрактична мера а уведе метарска. И у Петрограду ове ће се зиме претресати, да ли да се и у Русији свуда уведе метарска мера.

*

Језеро Чад у Африци — Француски су официри последњих година тачније испитали чадско језеро и утврдили, да се језеро знатно сузило и свој облик сасвим променило. Има скоро 30 година како је ово сужавање отпочело, али не напредује непрекидно, и изгледа да је 1897 године било особито јако. Узрок је томе испаравање и продирање воде у земљу, услед чега језеро губи више воде по што му придолази. Кад се то двоје изједначи, престаће се и језеро смањивати.

*

Прадомовина Аријеваца — D-г Ludwig Wilser један од првих бораца за идеју да Аријевци потичу из Европе а не из Азије издао је скоро, као плод двадесето-петогодишњег проучавања опсежну књигу („Die Germanen“ Beitrage zur Volkerkunde) у којој на основи антрополошких, археолошких и историских података доказује ту идеју. По њему имају три расе људске: homo europaeus (бели човек), homo niger (црни човек), homo brachy cephalus (широко главни човек) и сва та три соја људска налазе се у Европи за каменог доба, кад је већ било и мешаних раса: homo mediterraneus и homo alpinus. Мешање појма расе с појмом народа и језика проузроковало је у науци врло жалосних забуна, с тога треба имати на уму, да је „раса (сој)“ чисто природно званствени појам, а „народ“ језичко историски, „држава“ пак правно политички.

*

200 годишњица немачких новина „Vossische Zeitung“ прослављена је 29 октобра о. г. по новом у Берлину. Тога ради издана је књига о постанку просветни гласник, П. књ., 6. св., 1904.

и раду овог листа за ових 200 година. Правац је њихов либералан, како га је велики немачки књижевник и песник Lessing у своје време одредио.

*

Сатурнов месец — Проф. Pierkering на Harvardsk-oј опсерваторији открио је девети Сатурнов месец. Приближна даљина овога трабанта око 13 милиуна километара, а време за које обиђе једном око планете 440 наших дана. Најближи Сатурнов месец је Минос, чија је периода 22 сахата.

*

Проналазач телеграфона — Данац Poulsen открио је како се на прост начин могу изводити непрекидни електрични таласи. Помоћу овога његова изума моћи ће се телеграфовање без жица тако удесити, да непозвани не могу хватати депеше, а и телефони без жица моћи ће се постављати на овећој даљини, па и управљање лађама и пуштање торпеда без директне везе постаје практично могуће. Саставило се већ и једно међународно друштво да се тим изумом користи.

*

Професор Duvavan је открио на острву Цејлону неке мале, црне ваљкасте кристале, који садрже до 75% торијева оксида. Овој новој врло радиоактивној руди дао је он име *торијанит*.

Француз *Albert Nodin* изнашао је нову руду *nodium*, сличну алуминијуму, само још лакшу; она је веома чврста и сјајна и моћи ће се употребити најзгодније за грађење вагона, бродова, и т. д.

*

О Кант-Лапласовој теорији — Познати научник Francis Nippher испитивао је последњих година основаност Кант-Лапласове теорије о постању сунчаног система, и на основу дугих проучавања и опита одриче јој истинитост. Како је познато, по тој теорији све планете с трабантима сачињавале су некад са сунцем огромну усијану масу, која се окретала око себе. Линеарна брзина појединих слојева њезиних била је различита: што даље од средиштва све већа, стога, кад се та кугла услед хлађења и теже почела стезати и спољашњи слојеви приближавати средишту, претицали су ови ниже слојеве и услед центривугалне силе одбили се од њих, те најпре направили око магнице прстен (као што се још види на Сатурну). Тај се прстен доцније раскинуо и честице које су се тада у једнакој даљини од средиштва окретале, скупили су се непрестаним сударањем и стезањем у једно небеско тело. Тако је постала прва, данас најдаља сунчева планета, па редом, на исти начин, остале, а од њих су се опет отргли истим процесом њихови месеци, сателити или трабанти. Сада Nippher на основу других рачуна и разматрања тврди, да би реткост маса на најкрајњим слојевима оне огромне масе била тако велика, да је немогуће замислити, да би се од њих икада могла направити икоја данашња планета. С тога он сасвим одбацује претпоставку о изворном усијаном стању сунчаног система и нагиње теорији сина Дарвинова, по којој су све планете па и само сунце постале сударањем метеора, који су кружили по васељени. По мишљењу њихову нити је потребно, нити је вероватно, да је наша земља икад била усијана, чак и сунце било је тврдо тело онда кад је Меркур, сунцу најближа планета, постао одспољашњег роја метеора.

Основна је погрешка Nippher-ова разлагања, што није узимао у обзир врђење масе, што је опет главно у Кант-Лапласовој теорији, већ је само

испитивао, како би у једној космичкој непомичној кугли били подељени у разна времена и на разним местима густоћа и температура, кад би се кугла услед саме теже стезала.

*

Помрачење сунца — Потпуно помрачење сунца повраћа се за једно исто место сваких 200 година. 1905 године такво помрачење видеће се у августу месецу у јужним крајевима Далмације. Научни свет већ се припрема да што боље проучи ову појаву зарад решења многих тамних питања у науци. Lick-ова опсерваторија у Америци изаслаће три експедиције с главним задатком да реше питање има ли између сунца и Меркура још која планета.

*

Религијско-историски конгрес — Други религијско-историски конгрес, на који су се скупили били научници са свих страна света, одржан је недавно у Базелу, у Швајцарској. Проф. *Sarasin*, говорећи о верским начелима најнижих људских раса, задржао се на Ведима, становницима острва Цејлона. И ако је ово племе интелигенцијом и етиком на примитивном степену, ипак поштује гуђу имовину, и не зна ни за крађу, ни за лаж — дакле сасвим супротно углађенијим и просвећенијим народима, којима је лаж основа друштвенога живота. Веди немају никакве идеје о врховном бићу, ни о сужеверју, ни о духовима, и сва се њихова вера састоји у некој тамној слутњи о животу после смрти, ради чега и међу поред мртваца хране. — Проф. *Dieterich* зборио је о „вери мајке земље“. Да су народи држали земљу за мајку, од које су примили душу и којој опет треба и да је врате, види се из обичаја свију народа, па је траг о томе остао и дан-дањи у говору и најпросвећенијих народа. — *Curtiss* је доказивао да је прва вера семитских народа била иста као и вера других примитивних народа. — Др. *Jeremias* је расправљао о монотеистичким струјама у вавилонској вери, које су тек у израњској завладале а у хришћанској дошле до пуне снаге. — Проф. *Schröder* говорио је о веровању азиских народа у једно врховно биће. Он вели да се кореном вере има сматрати не само култ природе и душе, него и веровање у једно врховно и добро биће. Ако се ово последње веровање споји с првим, тада се добија појам онога великога духа који на небу борави. Азиске вере су такве. На пример индијске вере признају Варуна као небескога бога и чувара реда у природи и у људском животу, тако је исто и Ахурамазеја небесни бог и чувар реда, а тако и Зевс и Јупитер који имају још и атрибуте рата као и германски богови *Ziu* или *Eri*. Није тако код словенских народа, код којих је бог заштитник реда али без ратничког атрибута. По овоме проф. *Schröder* дели Аријевце у две гомиле: *источну*, чији је бог добар и благ, и *западну* чији је бог још и ратоборан; а такви су — вели овај Немац — и народи источни без енергије и без смисла за јавни поредак, а западни ратоборни и прикладни за државно јединство. — Проф. *Denssen* изнео је велике заједничке идеје хришћанства, браманства и будизма. — Проф. *Guimet* доказивао је да се само у браманству може наћи кључ науци кинескога филозофа *Lao-Tseu*, једнога од највећих људских генија, јер је тај верски реформатор црпао своје идеје о толеранцији и љубави према деци очито из индских књига. — Проф. *Mahler* расправљао је о знаменитости календарских датума и свратио је пажњу света на чињенице, да „хришћански мртви дан“ пада тачно у дан египатског „отварања гробова“ и да хришћани светкују Божић и Ускрсе истога дана када су Египћани светковали Хора, сина божјега.

Учитељи основних школа на великим школама — У „Конзервативном друштву“ у Дражђанима расправљано је питање о фреквентацији немачких учитеља основних школа на разним великим школама. По извештају предавача и посланика Беренса на лајпцишком универзитету студирају у овом зимњем семестру 114 учитеља саских основних школа и то са тако добрим успехом да могу осталим студентима служити за пример. Извештач је похвалио љубав ових младих људи за науком, али је уједно напоменуо, да чврстоћа карактера и вештина у настави нису увек последица нагомиланог знања. И мање даровити учитељи, без универзитетске спреме, наравно ако су савесни и одани својој позиви, могу да послуже за доказ, да је великошколска теоретска спрема при основношколској настави сасвим без сврхе. Без сумње, да тако мисле и сами учитељи—студенти, чија је једина сврха, да можда дођу до боље плаћеног положаја. Види се, да у Саској баш нису расположени према амбицијама младих учитеља и да гледе, да им, ако не баш сасвим затворе врата универзитета, а оно да им отештају приступ и да број њихов редукују.

*

Јевреји на руским универзитетима — Руски министар просвете новиско је на појединим универзитетима проценат Јевреја, којима је дозвољено да се упишу као редовни ученици и то на петроградском универзитету од 3% на 3·5%, на кијевском, варшавском и одеском од 10% на 15%, на казанском, харковском и јурјевском од 5% на 7%.

*

Мађарске школе у Хрватској и Славонији — У Хрватској и Славонији, где се поред српског језика, највише да допустимо, још и немачки чује отворено је у кратком времену 13 мађарских школа и то у: Митровици, Руми, Вуковару, Дољу, Ипђији, Коричанима, Никинцима, Градини, Палисалашу, Ревечу, Чемерници, Брезовици и у Нашицама. Да би Мађари могли ове школе у опште за печију потребу отворити, морали су по најпре чисто српске крајеве колонизовати мађарским Јеврејима, железничким чиновницима и служитељима. А како стоји са школама српских староседеоца? Оне су истина законом дозвољене, држава шта више из буџетских обзира има од њих и користи али се оне не само не отварају, него се угушују и онде, где их је до сада било.

*

Број ђака у пештанским основним школама — Ове године уписано је у пештанским основним школама свега 336811 ђака, за 28.712 више него прошле године. Од овога броја долази на мушкарце 171.358, а на девојчице 165.453. По матерњем језику било их је: Мађара 180.017; (+ 14.978); Немаца 55.495 (+ 3.652); Румуна 32.143 (+ 2.340); Словака 44.110 (+ 5.098); Срба 3.781 (+ 791); Хрвата 5.421 (+ 455); Русиња 10.711 (+ 1.375); Талијана 5.113 (+ 23).

По вероисповестима било их је: Римокатолика 173.948 (+ 15.496); Унијата 32.768 (+ 3.903); Православних 21.369 (+ 1.161); Евангелика аугебуршке конфесије 19.996 (+ 724); Евангелика реформованих 57.905 (+ 5.359); Унитарца 5.563 (+ 198); Јевреја 25.234 (+ 1.880) и осталих вероисповести 28.

По разредима уписано их је у: I. разред: 79.216 (+ 3.422); у II. разред: 64.586 (+ 5.523); у III. разред: 55.229 (+ 5.011); у IV. разред: 42.247 (+ 4.379); у V. разред: 22.595 (+ 3.079) и у VI. разред: 9.981 (+ 1.367) — свега: 273.845 (+ 22.781).

У поновне школе примљено је и то: у опште продужне школе 17.411 (+3.303); у пољопривредне продужне школе 45.546 (+3.628) — свега: 62.957 (+5.931). Број учитеља и учитељица у свима пештанским основним школама износио је 4.900.

*

Дуван и школа — Недавно је изашла у једном енглеском листу озбиљна опомена, намењена родитељима и учитељима оних ученика, који се без обзира на доба старости њихове, навикли да пуше дуван у облику цигарета. У тој се ономени међу осталим и ово вели. Између свију начина пушења дувана најомиљеније је код омладине пушење цигарета (дуван умотан у хартију), али је и најштетније и најопасније. Никотин т.ј. дувански отров, врло штетно утиче на живчани систем. Лако дрхтање руку, рђав вид, неправилан откуцај срца, поремећено варење у стомаку, слузав језик, промукло грло, све су то последице силнога пушења цигарета. Од пре су деца за свој петнарац куповала шећера или печеног воћа, па су бар нешто хране у стомак примала, а данас видиш сваког жутокљунца са цигаром у усти. Због тога и изгледају тако мршава и дегенерисана. Лекар једне енглеске дечје болнице у унутрашњости износи нам пред очи жалосну слику тамошње деце, која су пушењем цигарета добила са свим испијено старачко лице. Лекари су увек осуђивали омладину што у опште пуши дуван. Сада је ово зло због пушења цигарета још већма ухватило корена.

У првој години јалског универзитета предузето је прегледање ученика и показало је за испитивача и лекара врло занимљиве резултате. Сви ови ђаци прегледани су и кроз свих 8 разреда гимназија и после 8 година показала се између пушача и непушача ова разлика. Од непушача њих су 24% постали тежи, 37% виши, 42% шири у пасу, којима су се и паућа раширила за 8-36 кубичних цалаца. Америчко законодавство узело је у обзир штетан утицај дувана на телесни и душевни развитак омладине, па је забранила продају дувана младићима испод 15, а у неким савезним државама чак и испод 18 година.

Норвешки сабор предузео је драстичне кораке, да сузбије пушење дувана. Он је просто наредно, да полицијни органи, чим опазе да недорасла деца пуше, да им цигарету или лулу из уста истргну.

*

Школски вртови за малу децу — Ови вртови у Америци хватају све више и више земљишта. Друштва која су на се узела бригу и старање око овога веома су многобројна, и могу се похвалити да им посао добро иде. Ове баште намењене су нарочито најмањој деци, од шест до осам година. Свако дете мора да води свој дневник сваког дана редовно, бележећи у њ све што је тога дана видело или урадило на оном малом простору земљишта. Прилежност и озбиљност, коју деца уносе у ову врсту рада веома су похвалне. Неколики из ових дневника показују да деца постају све то паметнија и да им је из дана у дан све лакше.

*

Снага у инсеката — Једна муха може да држи међу ногама једно дрво од жилице. Ако сравнимо човечју снагу са мухом, онда би човек требало да носи на рамену греду од 8,50 метра дужине и 0,40 м. ширине. — Био би апсурд и помислити да човек може прескочити Ајфелову кулу у Паризу. Ну човек би њу могао прескочити, само кад би имао, према својој

расту, толико снаге, колико има једна бува, јер она прескаче двеста пута већу висину, но што је сама висока.

*

Тежина мозга — На свету имају само две животиње, чији је мозак тежи од човечјег, а те су животиње: слон и кит. Али кад се узме у обзир њихова величина према човечјој, онда им ипак мозак заостаје.

*

Најбржа животиња — Од свих животиња што лете најбрже лети муха. Она у минуту замане осам стотина пута својим крилима и за то време може да прелети од 20—25 метара, а кад је ко гони може и до 30 метара простора у секунди да пређе.

ПРОСВЕТНИ КОВЧЕЖИЋ

Занимљива молба г. Министру просвете — Из једнога села у подрињском округу стигла је молба у септембру ове године од једне свршене ученице основне школе, која моли да буде постављена за учитељицу другог одељења у школи у њеном селу.

„Сав посао као наставница вршићу бесплатно сем квартирину ћу тражити“, вели она. Затим каже још и ово: „из дубине срца свога била би рада да се посветим учитељском послу“. У молби је истакла да је основну школу свршила одлично, да чита књиге за средње школе и да ће у одређено време подлагати и учитељски испит.

Каква ли би она била учитељица, кад би јој било учињено по молби!

*

Школа за неписмене младиће — У Рајстовцу (окр. врањски) отворио је учитељ школу за неписмене младиће и одмах отпочео рад. До сад се уписало 20 младића да уче.

*

Заслужни људи за подизање школских зграда у округу пиротском — 1. септембра о. г. известно је школски надзорник г. Министра просвете да су за подизање школских зграда у округу пиротском у току прошле школске године заслужни ови људи: г. Таса Живић, народни посланик и г. Маринко Соколовић, председник општине у Белој Паланци, г. Никола Поповић, председник општине у Вел. Бовинцу, г. Јован Р. Крстић, председник општине богдановачке, г. Алекса Поповић, председник општине у Белој Води, г. Милан Ранчић, бив. председник у Смирдану, г. Јован Цветковић, председник општине у Бериловцу и г. Стојан Петровић, учитељ у Темској.

„Да њих није било, не би се подигле нове школе у њиховим местима онако брзо“.

*

Добри људи — У Сечој Реци (окр. ужички) предат је школи сав новац по буџету за ову годину до 10. октобра ове године. И за раније го-

www.unidice.org
 Школа је потпуно измирена. Заслуга је за ово председника општине г. Сретена Томића и општинског благајника г. Благоја Ерчића. Они су у овом погледу први у ужичком округу вели председник окружног одбора. и зато их је предложио да се јавно похвале.

*

Школи у Рткову (окр. крајински) предат је сав новац по буџету за 1904 год. још 30. августа ове године. За ово су заслужили похвалу председник општине г. Лападат Д. Томић, општински благајник г. Димитрије Роскић и писар г. Петар Д. Поповић.

*

Школски надзорник у Зајечару актом својим од 30. августа о. г. известио је г. Министра да је школи у Заграђу предат сав новац по буџету за раније као и ову годину до 30. августа. Заслуга је за ово: г. Јована Ненића, председника општине и писара општинског г. Живана Тошића. Зато је објавио предложно за одликовање похвалницом.

*

Г. Драгутин Перунчић, благајник слатинске општине, предао је школи сав новац по буџету за ову годину. Он је и прошле године био одан пријатељ своје школе зашто га је г. Министар одликовао похвалницом. Председник окружног школ. одбора овога пута предложио га је за још веће одликовање.

*

У Дубравици (окр. пожаревачки) школа је до 10. окт. мес. добила сав свој новац по буџету за прошлу (1903.) и ову (1904) годину у суми 3.695 динара.

За ово су заслужни: г. Јов. Стојановић, председник општине, г. Таса Јосић, општински благајник и г. Милован Радојичић' општ, писар.

*

Вечерња школа у Вел. Бољинцу — Од 20. октобра о. г. отворена је у Вел. Бољинцу (окр. пиротског) вечерња школа. Њу ће походити ученици који су свршили основну школу и сви неписмени младићи који су ради научити да читају и пишу. У овој школи радиће се сваки дан од 5—7 часова у вече по жељи родитеља, јер у то време немају ови дечаци посла код куће зими.

Школа ће 1. априла 1905. престати да ради.

*

Још 29. септембра о. г. примила је школа у Алдинцу (тимочки окр.) сав новац по буџету за ову годину, што је заслуга г. Стојана Манојловића, председника општине, кога је зато окружни школ. одбор предложио за одликовање похвалницом.

*

Народна књижница са читаоницом — На основи расписа г. Министровог од 19. октобра о. г. отворена је народна књижница са читаоницом при школи у Вел. Селу у округу пожаревачком. У школ. буџету за 1905. г. предвиђено је 50 дин. за набавку књига и листова као прва помоћ за ову књижницу. Све што се тражи правилима за ове књижнице урађено је те се може рећи да је ова књижница прва која је сад основана, па и отпочела да врши свој задатак.

предложен за награду). Ове године је г. Милисављевић продужио и даље да ради у том правцу. У прошлој школској години он је имао два разреда ове школе. У првом разреду имао је 23 ученика и 7 ученица (девојака). До краја школске године походили су 17 ученика и 6 ученица — У другом разреду било је уписано 10 ученика, од којих је свршило школу *осморо*. — У школи је предавано на првом месту читање, писање и рачун, па тек после најпужнији за живот потребни предмети — Успех је био и у овој шк. години у свему одличан, што само може служити на част г. Милисављевићу. Првом приликом проговоримо опширније о раду и програму у овој доста корисној и потребној школи у нас.

ЈАВНЕ ЗАХВАЛНОСТИ

Господ. Тома Димитријевић трговац из В. Младеновца о свом крсном имену Св. Николи, оденуо је топлим зимњом одећом два сиромашна ђака овдаш. школе. Одбор школски у име своје и у име наставника и ђака, изјављује Господ. Томи захвалност на учињеном дару.

Г. Рањел П. Ђурић, председник општине каланске у срезу власотинском, поклатио је књижици новоотворене школе у Преслапу XII коло књига Српске Књижевне Задруге.

Школски одбор изјављује г. Ђурићу искрену благодарност.

Господин *Филип ла Реногијер* познати и велики пријатељ нашега народа и наших школа, изолоо је послати преко г. Николе Капетановића, адвоката из Београда, и директора пиротске гимназије, 220 динара, да се подели сиромашним ђацима пиротске гимназије и пиротских народних школа. Професорски савет пиротске гимназије сматра за пријатну дужност да у име сиромашних ђака изјави најдубљу захвалност племенитом дародавцу.

Г. *Милорад А. Вујичић*, начелник окр. ваљевског, поклатио је школи суводањској прекрасну слику Илије Бирчанина, бесмртног претка неравне Подгорине. Одбор школе суводањске, изјављује Г. Вујичићу своју и ученика ове школе велику захвалност.

„*Просветни Гласник*“ излази у месечним свескама од 6 и више табака, на великој осмини. — Стаје годишње: за Србију 12 динара, за друге земље 15 динара (франака). — Претплата се шаље Управи Државне Штампарије Краљевине Србије у Београду. — Рукописи се шаљу уредништву (Министарство просвете и црквених цослова у Београду). Они се, на захтев писца, враћају.

Одговорни уредник **ВЛАД. Т. СПАСОЈЕВИЋ**
Краљице Наталије ул. бр. 82.

ШТАМПА
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

Три нове школске зграде у Лесковцу — За успомену на прославу Стогодишњице Првог Срп. Устанка под Вождом Карађорђеџем, вредни Лесковчани, предвачењем и озбиљним заузимањем председника општине града Лесковца г. *Мих. Ђ. Баба-Милкића* подигли су ове јубиларне године *три нове* школске зграде са 17 одељења, којима је летос положен темељ у присуству тадашњег Министра просвете г. Ђ. Давидовића и које су већ потпуно готове и примљене од стране одређене комисије. У исте су се и ђаци уселили и рад продужен.

На новим школским зградама стављене су мермерне *сиомен* — *плоче* са оваким натписом:

„1804—1904

„Општ. Лесковачка — Омладини Школској

„У спомен прославе Стогодишњице I Срп. устанка
под

Вождом Карађорђеџем

„А за време владе упука му

„Краља Србије

„Петра I“.

Вредност новоподигнутих зграда износи *скоро 100000* (сто хиљада) динара, по израђеном плану и предрачуњу.

Питање о подизању нових школских зграда овим је готово приведено крају, а кроз 2—3 године, док се буде подигло још 6 (шест) одељења, колико је потребно за сву децу (23 одељења) то питање биће сасвим скинуто с дневног реда и онда сва брига од надлежних биће упућена на *уређивање* и *украшавање* нових школских зграда.

Са оваквим *прегаоштвом* Лесковчани су показали да воде рачуна о будућности својој — о омладини својој и да се озбиљно брину за просвећивање њено. Таква брига и рад омладине заслужују *поштовање* и *признање*. Таквим *културним напоретком* доказује се да се иде *напред* са успехом.

*

Нова школска зграда — Мало и сиротно село Риљач, у срезу левачком, подигло је нову школску зграду, која ће му од сада служити као најдрагоценији украс. Зграда је летос у свему довршена, тако да се у почетку ове школске године отпочело у њој радити. Стаје око 11000 динара, а има две учионице, канцеларију и стан за учитеља. Заслуга за подизање ове школске зграде припада највише г. Пери Оролићу општинском председнику и г. Момиру Милисављевићу учитељу у истом месту. — Износећи ово ми упозоравамо већа и богатија места у нашој отаџбини, која још немају ваљане школске зграде, да слеђују примеру вредних и заузимљивих Риљчана.

*

Школа за неписмене одрасле *младиће* — Пре две године штампан је у овом листу реферат школског надзорника, за стари јагодински округ, како је господин Момир Милисављевић учитељ четвороразредне школе у Риљцу, поред редовне дужности, отворно био и *школу за неписмене одрасле младиће* и како је у том послу постигао *одличан успех* (због чега је био

www.приложен за награду). Ове године је г. Милисављевић продужио и даље да ради у том правцу. У прошлој школској години он је имао два разреда ове школе. У првом разреду имао је 23 ученика и 7 ученица (девојака). До краја школске године походили су 17 ученика и 6 ученица — У другом разреду било је уписано 10 ученика, од којих је свршило школу *осморо*. — У школи је предавано на првом месту читање, писање и рачун, па тек после најпужнији за живот потребни предмети — Успех је био и у овој шк. години у свему одличан, што само може служити на част г. Милисављевићу. Првом приликом проговорићемо опширније о раду и програму у овој доста корисној и потребној школи у нас.

ЈАВНЕ ЗАХВАЛНОСТИ

Господ. Тома Димитријевић трговац из В. Младеновца о свом креном имену Св. Николи, одену је топлом зимњом одећом два сиромашна ђака овдаш. школе. Одбор школски у име своје и у име наставника и ђака, изјављује Господ. Томи захвалност на учињеном дару.

Г. Рађел П. Ђурић, председник општине каланске у срезу власитначком, поконио је књијници новоотворене школе у Преслапу XII коло књига Српске Књижевне Задруге.

Школски одбор изјављује г. Ђурићу искрену благодарност.

Господин *Филип ла Ренотијер* познати и велики пријатељ нашега народа и наших школа, изолео је послати преко г. Николе Капетановића, адвоката из Београда, и директора пиротске гимназије, *220 динара*, да се подели сиромашним ђацима пиротске гимназије и пиротских народних школа. Професорски савет пиротске гимназије сматра за пријатну дужност да у име сиромашних ђака изјави најдубљу захвалност племенитом дародавцу.

Г. *Милорад А. Вујичић*, начелник окр. ваљевског, поконио је школи суводањској прекрасну слику Илије Бирчанина, бесмртног претка неравне Подгорине. Одбор школе суводањске, изјављује Г. Вујичићу своју и ученика ове школе велику захвалност.

„*Просветни Гласник*“ излази у месечним свескама од 6 и више табака, на великој осмини. — Стаје годишње: за Србију 12 динара, за друге земље 15 динара (франака). — Претплата се шаље Управи Државне Штампарије Краљевине Србије у Београду. — Рукописи се шаљу уредништву (Министарство просвете и црквених послова у Београду). Они се, на захтев писаца, враћају.

Одговорни уредник **ВЛАД. Т. СПАСОЈЕВИЋ**
Краљице Наталије ул. бр. 82.

ШТАМПА
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СПИСАК КОЛЕОПТЕРА У МУЗЕЈУ СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

ОДРЕДИО

Недељко Кошанин

У опису свога балканскога пута 1835. год. *Имре Фривалдски*¹⁾ помиње и четири врсте колеоптера, које је видео у Србији на путу између Београда и Јагодине. То је у исто време и први податак о колеоптерима Србије, који је мени познат. 1858. скупљао је у околини Мајдан-Пека *Х. Цебе*²⁾, из чије су збирке *Шаум*³⁾ и *Краи*⁴⁾ описали неколико нових врста. Први податак на српском језику о колеоптерима наше земље оставио је *Панчић*⁵⁾. Он у својој монографији о живим песковима помиње и три колеоптера (*Ateuchus sacer* L, *Polyphylla fullo* L и *Anomala (julii)* Payk) aenea Degeer, који се на живим песковима виђају. После овога скоро за тридесет година не налазимо никаква спомена о нашим бубама. Тек 1891. саопштава *Михаило Бобић*⁶⁾ у својој професорској теми „Колеоптера у Крушевцу и околини“ опис 125 врста из 22 фамилије⁷⁾. У последњој деценији српске су колеоптере живље прикупљане поглавито иницијативом босанско-херцеговачког музеја у Сарајеву. Тако је 1894 године по наредби овога музеја скупљао у околини Пожаревца, Ниша, Беле Паланке и на Сувој Планини *Морис Хилф*,

¹⁾ *Frivaldszky Imre: Köslések a Balkány vidékén tett természettudományi utozásról, у A magyar tudós társaság evhönyvei. Budán' 1835. стр. 235.*

²⁾ *Панчић* (Гласник Срп. Учен. Друштва, 1869. стр. 65.) вели за Цебеа да је ентомолог, међутим он је био само скупљач.

³⁾ *Schaum, „Beiträge zur europäischen Käferfauna.“ у Berliner Entomologische Zeitschrift, 1859. стр. 42—59 и 1862. стр. 263.*

⁴⁾ *Kraatz, G. D-r:* на истом месту и под истим насловом, 1862. стр. 263—272.

⁵⁾ *Панчић:* „Живи песак у Србији,“ 1863. стр. 33.

⁶⁾ *Бобић, Мих:* „Колеоптере у Крушевцу и околини,“ Наставник, 1891. стр. 451. и 533.

⁷⁾ *Г. Ауфелбеку* је овај рад зацело био непознт, кад га у своме најновијем делу и не помиње.

а обилат материјал музеј је добио још и од *Меркла, А. Хенша*, а особито од *О. Рајзера* са његових орнитолошких екскурзија по Србији у годинама 1899 и 1900. Од овога материјала публиковао је *Виктор А-фелбек*⁸ 1898 у своме раду: „К познавању палеарктичких куркулионида“ 40 врста рилаша из Србије, међу којима и *два нова*. Исти писац⁹ објавио је 1902. једну нову врсту с *Копаника* (*Trechus serbicus* Apfbk), а ове године¹⁰ у првој свесци свога дела о колеоптерама Балканскога Полуострва наводи 302 врсте из Србије, од којих су 252 само из фамилије карабида.

У септембру и октобру ове године објавио је кустос угарског народног музеја у Пешти *Е. Csiki*¹¹ 149 врста колеоптера, које је у прошлој години скупио у околини Београда, Ниша, Пирота, Тополнице, Рупља и Враће хелиптеролог д-р *Геза Хорват*. У овој збирци, која је својина мађарског народног музеја, Чики је нашао две новине за науку (*Carabus Ulrichi* var. *pernix* Csiki и *Platynus serbicus* Csiki).

Збирка колеоптера која је данас својина Музеја Српске Земље била је највећим делом моја. Прикупљање сам отпочео још 1898 и наставио до 1904. с прекидом у 1901 и 1902. Моје прикупљање прости-рало се нарочито на околину Београда, за тим на простор Београд-Смедерево, околину Голуца, Кладова, Зајечара и Кљажевца, Соко Бање, Алексинца, Ниша, Рибарске Бање, Крушевца, Крајева, Чачка, Овчара и Каблара, планине Велике Ливаде више Иванице, Црепуљника, Радочела, Чечине и манастира Студенице. Кад је у прошлој години музеј почео од својих скупљача добијати и инсекте ја сам био његов препа-ратор за колеоптере. Највише материјала у овом погледу скупио је највреднији и најодушевљенији пријатељ музеја, г. Божа Драгићевић, марвени лекар из Враће. Околина ове вароши, за тим Сурдулице и Владичиног Хана и срез јабланички имају да захвале г. Драгићевићу, што су и у колеоптеролошкој фауни музејској тако добро заступљени. — Делу збирку колеоптера са *Копаника* добио је музеј од г. Влад. Брзаковића, подшумара. Малу али врло интересантну збирку из околине Пирота и са Старе Планине прикупио је професор г. Пера С. Павловић, управник музеја. Мале збирке добио је музеј још и из Звездана, Мале Јасикове (Крајина) и из Голуца од скупљача, чија су имена споменута на одређеном месту у овоме списку.

⁸ *Apfelbeck, Victor*: К познаванју palearktikičkih curculionida. Гласник Земаљ-Музеја у Босни и Херцеговини X, 1898, стр. 265.

⁹ *Исти писац*: Нове врсте колеоптера с балканског полуострва. Гласник Зем. Музеја у Б. и Херц. XIV. 1902. стр. 541.

¹⁰ *Исти писац*: Die Käferfauna d. Balkanhalbinsel etc. I Bd. Berlin 1904. (Fr-iedländer u. Sohn).

¹¹ *Csiki Ernő*: „Adatok Szerbia bogárfaunájához,“ у: Rovartani Lapok XI, 1904. стр. 147. и 157.

Може се дакле рећи, да је у овој — за сада свакојако још врло маленој — збирци представљена фауна колеоптера скоро целе Србије, изузевши њеног западног дела.

Особите прилике, које су ме у овој години биле потпуно одвојиле од мога стручнога посла, дале су ми уз помоћ Музеја Српске Земље могућности, да прикупљен материјал проучим и јавности предам. Све материјалне жртве, које су за овај посао биле потребне, поднео је сам музеј.

Већи део врста, које се у овоме списку наводе, одређене су у Мадарском Народном Музеју у Пешти и мени је особито пријатно, што и на овоме месту могу изразити своју најсрдачнију захвалност музејској управи на дивном пријему и кустосу г. Е. Чики, који се подвргао тешком послу, да целу збирку са мном прегледа.

Добротом г. Д-ра Живојина Ђорђевића, професора Велике Школе, стављена ми је на преглед и збирка покојног Д-ра Радмила Лазаревића, која је својина Зоолошког Завода Вел. Школе. Из ње је г. Чики¹² описао две новине (*Otiorrhynchus Lazarevičii* Csiki и *Carabus Scheidlereri* Panz var. *Košanini* Csiki) и ја сам поред њих у овај списак унео из поменуте збирке још и неколико врста, којих Музеј Српске Земље за сада нема. У списку је ово означено тиме, што поред имена врсте стоји у загради: збирка Рад. Лазаревића.

Београд, 10. новембра 1904.

Недељко Бошанин

ОБЈАШЊЕЊА

У овоме списку је поред имена места означено великим почетним писменом и име скупљача, који је ту врсту нашао. Где таквог писмена нема значи да је врста из моје збирке и да сам је ја нашао.

- П. — Пера С. Павловић,
- С. — Душан Стојићевић.
- Д. — Божа Драгићевић.
- Б. — Владимир Врзаковић.
- В. — Петар Вучковић, учитељ (Звездан).
- К. — Танасије Комарчић, учитељ (Мала Јасикова).
- Ј. — Драгомир Јекћ.
- Ст. — Миливоје Ставковић, ђак гимназије.
- М. — Михаило Бајлони.

¹² Csiki, E.: „Coleoptera nova e Serbia.“ *Annales musei nationalis hungarici*. 1904. П р. 591—596. Овде је саопштен опис и нове врсте *Phytonomus Horvati*, коју је Д-р Хорват нашао у Св. Петци 1902. г.

1. Cicindelidae

1. *Cicindela campestris* L. — Голубац 1898, Авала 1904, Звездан 1904, В., Сурдулица и Врање 1904 Д., Копанник 1903 Б., Ужице 1903.
2. *C. campestris* L var. *4-maculata* Beuth. — Копанник 1903 Б.
3. *C. litoralis* Fabr. var. *nemoralis* Oliv. — На дунавској обали у Београду, 1899.
4. *C. germanica* L. var. *protos* D. Torre. — Бањица код Београда 1898.
5. *C. silvicola* Latr et Dej. — Планине Овчар и Каблар и Велика Ливада више Ивањице 1898.

2. Carabidae

6. *Calosoma inquisitor* L. — Раковица 1904, Мајдан-Пек (збирка Д-ра Радмила Лазаревића).
7. *C. inquisitor* var. *coeruleum* Ragusa. — У збирци д-ра Р. Л., али без означаења налазишта.
8. *C. sycophanta* L. — Београд 1897, Каблар 1898, Звездан 1904. В.
9. *Procerus gigas* Creutz. — Мајдан-Пек (Збирка д-ра Р. Лазаревића).
10. *Carabus coriaceus* L. — Београд 1898, Авала 1904, Чечина 1898.
11. *C. caelatus* Fabr. — Чечина 1900, Авала и Кошутњак 1904.
12. *C. violaceus* L. — Топчидер 1899.
13. *C. violaceus* var. *vlasuljensis* Apflb. — Копанник (збирка Р. Лазаревића).
14. *C. cavernosus* Friv. — Копанник (збирка Р. Лазаревића).
15. *C. intricatus* L. Миџор (зб. Р. Л.).
16. *C. granulatus* L. — Мајдан-Пек (зб. Р. Л.).
17. *C. catenatus* Panz. — Копанник 1903 Б.
18. *C. Ullrichi* Germ. — Београд, Авала 1904; Врање и Владичин Хан 1904 Д. Мала Јасикова 1904. К.
19. *C. Scheidleri* Panz. var. *Košanini* Csiki. — Копанник (зб. Р. Лазаревића).
20. *C. scabriusculus* Oliv. — Београд 1904.
21. *C. hortensis* L. — Копанник 1903 Б.
22. *Cychrus rostratus* Pall. — Планина Црепуљник 1898.
23. *C. semigranosus* Pall. — Пл. Црепуљник 1900.
24. *Leistus spinibarbis* Fabr. — Врање 1897.
25. *L. parvicollis* Chd. — Пл. Црепуљник 1900.
26. *Nebria brevicollis* Fabr. — Владичин Хан 1904 Д.
27. *Notiophilus biguttatus* Fabr. — Београд 1900., Копанник 1903 Б.
28. *N. palustris* Duft. — Чечина 1900.
29. *Omphron limbatus* Fabr. — Владичин Хан 1904 Д.
30. *Elaphrus riparius* L. — Београд 1898, Врање 1904 Д.
31. *E. aureus* Müll. — Врање 1904 Д.
32. *Scarites terricola* Von. — Врање 1904 Д.
33. *Dyschirius aeneus* Dej. — Алексинац 1900.
34. *Clivina fossor* L. — Београд.
35. *C. collaris* Herbst. — Београд 1899, Чечина 1900.
36. *Tachypus carlaboides* Schrk. — Алексинац 1900.

- www.unsib.rs
- УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
37. *Bembidium splendidum* Sturm. — Влад. Хан 1904 Д.
 38. *B. lampros* Herbst. — Београд 1900.
 39. *B. punctulatum* Drap. — Београд 1904, В. Хан 1904 Д.
 40. *B. dentellum* Thunbg. — Пл. Црепуљник 1898.
 41. *B. adustum* Schaum. — Београд 1900.
 42. *B. tibiale* Duft. — Конаоник 1903 Б.
 43. *B. ustulatum* L. — Алексинац 1900, Врање 1904 Д.
 44. *B. decorum* Panz. — Београд 1898, Врање 1904 Д.
 45. *B. dalmatinum* Dej. — Рибарска Бања 1900.
 46. *B. transsilvanicum* Bielz. — В. Хан 1904 Д.
 47. *B. quatripustulatum* Serv. — Алексинац 1900.
 48. *B. quadrimaculatum* L. — Алексинац 1900.
 49. *Tachys haemorrhoidalis* Dej. — Београд 1899.
 50. *T. bistriatus* Duft. — Београд 1900.
 51. *Tachyta nana* Gyllh. — Пл. Црепуљник 1900.
 52. *Trechus quadristriatus* Schrank. — Београд 1899.
 53. *T. austriacus* Dej. — Београд 1904.
 54. *Platynus scrobiculatus* Fabr. — Пл. Црепуљник 1898.
 55. *P. sexpunctatus* L. — Конаоник 1903 Б.
 56. *P. Mülleri* Herbst. — Врање 1904 Д.
 57. *P. dorsalis* Pont. — Београд 1900, Авала 1904.
 58. *Dolichus halensis* Schall. — Београд 1900.
 59. *Calathus fuscipes* Goeze — Београд 1898, Врање и В. Хан 1904 Д.
 60. *C. erratus* Sahlbg. — Радочело 1898.
 61. *C. metallicus* Dej. — Конаоник 1903 Б., Стара Планина 1904 П.
 62. *C. melanocephalus* L. — Врање 1904 Д.
 63. *C. melanocephalus* var. *alpinus* Dej. — Мидор 1904 П.
 64. *Sphodrus leucophthalmus* L. — Мајдан-Пек (зб. Р. Л.).
 65. *Pterostichus (Poecilus) cupreus* L. — Црепуљник 1898, Алексинац 1900, Врање. 1904 Д., Ст. Планина 1904 П.
 66. *P. (Poecilus) cursorius* Dej. Црепуљник 1900.
 67. *P. niger* Schall. — Чечина 1900.
 68. *P. vulgaris* L. — Београд 1904.
 69. *P. strenuus* Panz. — Црепуљник 1898.
 60. *P. brevis* Duft. — Црепуљник 1900.
 71. *P. cylindricus* Herbst. — Београд 1899.
 72. *P. melas* Kreutz. — Раковица и Кошутњак код Београда 1904, Конаоник 1903 Б., Звездан 1904 В.
 73. *P. metallicus* Fabr. — Чечина 1898.
 74. *P. Brucki*. — Црепуљник 1900.
 75. *Abax carinatus* Duft. — Врањска Бања 1904 Д.
 76. *Tapinopterus (Pterostichus) Kaufmanni* Ganglb. — Св. Никола на Ст. Планини (зб. Р. Л.).
 77. *Molops robustus* Dej. — Врањска Бања 1904 Б.
 78. *Amara montivaga* Sturm. — Врање 1904 Д.
 79. *A. aenea* Degeer. — Београд, Алексина. 1900, Врање и Влад. Хан 1904 Д.
 80. *A. familiaris* Duft. — Радочело 1900, Врање 1904 Д.
 81. *A. ingenua* Duft. — Врање 1904 Д.
 82. *A. cursitans* Zimm. — Врање 1904 Д.
 83. *Zabrus incrassatus* Germ. — Врање и В. Хан 1904 Д.

84. *Z. tenebrioides* Goeze. — Алексинац 1900, Београд 1904.
85. *Ophonus (Harpalus) azureus* Fabr. — Београд 1900, Врање 1904 Д.
86. *O. maculicornis* Duft. — Београд 1904.
87. *O. mendax* Rossi. — Београд 1900.
88. *O. griseus* Panz. — Чечина 1900, Мироч 1899 Ј, Врањска Бања 1904 В., Београд 1904.
89. *O. calceatus* Duft. — Младеновац 1904, Врањска Бања 1904. В.
90. *O. pubescens* Müll. — Београд 1904, Врање и В. Хан 1904 Д.
91. *Harpalus aeneus* Fabr. — Београд, Младеновац, Врање Д, В. Хан Д, Голубац Ст., Стара Пл. П.
92. *H. distinguendus* Duft. — Београд 1900, Врање и В. Хан 1904 Д.
93. *H. smaragdinus* Duft. — Мала Јасикова у Крајини 1904 К.
94. *H. honestus* Serv. — Црепуљник 1900.
95. *H. attenuatus* Steph. — В. Хан 1904 Д.
96. *H. pygmaeus* Dej. — Црепуљник 1898.
97. *H. dimidiatus* Rossi. — Београд 1900, Врање и В. Хан 1904 Д.
98. *H. autumnalis* Duft. — Врање 1904 Д.
99. *H. serripes* Quens. — Београд 1900.
100. *H. tardus* Panz. — Врање 1904 Д.
101. *H. flavicornis* Dej. — В. Хан 1904 Д.
102. *H. anxius* Duft. — В. Хан и Врање 1904 Д.
103. *H. picipennis* Duft. — В. Хан и Врање 1904 Д.
104. *Anisodactylus signatus* Panz. — В. Хан 1904 Д.
105. *A. binotatus* Fabr. — Врање 1904 Д.
106. *Diachromus germanus* L. — Чечина 1900.
107. *Stenolophus teutonius* Schrank. — Београд 1898, В. Хан 1904 Д.
108. *S. discophorus* Fisch. — Београд 1900.
109. *S. mixtus* Herbst. — Чечина 1900.
110. *Acupalpis dorsalis* Fabr. — Београд.
111. *Badister bipustulatus* Fabr. Београд 1899.
112. *B. unipustulatus* Bon. — Београд и Раковица 1900.
113. *Chlaenius tristis* Schall. В. Хан 1904 Д.
114. *C. nigricornis* Fabr. — Београд 1899.
115. *C. nitidulus* Schrank. — Алексинац 1900, Врање 1904 Д.
116. *C. vestitus* Payk. — Београд 1900, В. Хан 1904 Д.
117. *C. festivus* Fabr. — Београд 1900,
118. *C. Dejeani* Dej. — Београд 1899.
119. *C. circumscriptus* Duft. — Београд 1900.
120. *C (Chlaenites) spoliatus* Rossi. — Београд 1904.
121. *Callstus lunatus* Fabr. — Београд 1900, Алексинац 1900, Св. Петар код Тићевца 1903.
122. *Panagaeus crux major* L. — Неготин 1899.
123. *Apristus subaeneus* Chd. — Београд 1898.
124. *Cymindis humeralis* Fourcr. — Конаоник (зб. Р. Л.).
125. *Polystichus connexus* Fourcr. — Београд 1900.
126. *Brachynus crepitans* L. — Београд и Гроцка 1900, Авала 1904, Врање 1904 Д.
127. *B. plagiatus* Reiche. — Београд и Авала 1904.
128. *B. explodens* Duft. — Црепуљник 1898, Авала 1904, Владичин Хан и Врање 1904 Д.

3. Haliplidae

129. *Haliplus variegatus* Sturm. — Београд 1904 С.
 130. *H. fulvus* Fabr. — Београд 1904 С.
 131. *H. ruficollis* Degeer. — Св. Илија код Алексинца 1900.
 132. *H. lineatocollis* Marsh. — на истом месту са претходним.
 133. *Cnemidotus ceasus* Duff. — Београд 1904, Смедерево 1898.

4. Dytiscidae

134. *Cocclambus impressopunctatus* Schall. — Београд 1900.
 135. *Bidessus geminus* Fabr. — Бара Венеција у Београду 1900, Раковички Поток 1904, Св. Илија 1900.
 136. *Deronectes platynotus* Germ. — Рибарска Бања 1900.
 137. *Hydroporus varius* Aubé. — Св. Илија 1900.
 138. *H. bilineatus* Sturm. — }
 139. *H. obliquesignatus* Bielz. — } Београд 1899.
 140. *H. lineatus* Fabr. — }
 141. *Laccophilus hyalinus* Degeer. — Београд 1904.
 142. *Agabus guttatus* Payk. — }
 143. *A. nebulosus* Forst. — } Београд 1899.
 144. *Plybus obscurus* Marsh. — }
 145. *Copelatus ruficollis* Schall. — } Београд 1904.
 146. *Colymbetes fuscus* L. — Београд 1904.
 147. *Rhantus punctatus* Fourcr. — Београд 1899.
 148. *R. exoletus* Forst. — Београд 1899, Алексинац 1900.
 149. *Eretes sticticus* L. Врање 1904 Б.
 150. *Cybister lateralimarginalis* De Geer. — Београд 1898, Врање 1904 Б.

5. Gyrinidae

151. *Gyrinus natator* Ahr. — Рибарска Бања и Св. Илија код Алексинца 1900, Топчидер 1904.

6. Hydrophilidae

152. *Hydrous piceus* L. — Београд.
 153. *Hydrophilus caraboides* L. — Београд 1900.
 154. *H. flavipes* Stev. — Београд 1899, Врање 1904 Д.
 155. *Limnoxenus oblongus* Herbst. — Београд 1900.
 156. *Helochares lividus* Forst. — Београд 1899.
 157. *H. dilutus* Er. — Врање 1904 Д.
 158. *Philydrus testaceus* Fabr. — Београд 1904.
 159. *P. melanocephalus* Oliv. — Алексинац 1900, Београд 1904.
 160. *Laccobius nigriceps* Thoms. — Београд, Алексинац 1900.
 161. *L. minutus* L. — Београд и Алексинац 1900.
 162. *L. bipunctatus* Fabr. — Београд 1904.
 163. *Acanthoberosus guttalis* Rey. — Београд 1899.
 164. *A. spinosus* Stev. — Београд 1904.
 165. *Berosus luridus* L. — Београд 1899.
 166. *B. signaticollis* Charp. — Београд 1899, Алексинац 1900.
 167. *Cercyon quisquilius* L. — Београд 1900.
 168. *C. analis* Payk. — Београд 1899.
 169. *C. granarius* Er. — Београд. 1899.

- 170. *Cryptopleurum atomarium* Oliv. — Алексинац 1900.
- 171. *C. crenatum* Panz. — Београд 1899.
- 172. *Sphaeridium scarabaeoides* L. — Београд 1900, Сурдулица 1904 Д.
- 173. *Coelostoma orbiculare* Fabr. — Врање 1903 Д.
- 174. *Helophorus nubilus* Fabr. — Београд 1899.
- 175. *H. brevipalpis* Bed. — Београд 1900.
- 176. *H. brevipalpis* var. *montenegrinus* Kuw. — Алексинац 1900.
- 177. *H. Erichsoni* Bach. — Београд 1904.

7. Parnidae

- 178. *Potaminus (Dryops) substriatus* Müll. — Врање 1904 Б.
- 179. *Parnus prolifericornis* Fabr. — Београд 1899, Алексинац 1900.

8. Heteroceridae

- 180. *Heterocerus fusculus* Kiesw. — Београд 1898, Алексинац 1900.

9. Staphylinidae

- 181. *Oxyptoda abdominalis* Mannh. — Пл. Црепуљник 1900.
- 182. *Aleochara tristis* Grav. — Београд 1899.
- 183. *A. laevigata* Gyll. — Топчидер 1904.
- 184. *Liogluta granigera* Kiesw. — Београд 1900.
- 185. *Atheta castanoptera* Mannh. — Алексинац 1900.
- 186. *Homalota plana* Gyll. — Београд 1900.
- 187. *Leucopariphus silphoides* L. — Краљево 1898.
- 188. *Tachinus pallipes* Grav. — Чечина 1900.
- 189. *T. rufipes* De Geer. — Београд 1899.
- 190. *Tachyporus hypnorum* Fabr. — Београд 1899.
- 191. *Astrapaeus ulmi* Rossi. — Београд 1900.
- 192. *Quedius fulgidus* Fabr. — Београд 1904.
- 193. *Qu. laevigatus* Gyll. — Чечина 1900.
- 194. *Qu. molochinus* Grav. — Београд 1900.
- 195. *Emus hirtus* L. — Дакин Гроб на Црепуљнику 1898.
- 196. *Creophilus maxillosus* L. — Београд 1898, Топчидер 1904.
- 197. *Ontholestes murinus* L. — Алексинац 1900, Београд 1899.
- 198. *Staphylinus flavopunctatus* Latr. — Радочело 1898.
- 199. *S. stercorarius* Oliv. — Радочело 1898.
- 200. *S. caesareus* Cederh. — Црепуљник 1900.
- 201. *S. (Ocyrus) tenebricosus* Grav. — Владичин Хан 1904 Д.
- 202. *S. (O.) ophthalmicus* Scop. — Црепуљник 1900.
- 203. *S. (O.) similis* Fabr. — В. Хан 1904 Д.
- 204. *S. (O.) picipennis* Fabr. — Црепуљник 1898.
- 205. *S. (O.) aeneocephalus* De Geer. — Црепуљник 1898.
- 206. *S. (O.) globulifer* Fourcr. — Црепуљник 1900.
- 207. *S. (O.) compressus* Marsh. — Алексинац 1900.
- 208. *Philonthus splendens* Fabr. — Чечина 1898, Топчидер 1904.
- 209. *P. laminatus* Creutz. — Топчидер 1904.
- 210. *P. carbonarins* Gyll. — Београд 1899.
- 211. *P. ebeninus* Grav. Краљево 1898.
- 212. *P. vernalis* Grav. — Алексинац 1900.
- 213. *P. varius* Gyll. — Краљево 1898.

214. *P. longicornis* Steph. — Београд 1900.
 215. *P. micans* Grav. — Београд 1904.
 216. *P. fulvipes* Fabr. Београд 1900, В. Хан 1904 Д.
 217. *Baptolinus pilicornis* Payk. — Црепуљник 1900.
 218. *B. affinis* Payk. — Београд 1898.
 219. *Xantholinus punctulatus* Payk. — В. Хан 1904 Д.
 220. *Lathrobium fulvipenne* Grav. — Краљево 1998.
 221. *Paederus littoralis* Grav. — В. Хан 1904 Д.
 222. *P. riparius* L. — Београд 1899. Чечина 1900.
 223. *P. fuscipes* Curt. — Чечина 1900, Алексинац 1900, Београд 1899.
 224. *P. ruficollis* Fabr. — Алексинац 1900, Врање и В. Хан 1904 Д.
 225. *P. sanguinicollis* Steph. — Алексинац 1900, Врање 1903. В, Влад. Хан 1904 Д.
 226. *Stenus biguttatus* L. — Београд 1900.
 227. *Oxytelus rugosus* Fabr. — Београд 1899.
 228. *O. picus* L. Београд 1899.
 229. *O. complanatus* Er. Алексинац 1900.
 230. *O. tetracarيناتus* Block. — Алексинац 1900.
 231. *Bledius tricornis* Herbst. — Београд 1900.
 232. *B. dissimilis* Er. — Алексинац 1900.
 233. *Deleaster dichrous* Grav. — Конаоник 1903 Б.
 234. *Arpedium quadrum* Grav. — Београд 1904.

10. Scydmaenidae

235. *Scydmaenus rufus* Müll. — Београд 1900.

11. Silphidae

236. *Choleva cistelooides* Fröhl. — Београд 1900.
 237. *Catops fuliginosus* Er. — Београд 1898.
 238. *C. nigrita* Er. (*affinis* Steph.) — Београд 1900.
 239. *Necrophorus investigator* Zett. — Београд 1900, Топчидер 1904.
 240. *N. vespillo* L. — Београд и Топчидер 1893.
 241. *N. vestigator* Hersch. var. *antennatus* Reitt. — Авала 1904.
 242. *Thanatophilus sinuatus* Fabr. — Београд, Топчидер, Врање Д.
 243. *T. rugosus* L. — Врање 1903 Д., Београд 1904.
 244. *Oiceoptoma thoracica* L. — Кошутњак код Београда 1904.
 245. *Blitophaga (Aclypea) undata* Müll. — Врање 1904 Д, Београд, Вл. Хан 1904 Д.
 246. *Xilodrepa quadripunctata* Schreber. — Околина Београда (Зб.Р. Д.).
 247. *Silpha carinata* Ill. — Вл. Хан 1904 Д.
 248. *S. obscura* L. — Авала, Врање Д, Влад. Хан Д, Београд, Ст. Планина П., Чечина.
 249. *Ablattaria laevigata* Fabr. — Алексинац 1900, Београд 1898.

12. Scaphidiidae

250. *Scaphidium quadrimaculatum* Oliv. — Авала 1904.

13. Phalacridae

251. *Phalacrus fimetarius* Fabr. — Београд 1900.
 252. *Olibrus bicolor* Fabr. — Младеновац 1904.

14. **Erotylidae**

253. *Triplax aenea* Schall. — Београд.

15. **Endomychidae**

254. *Mycetina cruciata* Schall. var. *calabra*. Costa. — Папратиште 1898.
 255. *Endomychus coccineus* L. — Миџор 1904 П.
 256. *Mycetaea hirta* Marsh. — Београд 1898.

16. **Cryptophagidae**

257. *Cryptophagus pilosus* Gyll. — Црепуљник 1898.

17. **Lathridiidae**

258. *Enicmus minutus* L Црепуљник 1898.

18. **Tritomidae**

259. *Tritoma quadripustulata* L. — Миџор (Зб. Р. Ј.).
 260. *T. bipustulata* Schilsky. — Београд.
 261. *Typhaea fumata* L. — Топчидер.

19. **Nitidulidae**

262. *Brachypterus gravidus* Ill. — Авала 1904.
 263. *Nitidula rufipes* L. — Топчидер 1904.
 264. *N. carnaria* Schall. — Топчидер 1904.
 265. *Omosita colon* L. — Београд.
 266. *Meligethes coracinus* Sturm. — Београд и Топчидер.
 267. *M. brassicae* Scop. — Београд.
 268. *M. symphyti* Heer. — Алексинац 1900.
 269. *M. umbrosus* Sturm. — Црепуљник 1900.
 270. *M. picipes* Sturm. — Београд 1900.
 271. *Rhizophagus ferrugineus* Payk. —
 272. *R. nitidulus* Fabr. — } Црепуљник 1900.
 273. *R. dispar* Payk — }

20. **Trogositidae**

274. *Ostoma grossum* L. — Св. Никола на Ст. Планини (Зб. Р. Ј.).
 275. *Thymalus limbatus* Fabr. — Папратиште 1898.

21. **Colydiidae**

276. *Ditoma crenata* Fabr. — Београд 1900.
 277. *Cerylon histerooides* Fabr. — Београд 1900.
 278. *C. deplanatum* Gyll. — Београд 1898.

22. **Cucujidae**

279. *Laetophloeus monilis* Fabr. — Чечина 1900.
 280. *Hylota planata* L. Београд 1900.
 281. *Silvanus unidentatus* Oliv. — Београд 1900.

23. **Trixagidae**

282. *Byturus (Trixagus) fumatus* Fabr. — Алексинац 1900.

24. **Dermestidae**

- 283. *Dermestes vulpinus* Fabr. — Београд 1898.
- 284. *D. Frischi* Kug. — Београд, Топчидер.
- 285. *D. murinus* L. —
- 286. *D. lanarius* Ill. — } Врање 1904. Д.
- 287. *D. undulatus* Brahm) —
- 288. *D. atomarius* Er. — Топчидер 1904.
- 289. *D. tessellatus* Fabr. — Вл. Хан 1904 Д.
- 290. *D. lardarius* L. — Београд 1900, Врање 1904 Д.
- 291. *Attagenus Schäfferi* Herbst — Београд.
- 292. *A. piccus* Oliv. — Београд 1904.
- 293. *Anthrenus pimpinellae* Fabr. —
- 294. *A. scrophulariae* L. — } Београд 1900.
- 295. *A. verbasci* L. —

25. **Cistelidae**

296. *Byrrhus (Seminolus) pilula* L. — Београд, Кошутњак 1898.

26. **Histeridae**

- 297. *Hololepta plana* Füssly. — Београд 1899.
- 298. *Platysoma compressum* Herbst — Београд 1900, Црепуљник 1898.
- 299. *P. lineare* Er. — Црепуљник 1898.
- 300. *Hister quadrimaculatus* L. — Београд.
- 301. *H. merdarius* Hoffm. — Топчидер 1904.
- 302. *H. cadaverinus* Hoffm. — Београд 1904.
- 303. *H. purpurascens* Herbst. — Београд.
- 304. *H. ruficornis* Grimm. — Топчидер 1904.
- 305. *H. uncinatus* Ill. — Топчидер 1904.
- 306. *H. bissexstriatus* Fabr. — Сурдулица 1904 Д.
- 307. *H. praetermissus* Peyr. — Београд 1899.
- 308. *H. corvinus* Germ. — Београд, Топчидер 1904.
- 309. *Paromalus flavicornis* Herbst — Београд 1900.
- 310. *Saprinus furvus* Er. — { Топчидер 1904.
- 311. *S. nitidulus* Payk. — {
- 312. *S. sparsutus* Solsky — Београд 1900, Топчидер 1904.
- 313. *Gnathoncus punctulatus* Thoms. — Београд 1900.

27. **Platyceridae**

- 314. *Lucanus cervus* L. — Београд, Авала, Неготин, Пирот-Балтабериловци, Врање, Копаоник, Чечина, Ужице, Папратиште Свуда чест.
- 315. *Platycerus caraboides* L. — Авала, Сурдулица 1904 Д.
- 316. *Dorcus parallelepipedus* L. — Свуда са *L. cervus*.
- 317. *Ceruchus chryso-melinus* Hochw. — Црепуљник 1898.
- 318. *Sinodendron cylindricum* L. — Црепуљник 1900.

28. Scarabaeidae

319. *Scarabaeus sacer* L. — Голубац (Зб. Р. Л.).
 320. *Sisyphus Schaefferi* L. — Ман. Раковица 1904.
 321. *Gymnopleurus Geoffroyi* Fuessl. Београд, Голубац, Алексинац 1900.
 322. *G. Sturmi* Mac Leay. — Голубац Ст., Алексинац 1900, Врање 1904 Б.
 323. *Copris lunaris* L. — Околина Београда, Чечина, Балтабериловици П., Врање Д, срез јабланички и Вл. Хан Д.
 324. *Onthophagus Amyntus* Oliv. — Београд, Алексинац 1900, Чечина 1898, Врање 1904 Д.
 325. *O. taurus* Schreber — Ман. Студеница 1900, Раковица 1904, Ст. Планина 1904 П. Врање 1904 Д.
 326. *O. verticicornis* Laich. — Ман. Студеница 1900, Врање 1904 Д.
 327. *O. austriacus* Panz. — Београд, Врање 1904 Д.
 328. *O. vacca* L. — Београд 1900, Врање 1904 Д.
 329. *O. coenobiata* Herbst. — Врање 1904 Д.
 330. *O. fracticornis* Prey. — Београд 1898.
 331. *O. nuchicornis* L. — Београд.
 332. *O. lemur* Fabr. — Конаоник 1903. Б.
 333. *O. furcatus* Fabr. — Срез јабл. Д, Ст. Планина 1904 П.
 334. *O. ovatus* L. — Топчидер 1899, Алексинац 1900.
 335. *Saccobius Schreberi* L. — Београд, Алексинац, Врање Д, Вл. Хан Д.
 336. *Onticellus fulvus* Goeze. — Београд, Пирот, Врање, Конаоник, Чечина.
 337. *Aphodius erraticus* L. — Ман. Раковица 1898.
 338. *A. scrutator* Hrbst. — Радочело и Црепуљник 1898.
 339. *A. haemorrhoidalis* L. — Београд и Топчидер 1898.
 340. *A. fimetarius* L. — Београд, Радочело 1900, Вл. Хан 1904 Д, Врање Д.
 341. *A. scybalarius* Fabr. — Вл. Хан 1904.
 342. *A. nitidulus* Fabr. — Београд.
 343. *A. prodromus* Brahm. — Београд 1904.
 344. *A. obscurus* Fabr. — Мидор 1904 П.
 345. *A. thermicola* Er. — Алексинац 1900.
 346. *A. varians* Duft. — Београд 1899, Вл. Хан 1903 Д.
 347. *A. niger* Panz. — Београд 1898.
 348. *A. mixtus* Villa — Конаоник 1903 Б.
 349. *A. luridus* Fabr. — Београд, Црепуљник 1898, Конаоник 1903 Б, Вл. Хан и срез јабл. 1904 Д.
 350. *Oxyotus sylvestris* Scop. — Алексинац 1900.
 351. *Pleurophorus caesus* Panz. — Алексинац 1900.
 352. *Psammodes sulcicollis* Ill. — Врање 1904 Д.
 353. *Trox hispidus* Pont. — Вл. Хан 1904 Д.
 354. *Geotrupes stercorarius* L. — Београд 1898.
 355. *G. foveatus* Marsh. — Топли До — Мидор, 1904. П.
 356. *G. spiniger* Marsh. — Београд.
 357. *G. mutator* Marsh. — Голубац 1898, Врање 1904. Д.
 358. *G. vernalis* L. — Београд, Голубац, Бабин Зуб 1904. П., Врање 1904. Д., Конаоник 1903. Б.
 359. *Lethrus cephalotes* Pall. — Топчидер 1898.
 360. *Pentodon idiota* Hrbst. — Београд, Звездан 1904. В.
 361. *Oryctes nasicornis* L. — Београд, Врање Д., Конаоник Б., Младеновац, Алексинац.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

362. *Rhizotrogus aequinoctalis* Hrbst. — Београд, Копанник Б., Врађе и Вл. Хан Д.
363. *R. aestivus* Oliv. — Београд 1900., Вл. Хан 1904. Д.
364. *R. solstitialis* L. — Велика Ливада више Ивањице 1898., Копанник Б., Чечина 1900., Ст. Планина 1904. П., срез јабланички 1904. Д.
365. *R. ochraceus*(?) Knoch. — Београд 1904.
366. *R. ruficornis* Fabr. — Врађе 1904. Д.
367. *R. assimilis* Hrbst. — Ст. Планина П., Соко Бања 1900.
368. *Haplidia transversa* Fabr. — Црквеница (Далмација) М.
369. *Anoxia orientalis* Krup. — Голубац 1904. Ст.
370. *Polyphylla fullo* L. — Врањска Бања (36. Р. Д.).
371. *Melolontha vulgaris* Fabr. — Београд, Врађе 1904. Д.
372. *M. vulgaris* var *albida* Redt. — Околина Београда.
373. *Serica holosericca* Scop. — Врађе 1904. Д.
374. *Anomala vitis* Fabr. — Голубац 1904. Ст.
375. *A. aenea* De Geer. — Копанник 1903. Б.
376. *Phyllopertha lineata* Fabr. — Кладово, Врађе 1904. Д.
377. *Ph. horticola* L. — Копанник 1903. Б.
378. *Anisoplia segetum* Hrbst. — Врађе 1904. Д., Винци 1904. Ст.
379. *A. tempestiva* Er. — Копанник 1903. Б.
380. *A. cyathigera* Scop. — Радочело 1898.
381. *A. lata* Er. — Раковица 1898.
382. *Hoplia graminicola* Fabr. — Копанник 1903. Б.
383. *Epicometis hirta* Poda. — Београд, Копанник Б., Алексинац, Врађе Д.
384. *Leucocelis funesta* Poda. — Београд, Алексинац, Врађе Д.
385. *Cetonia aurata* L. — Београд, Авала, Алексинац, Овчар, Ивањица, Врађе Д., Звездан В.
386. *Potosia marmorata* Fabr. — Смедерево 1898.
387. *P. affinis* Andersch. — Врађе Д.
388. *P. floricola* Hrbst. — Београд, Врађе Д., Звездан В., Алексинац, Вел. Ливада.
389. *P. metallica* Fabr. — Врађе 1904. Д.
390. *Valgus hemipterus* L. — Београд, Врађе 1904. Д.
391. *Osmoderma eremita* Scop. — Авала 1898.
392. *Gnorimus nobilis* L. — Крушевац.
393. *Trichius fasciatus* L. — Београд, Црепуљник, Врађе Д., Копанник Б.
394. *T. abdominalis* Mén. — Врађе 1904. Д., Београд.
395. *Amphicomma vulpes* Fabr. — Ниш.

29. Buprestidae

396. *Chalcophora mariana* Lar. — Ман. Студеница 1898., Копанник 1903. Б.
397. *Aurigena lugubris* Fabr. — Београд 1898.
398. *Capnodis tenebrionis* L. — Београд 1899.
399. *Dicerca berlinensis* Hrbst. — Књажевац 1899.
400. *D. alni* Fisch. — Ман. Раковица 1904.
401. *Buprestis haemorrhoidalis* Hrbst. — Авала.
402. *Eurythyrea austriaca* L. — Ниш.

403. *Melanophila decostigma* Fabr. — Врање 1904. Д.
 404. *Anthaxia hungarica* Scop. — Врање 1904. Д.
 405. *A. fulgurans* Schrank. — Београд, Авала.
 406. *A. grammica* Lap. — Београд, Авала, Алексинац.
 407. *A. nitidula* L. — Београд, Алексинац.
 408. *A. sepulchralis* Fabr. — Београд 1899.
 409. *A. quadripunctata* L. — Алексинац, Београд, Црепуљник.
 410. *Ptosima 11—maculata* Füs. — Београд 1897.
 411. *Actaeodera flavofasciata* Pill. — Врањска Бања.
 412. *Chrysobothrys affinis* Fabr. — Београд 1898.
 413. *Coroebus rubi* L. — Раковица 1900.
 414. *Trachys corusca* Ponz. — Београд 1899.

30. Elateridae

415. *Adelocera punctata* Hrbst. — Копанник 1903. Б.
 416. *Laeon (Archontas) murinus* L. — Ст. Планина П., Врање 1904. Д.
 417. *Drasterius bimaculatus* Rossi — Београд 1900, Чичина 1898.
 418. *D. bimaculatus* var. *fenestratus* Küst. — Београд.
 419. *Elatер sanguineus* L. — Копанник 1903 Б.
 420. *E. Megerlei* Lac. — Београд.
 421. *E. nigerrimus* Lac. — Београд.
 422. *E. aethiops* Lac. — Срез јабланички 1904 Д.
 423. *Cardiophorus rufipes* Goeze — Алексинац 1900.
 424. *C. musculus* Er. — Вл. Хан 1904. Д.
 425. *C. asellus* Er. — Вл. Хан 1904.
 426. *Melanotus niger* Fabr. — Врање 1904 Д.
 427. *M. castanipes* Payk. — Копанник 1897.
 428. *M. rufipes* Hrbst. — Београд, Врање 1904.
 429. *M. crassicollis* Er. — Црепуљник 1898.
 430. *Limonium pilosus* Leske. — Београд, Топчидер, срез јабл. Д.
 431. *Athous niger* L. Топчидер.
 432. *A. scrutator* Hrbst. — Копанник 1903 Б.
 433. *A. longicollis* Oliv. — Београд.
 434. *A. subfuscus* Müll. — Копанник 1903.
 435. *Ludius cupreus* Fabr. — Београд 1899.
 436. *L. sjaelandicus* Müll. — Београд.
 437. *L. aeneus* L. var. *germanus* L. — Врање 1904 Д.
 438. *L. latus* Fabr. — Врање 1904 Б.
 439. *Agriotes aterrimus* L. — Београд 1900.
 440. *A. pilosus* Panz. — Копутњак 1904.
 441. *A. ustulatus* Schall. — Београд, Младеновац, Алексинац, Врање Д.
 442. *A. lineatus* L. — Београд. 1904.
 443. *Synaptus filiformis* Fabr. — Београд, Врање Д.
 444. *Denticollis rubens* Pill. — Миџор.

31. Cantharidae

445. *Dictyopectera Aurora* Hrbst — Копанник 1903 Б.
 446. *Lampyris noctiluca* L. — Младеновац, Београд, Копанник Б.
 447. *Luciola mingrellica* Mén. — Рибарека Бања 1900.
 448. *Cantharis rustica* Fall. — Београд, Врање Д, Влад. Хан Д

449. *C. obscura* L. — Врање 1904 Д.
 450. *C. livida* L. — Београд.
 451. *C. livida* var. *rufipes* Hrbst. — Београд, Алексинац, Врање Д.
 452. *C. lateralis* L. — Београд.
 453. *Metacantharis haemorrhoidalis* Fabr. — Вл. Хан 1904 Д.
 454. *Rhagonycha fulva* Scop. — Београд, Алексинац, Риб. Бања.
 455. *Drilus fulvitaris* Baudi. — Београд.
 456. *Axinotarsus ruficollis* Oliv. — Београд.
 457. *Anthocomus equestris* Fabr. — Београд, Алексинац 1900.
 458. *A. fasciatus* L. — Соко Бања 1900.
 459. *Malachius aeneus* L. — Београд, Сурдулица 1904 Д.
 460. *M. marginellus* Fabr. — Београд.
 461. *M. bipustulatus* L. — Београд.
 462. *M. geniculatus* Germ. — Београд, Рашка 1903 Б.
 463. *M. viridis* Fabr. — Београд, Авала, Вл. Хан Д.
 464. *Henicopus pilosus* Scop. — Београд, Врање 1904 Д.
 465. *Dasytes niger* L. — } Београд.
 466. *D. obscurus* Gyll. — }
 467. *D. plumbeus* Müll. — Алексинац — Соко Бања 1900.
 468. *Psilothrix femoralis* Kiesw. — Београд 1900.

32. Cleridae

469. *Clerus nutillarius* Fabr. — } Београд.
 470. *Thanasimus formicarius* L. — }
 471. *Trichodes apiarius* L. — Београд, Врања Д, Чечина, Пожега.
 472. *Necrobia violacea* L. — } Београд.
 473. *Opetiopalpus scutellaris* Panz. — }

33. Bruchidae

474. *Ptinus fur* L. — }
 475. *P. latro* Fabr. — } Београд.
 476. *P. subpilosus* Sturm. — }
 477. *P. sexpunctatus* Panz. — }
 478. *P. variegatus* Rossi. — }

34. Byrrhidae

479. *Anobium (Byrrhus) striatus* Oliv. — Врање 1904 Д.
 480. *A. paniceum* L. — } Београд.
 481. *Ernobium mollis* L. — }
 482. *Hedobia imperialis* L. — }
 483. *Trypopytys carpini* Hrbst. — Алексинац, Врање 1904 Д.

35. Bostrychidae

484. *Bostrychus capucinus* L. — } Београд.
 485. *B. varius* Ill. — }

36. Tenebrionidae

486. *Tentyria Fribaldszkyi* Kraatz — Кладово.
 487. *Gnaptor spinimanus* Pall. — Топчидер, Пирот-Балтабериловци П,
 Врање Д, Владичин Хан Д.

488. *Blaps mortisaga* L. — Београд.
 489. *B. lethifera* Marsh. — Београд, Врање и Вл. Хан Д.
 490. *Asida banatica* Friv. — Звездан 1904 В.
 491. *Pimelia verruculifera* Sol. var. *balkanica* Kirchs. — Крушевац.
 492. *Crypticus quisquilius* L. — Врање 1904.
 493. *Pedinus femoralis* L. — Кладово.
 494. *Opatrum sabulosum* L. — Београд, Пирот П., Врање и Вл. Хан Д.,
 Копаоник Б.
 495. *Gonocephalum pusillum* Fabr. — Врање Д.
 496. *Bolitophagus reticulatus* L. — Чечина 1898, Св. Никола на Старој
 Планини.
 497. *Scaphidema metallica* Fabr. — Кошутњак код Београда.
 498. *Diaperis boleti* L. — Ст. Планина (Зб. Р. Д.).
 499. *Corticicus castaneus* Fabr. — Алексинац, Црепуљник.
 500. *Uloa culinaria* L. — Папратитште 1898.
 501. *Alphitobius diaperinus* Panz. — Београд.
 502. *Menophilus cylindricus* Hrbst. — Папратитште.
 503. *Tenebrio obscurus* Fabr. — Београд, Звездан В, Бабин Зуб (Ст.
 Планина) П.
 504. *T. molitor* L. — Београд.
 505. *Acanthopus caraboides* Petag. — Београд, Авала.
 506. *Helops coeruleus* L. — Београд, Авала.
 507. *H. tenebricosus* Brull. — Београд 1898.
 508. *H. quisquilius* Fabr. — Београд 1904.
 509. *H. (Stenomax) aeneus* Scop. — Београд.

37. Alleculidae

510. *Allecula aterrima* Küst. — Београд.
 511. *Gonodera Luperus* Hrbst. — Владичин Хан 1904 Д.
 512. *Podonta nigrita* Fabr. — Београд.
 513. *Omphlus rugosicollis* Brull. — Београд, Авала, Врање Д, Вл. Хан Д.

38. Lagriidae

514. *Lagria hirta* L. — Авала 1904.

39. Melandrydae

515. *Melandrya caraboides* L. — Миџор П.

40. Mordellidae

516. *Mordella fasciata* Fabr. — Алексинац 1900.
 517. *M. aculeata* L. — Београд, Алексинац 1900.
 518. *Mordellistena micans* Germ. — Београд, Авала.
 519. *M. pumila* Gyll. — Авала.

41. Meloïdae

520. *Meloë proscarabaeus* L. — Београд, Пирот П., Сурдулица Д.
 521. *M. violaceus* Marsh. — Алексинац, Чечина.
 522. *M. autumnalis* Oliv. — Алексинац 1900.
 523. *M. autumnalis* var. *carnicus* Katt. (?) — Чечина 1900.

524. *M. hungarus* Schrank. — Београд.
 525. *M. decorus* Brandt — Чечина 1898.
 526. *M. tucci* Rossi. — Срез јабланички Д.
 527. *M. erythrocnemus* Pall. — Рашка 1903 В.
 528. *M. scabriusculus* Brdt — Сурдулица 1904.
 529. *M. blevicollis* Panz. — Сурдулица 1904 Д.
 530. *Cerocoma Schreberi* Fabr. — Београд.
 531. *Zonabris variabilis* Pall. — Мироч Ј. Мала Јасикова К.
 532. *Z. floralis* Pall. — Београд.
 533. *Z. floralis* var. *spartii* Germ. — Београд.
 534. *Oenas crassicornis* Ill. — Београд.
 535. *Halosimus syriacus* L. — Београд.
 536. *Lytta vesicatoria* L. — Топчидер, Авала.
 537. *L. dives* Brull. — Остра (срез љубишки), од учит. Дринчића.
 538. *Epicauta verticalis* Ill. — Београд, М. Јасикова К, Врање Д.
 539. *Zonitis fenestrata* Pall. — Београд, Раковица.
 540. *Stenodera caucasica* Pall. — Београд.
 541. *Hapalus bimaculatus* L. — Београд.

42. Pyrochroidae

542. *Pyrochroa coccinea* L. — Београд.

43. Anthicidae

543. *Notoxus monoceros* L. — Београд (Н. Дивац).
 544. *Formicomus pedestris* Rossi. — Београд, Авала.
 545. *Anthicus floralis* Fabr. — Црепуљник 1898.
 546. *A. antherinus* L. — Београд.

44. Oedemeridae

547. *Nacertes ustulata* Fabr. — Раковица.
 548. *Asclera coerulea* L. — Алексинац 1900.
 549. *Oedemera podagrariae* L. — Београд.
 550. *O. flavescens* L. — Београд, Авала.
 551. *O. flavipes* Fabr. — Београд.
 552. *O. virescens* L. — Авала.
 553. *Chrysanthia viridis* Schmidt. — Црепуљник 1900.

45. Pythidae

554. *Rhinosimus planirostris* Fabr. — Београд.

46. Curculionidae

555. *Otiorrhynchus aurosignatus* Arlbk. Ст. Планина.
 556. *O. cardiniger* Host. — Ријека (Фијума) 1899.
 557. *O. bisulcatus* Fabr. — Топчидер, Авала.
 558. *O. denigrator* Boh. — Бабин Зуб (Ст. Планина) П.
 559. *O. austriacus* Fabr. — Врање 1904. Д.
 560. *O. Lazarevići* Csiki — Св. Никола на Старој Планини (зб. Р. Лазаревића).
 561. *O. dives* Germ. — Миџор П.

562. *O. ligustici* L. — Топчидер, Врање Д.
 563. *O. orbicularis* Hrbst. — Топчидер.
 564. *Mylacus rotundatus* Fabr. — Алексинац 1900.
 565. *Phyllobius glaucus* Scop. — Авала.
 566. *P. urticae* De Geer. — Београд, Авала, Чечина.
 567. *P. betulae* Fabr. — Авала, Алексинац, Чечина.
 568. *P. oblongus* L. — Београд.
 569. *P. argentatus* L. — Београд, Авала.
 570. *Polydrusus sericeus* Schall. — Чечина 1900.
 571. *P. pilosus* Gredl. — Авала.
 572. *P. picus* Fabr. — Алексинац 1900.
 573. *P. thalassinus* Gyll. — Авала.
 574. *P. coruscus* Germ. — Београд.
 575. *Stasioidis squalidus* Gyll. — Београд, Авала.
 576. *Eusomnis ovulum* Germ. — Чечина 1898.
 577. *Mesagroecus obscurus* Bohm. — Чечина 1898.
 578. *Sitona crinitus* Hrbst. — Београд.
 579. *S. flavescens* Marsh. — Београд, Врање Д.
 580. *S. lateralis* Gyll. — Београд, Алексинац.
 581. *Chlorophanus excisus* Fabr. —
 582. *C. fallax* Sahlbg. — } Књажевац, Зајечар.
 583. *C. graminicola* Schönh. — }
 584. *Tanymericus palliatus* Fabr. — Београд, Алексинац, Врање Д.
 585. *Brachycerus foveicollis* Gyll. — Београд, Ритолек.
 586. *Cleonus nigrosuturatus* Goeze. — Београд.
 587. *C. cinereus* Schrank. — Врање Д.
 588. *C. piger* Scop. — Београд, Врање Д. Ст. Планина П.
 589. *C. pedestris* Poda. — Топчидер, Врање Д.
 590. *Lixus paraplecticus* L. — Београд 1898.
 591. *L. iridis* Oliv. — Врање 1904 Д.
 592. *L. subtilis* Bohm. — Београд.
 593. *L. Ascanii* L. — Чечина 1898.
 594. *L. algirus* L. — Београд.
 595. *L. punctiventris* Bohm. — Београд.
 596. *L. cardui* Oliv. — Београд, Кладово, Врање Д.
 597. *L. elongatus* Goeze. — Београд.
 598. *Larinus latus* Hrbst. — Ниш 1900.
 599. *L. obtusus* Gyll. — Чечина 1898.
 600. *L. turbinatus* Gyll. — Топчидер, Младеновац, Алексинац.
 601. *L. sturnus* Schall. — Врање Д, Црепуљник, Чечина.
 602. *L. jaceae* Fabr. — Топчидер, Врање 1904 Д.
 603. *Alophus Vau* Schrk (*3-guttatus* auct.) — Врање Д, Ст Планина П.
 604. *Lepyryus palustris* Scop. — Београд, Књажевац.
 605. *L. capucinus* Schall. — Београд, Авала.
 606. *Hyllobius abietis* L. — Копаоник 1903 Б.
 607. *Plinthus Sturmii* Germ. — Ст. Планина П.
 608. *Hypera punctata* Fabr. — Београд, Врање Д.
 609. *H. meles* Fabr. — Црепуљник.
 610. *H. murina* Fabr. — Београд.
 611. *Notaris acridulus* L. — Београд.
 612. *Dorytomus longimanus* Forst. — Књажевац.

WWW.UNILIB

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

613. *D. affinis* Payk. — Београд.
 614. *Bagous subcarinatus* Gyll. — } Београд.
 615. *B. argillaceus* Gyll. — }
 616. *Rhyncolus culinaris* Germ. — Београд, Врање.
 617. *Camptorrhinus statua* Rossi. — Београд.
 618. *Mononychus punctum-album* Hrbst. — Београд.
 619. *M. salviae* Germ. — Београд.
 620. *Coeliodes quadrimaculatus* L. — Београд.
 621. *Phytobius 4-tuberculatus* Fabr. — Београд.
 622. *Ceuthorrhynchidius quercicola* Payk. — Београд.
 623. *Ceuthorrhynchus pleurostigma* Marsh. — Чечина 1900.
 624. *C. sulcicollis* Payk. — Алексинац.
 625. *C. erysimi* Fabr. — Београд.
 626. *C. albovittatus* Germ. — Београд.
 627. *Baris timida* Rossi. — Топчидер, Алексинац.
 628. *B. atramentaria* Bohm. Београд, Алексинац.
 629. *Sphenophorus abbreviatus* Fabr. — Топчидер.
 630. *Calandra granaria* L. — Београд, Врање Д.
 631. *Balaninus turbatus* Gyll. — Београд.
 632. *Anthonomus rubi* Hrbst. — Авала.
 633. *Lignyodes enucleator* Panz. — Београд.
 634. *L. Muerlei* Ferrari. — Београд.
 635. *Tychius quinquepunctatus* L. — Чечина 1898.
 636. *Sibinia pellucens* Scop. — Чечина 1900.
 637. *Orchestes (Rhynchaenus) populi* Fabr. — Београд.
 638. *Gymnetron tetrum* Fabr. — Београд 1899.
 639. *G. tetrum* var. *plagiellum* Gyll. — Београд.
 640. *G. antivrhini* Germ. — Авала.
 641. *G. noctis* Hrbst. — Београд.
 642. *Miarus micros* Germ. — Авала.
 643. *Cionus scrophulariae* L. — Чечина 1900.
 644. *C. Olivieri* Rossch. — Врање Д.
 645. *C. hortulanus* Fourc. — Београд, Авала, Врање Д.
 646. *Apion Pomonae* Fabr. — Авала.
 647. *A. validum* Germ. — }
 648. *A. radiolus* Kirby. — } Београд.
 649. *A. curvirostre* Oliv. — }
 650. *A. longirostre* Oliv. — Београд, Врање Д.
 651. *A. assimile* Kirby. — Црепуньшик.
 652. *A. trifolii* L. — Београд.
 653. *A. punctigerum* Payk. — Алексинац.
 654. *A. miniatum* Germ. — Алексинац.
 655. *Rhynchites pubescens* Fabr. — Топчидер.
 656. *R. purpureus* L. — Београд.
 657. *R. auratus* Scop. — Београд.
 658. *Rhinomacer betulae* L. — Београд, Гроцка.
 659. *Attelabus coryli* L. — Конаоник 1903 Б, В. Хан Д.

47. Cerambycidae

660. *Prionus coriarius* L. — Врање 1904 Б, Звездац 1904 В.
 661. *Aegosoma scabricorne* Scop. — Београд.

- www.u
- УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
662. *Rhagium bifasciatum* Fabr. — } Копачник 1903 Б.
 663. *R. inquisitor* L. }
 664. *Xylosteus Spinolae* Friv. — Ниш 1900.
 665. *Cortodera holosericea* Fabr. var. *velutina* Heyd. — Београд.
 666. *Leptura adusta* Kr. — Врање 1904 Д.
 667. *L. livida* Fabr. — Београд.
 668. *L. scutellata* Fabr. — Црепуљник 1898.
 669. *L. dubia* Scop. — Црепуљник.
 670. *L. sanguinolenta* L. — Црепуљник.
 671. *L. (Strangalia) quadrifasciata* L. — Црепуљник.
 672. *L. (S.) maculata* Poda. — Црепуљник и Рибарска Бања 1900.
 673. *L. (S.) revestita* L. — Београд.
 674. *L. (S.) melanura* L. — Чечина 1898.
 675. *L. (S.) bifasciata* Müll. — Алексинац, Соко Бања 1900.
 676. *L. (S.) septempunctata* Fabr. — Топчидер.
 677. *Necydalis ulmi* Chev. — Врање 1904. Д.
 678. *Caenoptera umbellatarum* Schreber. — Београд.
 679. *Callimus angulatus* Schrank. — Алексинац.
 680. *Stenopterus rufus* L. — Алексинац, Врање Д.
 681. *Cerambyx cerdo* L. — Раковица, Авала.
 682. *C. Scopoli* Füssl. — Београд.
 683. *Stromatium fulvum* Vill. (*unicolor* Oliv.) — Београд, Врање Б.
 684. *Tetropium castaneum* L. — Копачник 1903 Б.
 685. *Phymatodes (Callidium) glabratus* Charp. — Београд.
 686. *P. (C.) testaceus* L. var. *variabilis* L. — Београд.
 687. *P. (C.)* " " *rufus* Costa — Београд, Врање Д.
 688. *P. (C.)* " " *fennicus* Fabr. — } Београд.
 689. *P. (C.)* " " *praeustus* Fabr. — }
 690. *Pyrrhodium sanguineum* L. — Београд.
 691. *Callidium violaceum* L. — Београд.
 692. *Hylotrupes bajulus* L. Београд, Чечина.
 693. *Rhopalopus insubricus* Grem. — Београд.
 694. *R. clavipes* Fabr. — Београд.
 695. *R. macropus* Grem. Београд.
 696. *Rosalia alpina* L. — Београд, Црепуљник 1898.
 697. *Aromia moschata* L. — Београд, Голубац Ст.
 698. *Purpuricenens Koehleri* L. — Београд.
 699. *Clytus (Plagionotus) detritus* L. — Београд.
 700. *C. (P.) arcuatus* L. — Неготин.
 701. *C. (P.) floralis* Pall. — Врање.
 702. *C. (Xylotrechus) rusticus* L. — Књажевац.
 703. *C. arietis* L. — Топчидер.
 704. *C. rhamnii* Germ. — Алексинац.
 705. *C. varius* Fabr. — Београд, Алексинац, Чечина, Врање Д.
 706. *C. sartor* Fabr. — Овчар.
 707. *C. figuratus* Scop. — Београд.
 708. *C. speciosus* Schneid. — Београд.
 709. *Anaglyptus mysticus* L. — Св. Никола на Ст. Планини (Зб. Р. Л.)
 710. *Dorcadium aethiops* Scop. — Београд, Врање Д., Скопље (М. Петковић)
 711. *D. fulvum* Scop. Београд, Врање.
 712. *D. Scopoli* Hrbst. — Београд, Алексинац, Звездан В., Врање Д.

713. *D. decipiens* Germ. — Кладово.
 714. *D. pedestre* Poda — Београд, Врање.
 715. *Neodorcadum bilineatum* Germ. — Врање и Вл. Хан 1904 Д.
 716. *Dorcatypus tristis* Fabr. — Књажевац—Зајечар.
 717. *Morimus funereus* Muls. — Београд, Пирот П., Врање Д.
 718. *Acanthoderes clavipes* Schrank. — Топчидер.
 719. *Liopus nebulosus* L. — Београд.
 720. *Exocentrus lusitanus* L. — Рибарска Бања 1900.
 721. *Haplocnemia (Mesosa) nebulosa* Fabr. — Чечина 1898.
 722. *Agapanthia Dahli* Richter. — Београд.
 723. *A. violacea* Fabr. — Београд.
 724. *Saperda similis* Laich. — Кобаоник 1903 Б.
 725. *Tetrops praeusta* L. — Београд 1899.
 726. *Pilemia tigrina* Muls. — Кобаоник Б.
 727. *Phytoecia affinis* Harr. — Раковица.
 728. *P. viridula* Charp. — Београд 1899.
 729. *P. pustulata* Schrnk. — Београд.
 730. *Oberea oculata* L. — Раковица 1900.

48. Chrysomelidae

731. *Orsodaene cerasi* L. — Раковица.
 732. *O. lineola* Panz. — Авала.
 733. *Donacia dentata* Норре. — Београд.
 734. *D. limbata* Panz. — На Дунаву у Београду.
 735. *D. bicolora* Zschach. —
 736. *D. semicuprea* Panz. — } Београд
 737. *D. simplex* Fabr. — }
 738. *D. cinerea* Hrbst. — }
 739. *Plateumaris consimilis* Schrank. — Ст. Планина П.
 740. *Lema syanella* L. — Врање 1904 Д.
 741. *L. melanopus* L. — Београд, Авала, Алексинац, Крушевац, Врање Д.
 742. *Crioceris lili* Scop. — Београд, Авала.
 743. *C. merdigera* L. — Авала 1904.
 744. *C. 12-punctata* L. — Београд, Врање Д.
 745. *C. 14-punctata* Scop. — Београд.
 746. *C. 5-punctata* Scop. — Кладово.
 747. *Labidostomis humeralis* Schneid. — Авала.
 748. *L. longimana* L. — Београд.
 749. *L. pallidipennis* Gebl. — Врање.
 750. *L. cyanicornis* Germ. — Београд.
 751. *Clytra quadripunctata* L. Београд.
 752. *C. laeviuscula* Ratzb. — Београд, Кобаоник Б.
 753. *C. atraphaxidis* Pall. — Дојран у Македонији Ж. Ђ.
 754. *Gynandrophthalma salicina* Scop. — Београд, В. Хан Д.
 755. *G. aurita* L. — Авала.
 756. *G. xanthaspis* Germ. — Београд, Авала.
 757. *Coptocephala unifasciata* Scop. — Београд.
 758. *C. scopolina* L. — Београд.
 759. *Cryptocephalus bipunctatus* L. — Београд, Авала, Соко Бања.
 760. *C. sericeus* L. — Београд, Авала, Црепуљник, М. Јасикова К.
 761. *C. aureolus* Suffr. — Београд, Соко Бања, Чечина.

762. *C. hypochoeridis* L. — Београд, Чечина.
 763. *C. violaceus* Laich. — Београд, Соко Бања.
 764. *C. virens* Suffr. — Београд.
 765. *C. flavipes* Fabr. — Београд, Авала.
 766. *C. ocellatus* Drap. — Београд.
 767. *C. Moraei* L. — Београд, Влад. Хан Д.
 768. *C. Moraei* var. *bivittatus* Gyll. — Београд.
 769. *C. sexpunctatus* Rossi. — Београд.
 770. *Pachnephorus pilosus* Rossi. — Београд.
 771. *P. villosus* Duft. — Београд.
 772. *Adoxus obscurus* L. var. *villosulus* Schrank. — Београд.
 773. *Eupales (Pales) ulema* Germ. — Београд, Авала.
 774. *Gastroidea polygoni* Pall. — Београд, Алексинац, В. Хан Д.
 775. *Entomoscelis adonidis* Pall. — Београд, Ниш.
 776. *Timarcha tenebricosa* Fabr. — Пирот, Балтабериловици П.
 777. *T. violaceonigra* De Geer. — Београд, В. Хан Д.
 778. *T. rugulosa* H. Schäff. — Београд.
 779. *Chrysomela coerulea* Oliv. — Авала.
 780. *C. haemoptera* L. — Алексинац, Врање Д, Чечина.
 781. *C. rossia* Jll. — Београд.
 782. *C. goettingensis* L. — Београд, Голубац, Ст. Алексинац, Чечина.
 783. *C. limbata* Fabr. — Београд, Чечина.
 784. *C. sanguinolenta* L. — Београд, В. Хан Д.
 785. *C. marginata* L. — Београд.
 786. *C. orichalcia* Müll. — Топчидер.
 787. *C. cerealis* L. var. *alternans* Panz. — В. Хан Д.
 788. *C. " " " ornata* Ahr. — Алексинац.
 789. *C. coeruleans* Scriba. — Чечина.
 790. *C. fastuosa* Scop. — Београд.
 791. *C. menthastri* Suffr. — Београд, Алексинац.
 792. *C. polita* L. — Београд.
 793. *Orina intricata* Germ. var. *Anderschi* Duft. — Конаоник Б.
 794. *O. cacatiæ* Schrank. — Алексинац.
 795. *Phytodecta fornicata* Brüggen. — Београд.
 796. *Phyllodecta vitellinae* L. — Београд.
 797. *Phaedon pyritosus* Rossi. — Топчидер.
 798. *Plagioderia versicolora* Laich. — Београд.
 799. *Melasoma aenea* L. — В. Хан Д., Конаоник Б.
 800. *M. cuprea* Fabr. — Конаоник Б.
 801. *M. 20-punctata* Scop. — Београд, Бегаљица, В. Хан Д.
 802. *M. populi* L. — Београд, Алексинац.
 803. *M. saliceti* Ws. — Београд.
 804. *Agelastica alni* L. — Београд.
 805. *Luperus xanthopus* Schrank. — Авала.
 806. *Galerucella lineola* Fabr. — Београд.
 807. *G. luteola* Müll. — Београд.
 808. *G. calmariensis* L. — Алексинац.
 809. *Galeruca (Adimonia) tanacetii* L. — Београд, Радочело, Чечина, Врање Д.
 810. *G. (A.) Pomonae* Scop. — Мала Јасикова К.
 811. *G. (A.) rufa* Germ. — Београд, Врање Д, В. Хан Д.

812. *Sermyla halensis* L. — Пирот, (Хорват).
 813. *Podagrica malvae* Jll. — Београд, Чечина 1898.
 814. *P. fuscicornis* L. — Београд.
 815. *Crepidodera ferruginea* Scop. — Цренуљник 1898.
 816. *Epitrix pubescens* Koch. — }
 817. *Chalcoides aurata* Marsh. — } Београд.
 818. *C. chloris* Foudr. — }
 819. *Psylliodes cupreata* Duft. — }
 820. *P. dulcamarae* Koch. — }
 821. *Haltica tamaricis* Schrank. — Алексинац.
 822. *H. oleracea* L. — Београд, Алексинац, Врање Д.
 823. *Phyllotreta undulata* Kutsch. — Алексиниц.
 824. *P. nemorum* L. — }
 825. *P. atra* Fabr. — } Београд.
 826. *P. cruciferae* Goeze — }
 827. *Aphthona cyparissiae* Koch. — Београд, Авала.
 828. *A. lutescens* Gyll. — }
 829. *A. euphorbiae* Schrank — } Београд.
 830. *Argopus bicolor* Fisch — Топчидер,
 831. *A. Ahrensi* Germ. — Београд.
 832. *Hispella atra* L. — Београд.
 833. *Cassida viridis* L. — Београд.
 834. *C. canaliculata* Laich. — Београд, В. Хан Д.
 835. *C. muraea* L. — Београд.
 836. *C. rubiginosa* Müll. — Београд, Врање Д.
 837. *C. vibex* L. — }
 838. *C. nebulosa* L. — } Београд.
 839. *C. flaveola* Thunbg. — }
 840. *C. nobilis* L. — }

49. Coccinellidae

841. *Lasia 24-punctata* L. — Алексинац 1900.
 842. L. " " var. *zonata* Heyd. — Алексинац.
 843. *Hippodamia tredecimpunctata* L. — Београд.
 844. *Adonia variegata* Goeze var. *inhonesta* Wse. — Београд.
 845. A. " " *carpini* Fourcr. — Београд.
 846. *Adalia bipunctata* L. — Београд.
 847. A. " " var. *Herbsti* Wse. — Врање.
 848. A. " " *4-maculata* Scop. — Београд, Алексинац.
 849. *Coccinella 7-punctata* L. — Свуда па и на врх Миџора.
 850. *C. 10-punctata* L. — Београд.
 851. C. " " var. *lateralipunctata* Gredl. — Београд.
 852. *Harmonia 4-punctata* Pont. — Београд.
 853. *H. conglobata* L. — Чечина 1900.
 854. *H. 14-pustulata* L. — Београд, Авала, Ђопаоник Б,
 855. *Mysia oblongoguttata* L. — Ђопаоник Б.
 856. *Halyzia 17-guttata* L. — } Београд.
 857. *H. 12-guttata* Poda. — }
 858. *H. (Thea) 22-punctata* L. — Београд.
 859. *H. (Propylea) 14-punctata* L. var. *tetragonata* Laich. — Алексинац.
 860. *H. (P.)* " " *fimbriata* Sulz. — Алексинац.

861. *Chilocorus bipustulatus* L. — Београд, Алексинац.
 862. *Exochomus 4-pustulatus* L. var. *floralis* Motsch. — Авала.
 863. *E. flavipes* Thunbg. — Београд.
 864. *Hyperaspis reppensis* Hrbst. — Београд.
 865. *Scymnus auritus* Thunbg. — Алексинац.
 866. *S. punctillum* Wse. — } Београд.
 867. *S. rubromaculatus* Goeze — }
 868. *S. frontalis* Fabr. var. *4-pustulatus* Hrbst. — Београд.
 869. *S. Apetzi* Muls. — Врање Д.
 870. *S. interruptus* Goeze — Београд.
 871. *S. Redtenbacheri* Muls. — Алексинац.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А